
NEDER=
LANDSCHE
VOGELEN.
V. DEEL.

BLANK PAGE

NEDERLANDSCHE
VOGELEN;

VOLGENS HUNNE HUISHOUDING,
AARD, EN EIGENSCHAPPEN BESCHREVEN

DOOR

CORNELIUS NOZEMAN,

LEERAAR DER REMONSTRANTEN,

EN MEDE-DIRECTEUR VAN HET BATAAFSCH GENOOTSCHAP DER PROEFONDERVINDELIJKE WIJSBEGEERTE TE ROTTERDAM.

EN VERDER, NA ZIJN ED. OVERLIJDEN, DOOR

MARTINUS HOUTTUYN,

MEDICINAE DOCTOR,

LID VAN DE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ EN VAN HET ZEEUWSCH GENOOTSCHAP DER WETENSCHAPPEN.

ALLEN NAAR HET LEVEN GEHEEL NIEUW EN NAAUWKEURIG GETEEKEND, IN HET KOPER GEBRAGT, EN NATUURLIJK GEKLEURD

DOOR EN ONDER OPZIGT VAN

CHRISTIAAN SEPP EN ZOON.

VIJFDE EN LAATSTE DEEL.

TE AMSTERDAM,

BIJ JAN CHRISTIAAN SEPP EN ZOON BOEKVERKOOPERS.

MDCCCXXIX.

VOORBERIGT.

Het aantal uitgegevene Platen, na het vierde deel dezes Werks, weder een vijftigtal bedragende, is daarmede alzoo het vijfde deel kompleet. Daar wij nu voor het eerste en tweede deel denzelfden titel hebben geplaatst, gelijk wij voor het derde en vierde insgelijks denzelfden leverden, zoo eischte de bestaande orde, dat wij eenen nieuwen titel voor het thans afgewerkte deel gaven, en voegen denzelven alzoo hiernevens, niet twijfelende of hij zal voor de vorige in uitvoering geenszins behoeven te wijken; dezelve zal nogtans alleen dit vijfde deel openen, omdat hiermede de Afbeeldingen en Beschrijvingen der Nederlandsche Vogelen geëindigd is, en er geene zesde Afdeeling van dezelve volgt. Deze hadden wij, wel is waar, nog wel kunnen beginnen, doch bezwaarlijk hebben kunnen volbrengen, daar het getal der Vogelen, die wij nog zouden hebben kunnen afbeelden gering is, en de voorwerpen van geen bijzonder belang waren.

Gelijk als bij de vorige deelen, voegen wij hier ook weder eenen korten Inhoud of eene Naamlijst bij, van de in dit vijfde deel afgebeelde Voorwerpen, waarop de namen zoo als dezelve op de Platen gesteld zijn, voorkomen. Daar er nu sedert het begin dezes Werks, door wijlen CORNELIUS NOZEMAN, *ruim eene halve eeuw verloopen is, zoo zijn er met de vorderingen in de beoefening der Ornithologie, tevens vele veranderingen voorgevallen; de Vogels zijn sedert anders gerangschikt; vele hebben andere geslachtnamen, vele andere soortnamen bekomen. Om deze redenen hebben wij hierbij gevoegd eene lijst van die veranderingen in geslacht- en soortnamen, en voegen hier nog bij, een Register over het geheele Werk, waarop de Vogelen gerangschikt zijn naar de*

ge-

geslachten, volgens het nieuw uitgegevene Handboek tot de kennis der Europesche Vogelen, door C. J. TEMMINCK; *hierdoor hebben wij getracht onzen arbeid meer volkomen te maken, en voor de Liefhebbers der Ornithologie van meer nut te doen zijn; dezelve alzoo behoorlijk ten einde gebragt, daardoor de kennis der Natuurlijke Historie in het gemeen, en die der Vogelen in het bijzonder, bevorderd te hebben, sluiten wij met dankbare hulde aan die Liefhebbers, die door hunne bijdragen onze pogingen ondersteund hebben. Van vele staan de namen in het begin dezes Werks onder de Vogelen, anderen zijn geheel verzwegen geworden, en offschoon de meeste in den schoot der aarde rusten, leeft onze erkentenis voor hunne goedheid nog bij ons. Bijzonder moeten wij nog melding maken van den Hoog Edelen Heer* C. J. TEMMINCK, *wiens bereidwilligheid ons reeds lang aan Zijn Ed. verpligte, wiens gunst ons sedert verscheidene jaren, de door ons begeerde Voorwerpen uit zijne schoone Verzameling ter hand stelde, en wiens kunde ons zijne waarnemingen mededeelde; bijna al de Vogelen in dit laatste, en vele in het vierde deel afgebeeld, ontvingen wij daartoe van Zijn Ed., en wij kwijten ons van eene aangename verpligting, door Hem bij dezen nogmaals onzen welmeenenden dank te betuigen.*

VERANDERINGEN, VERBETERINGEN
EN
BIJVOEGSELS,
VAN DE BENAMINGEN DER VOGELS, ZOO ALS DEZELVE OP DEN KORTEN INHOUD VOOR IEDER DEEL GEPLAATST ZIJN.

EERSTE DEEL, PLAAT	3	staat	Corvus Caryocatactes,	moet zijn	Nucifraga Caryocatactes.
	7	—	Columba Oenas Vinago,	—	Columba Livia.
	8	—	Falco Milvus Aeruginosus,	—	Falco Rufus.
	11	—	Coracias Oriolus,	—	Oriolus Galbula.
	13	—	Turdus Pilaris minor,	—	Turdus Musicus.
	14	—	Sturnus Vulgaris & Cinclus,	—	Sturnus Vulgaris & Cinclus Aquaticus.
	20	—	Hirundo Apus,	—	Cypselus Murarius.
	25	—	Parus Palustris,	—	Parus Palustris & Parus Ater.
	28	—	Rusticola Grutto,	—	Limosa Melanura.
	29	—	Ardea Ardeola,	—	Ardea Minuta.
	34	—	Strix Ulula,	—	Strtx Brachyotos.
	36	—	Tringa Vanellus,	—	Vanellus Christatus.
	39	—	Fulica Chloropus,	—	Gallinula Chloropus.
	40	—	Loxia Chlorus,	—	Fringilla Chlorus.
	45	—	Fringilla Schoeniclus,	—	Emberiza Schoeniclus.
	46	—	Motacilla Phœnicurus,	—	Sylvia Tithys.
	48	—	Motacilla Rubecula,	—	Sylvia Rubecula.
	49	—	Pelecanus Carbo,	—	Carbo Carmoranus.
TWEEDE DEEL, —	51	—	Turdus Arundinaceus,	—	Sylvia Turdoides.
	52	—	Turdus Calamoxenus,	—	Sylvia Cinerea.
	33	—	Turdus Junco minor,	—	Sylvia Phragmitis.
	54	—	Turdus Arundinaceus minimus,	—	Sylvia Arundinacea.
	58	—	Scolopax Arquata,	—	Numenius Arquatus.
	59	—	Motacilla Troglodytes,	—	Sylvia Troglodyta.
	65	—	Motacilla Luscinia,	—	Sylvia Luscinia.
	69	—	Loxia Pyrrhula,	—	Pyrrhula Vulgaris.
	71	—	Loxia Coccothraustes,	—	Fringilla Coccothraustes.
	72	—	Motacilla Cinerea,	—	Sylvia Hortensis.
	74	—	Tetrao Coturnix,	—	Perdix Coturnix.
	85	—	Motacilla Oenanthe,	—	Saxicola Oenanthe.
	88	—	Colymbus Cristatus,	—	Podiceps Cristatus.
	91	—	Ardea Ciconia,	—	Ciconia Alba.
	94	—	Anas Circia,	—	Anas Querquedula.
	96	—	Tetrao Perdix,	—	Perdix Cinerea.
DERDE DEEL, —	101	—	Larus Cinereus,	—	Larus Argentatus.
	102	—	Anas Brenta,	—	Anas Leucopsis.
	104	—	Ampelis Garrulus,	—	Bombycivora Garrula.

(*)

DERDE DEEL, PLAAT	105	staat	Anas Anser,	moet zijn	Anas Anser Ferus.
	107	—	Anas Erythropus,	—	Anas Albifrons.
	108	—	Alauda Trivialis,	—	Anthus Pratensis.
	119	—	Colymbus Minor,	—	Podiceps Minor.
	121	—	Turdus Pilaris,	—	Turdus Pilaris mas & Turdus Merula foemina.
	127	—	Scolopax Gallina,	—	Scolopax Major.
	132	—	Tringa Gambetta,	—	Totanus Fuscus.
	133	—	Tringa Striata,	—	Totanus Calidris.
	137	—	Tringa Candida,	—	Totanus Fuscus Hibernus.
	139	—	Tringa Cinclus,	—	Tringa Minuta.
	140	—	Alauda Campestris,	—	Saxicola Oenanthe Juvalis.
	141	—	Rallux Crex,	—	Gallinula Crex.
	145	—	Charadrius Cinereus & Calidris,	—	Tringa Variabiles Hibernus & Calidris Arenaria.
	149	—	Tringa Macularia & Varia,	—	Strepsilas Collaris & Totanus Hypoleucos.
	150	—	Motacilla Regulus,	—	Sylvia Regulus.
VIERDE DEEL, PLAAT	156	—	Scolopax Phœopus,	—	Numenius Phæopus.
	163	—	Tringa Ochropus Littorea,	—	Totanus Glottis.
	164	—	Scholopax Limosa,	—	Limosa Melanura Hibernus.
	165	—	Anas Pullata,	—	Anas Leucopthalmos.
	167	—	Cuculus Rufus,	—	Cuculus Canorus Juvalis.
	178	—	Anas Dimidiata,	—	Anas Penelope Juvalis.
	181	—	Rallus Porzana,	—	Gallinula Porzana.
	183	—	Alca Arctica,	—	Mormon Fratercula.
	184	—	Motacilla Erithacus,	—	Sylvia Phoenicura.
	189	—	Tringa Vanellus Alba,	—	Vanellus Cristatus Alba.
	191	—	Strix Alba,	—	Strix Flammea Alba.
	192	—	Sturnus Albus,	—	Sturnus Vulgaris Alba.
	194	—	Alauda Maculata,	—	Alauda Arvensis Maculata.
	195	—	Turdus Albus,	—	Turdus Musicus Albus.
	198	—	Picus Norvegicus,	—	Picus Canus.
	199	—	Falco Pygargus,	—	Falco Cyaneus.
VIJFDE DEEL, PLAAT	205	—	Sylvia Modularis,	—	Accentor Modularis.
	212	—	Falco Leucocephalus,	—	Falco Albicilla.

KORTE

KORTE INHOUD

VAN HET VIJFDE DEEL

VAN DIT

VOGELEN-WERK.

KORTE INHOUD VAN HET VIJFDE DEEL.

VULTUR PERCNOPTERUS.

BLANK PAGE

VULTUR PERCNOPTERUS
ET LEUCOCEPHALUS.
DE
PERCNOPTERUS GIER.

Deze Vogel, van welke zich thans hier te lande een levendig Voorwerp bevind, in de Menagerie van Z. M. den Koning, en waarvan mede een fraai opgezet exemplaar eene plaats bekleed in het wijdberoemde Cabinet van den Wel-Edelen Heere C. J. Temminck, te Amſterdam, is van te veel belang, dan dat wij de Afbeelding en Beſchrijving van dezelve langer zouden terug houden, als zijnde tot het eene en andere, door de goedheid van welgemelde Heer, hiertoe bijzonder in ſtaat geſteld.

BESCHRYVING.

De lengte van het Dier is van de Bek tot de Staart gemeten 4 voet, zijn Bek is ſnijdend ſcherp, van boven voor een gedeelte met een zacht bekleedſel gedekt, de punt ſterk afgebogen, en de rand van de Onderkaak gezoomd, de Neusgaten wijd en geopend, de Oogappel zwart, de Kop en lange Hals in zijne gewone rustende houding, heeft bijna de gedaante van een gebogen *S.* met witte wolächtige pluimtjes bedekt, hebbende aan beide zijden van den Hals, een naakte plek, elk ter breedte van een duim, naar de Rug heen voorzien van een vederbos, beſtaande uit ſmalle puntige veêren, ter lengte van 3 a 4 Duim, hetwelk den Vogel geen gering ſieraad bijzet; de Pooten zijn een Duim dik, en worden elk geſchraagt door een Voetzool die 1½ Duim in den omtrek heeft, waaraan een huidachtige rand zich bevind, welke de twee Zijklaauwen, met de middelſte verbindt; de grootte Slagvederen bedekken gevouwen zijnde ¾ van de Staart, welke 14½ Duim lang is; zijn Vlugt is 7 Voet en 10 Duim; de kleur over het geheele Ligchaam is helder bruin; de Kop en Hals wit, met licht blaauw geſchaduwd; de Staart is donker bruin; de Nagels zijn zwart. Deze afbeelding naar een Wijfje vervaardigd, beſlaat ſlechts een derde van de natuurlijke grootte.

De gewone ruitijd is in Julij of Augustus, wanneer hij voornamentlijk de Pluimveêrtjes van den Kop en Hals verliest, welke echter binnen vier weken, wederom bedekt zijn; in het voorjaar verwisſelt hij een grootte menigte dons, waarin zijn Ligchaam als beſloten is, voorts gedekt door enkelde bruine Veêren, welke ook digt op elkander leggen; dat echter in dezen ook varieteiten heerſchen, zoo wel in grootte als in kleur, zal wel geene verzekering behoeven.

AANTEEKENINGEN.

In den Jaare 1803 vertoonde zich een Percnopterus Gier, in Duitschland, hij werd aldaar op den 12e Junij deszelven Jaars, op de zogenaamde Stoppelberg in het Nasſau-Weilburgſche, door eenige Herders, en een paar opgeſchoten Knapen gevangen, zij bemerkten hem van verre, zittende op het doode Ligchaam van een afgeſtorven Schaap, dadelijk jagt op hem makende, verliet de Vogel zijnen prooi, dan, reeds te veel overlaaden, met het ingezwolgene, kon hij geen hoger vlugt, dan die van 15 a 16 voet nemen, op welke hoogte, hij een eindwegs voort dreef, dan wederom ſtreek, en zoo eindelijk in handen viel. Het was echter niet dan na een hardnekkig gevecht, in het welk de Vogel eenige ponden van zijn gulzige maaltijd weder uitſpoog, en na het met zijn Bek wonden van een der jonge Knapen, dat hij, door het toeſchieten der Herders gevangen wierd.

Ieder morgen, wanneer hij zijn maaltijd had gehouden, vloog hij dadelijk wederom naar zijn gewone zitplaats, van welke Staart en Vleugels onverhinderd konden afhangen, om in deze ſtand, het tot zich genomene te verteren, zoo bleef hij dan meestal, den ganſchen dag, met ingetrokken Hals, en voorovergebogene Kop, als onbeweeglijk zitten, ten zij eenig geraas hem opmerkzaam maakte, of eenig hem plagend ongedierte ſtoorde. Gaarne reinigde hij zijne Vederen met den Bek, rekte dikwijls ſtatig zijne Vleugelen uit, en klapte dezelve dan verſcheide malen, ſnel en vol kracht; in den beginne was hij zeer vreesächtig en bang, hetwelk zeker wel verminderde, evenwel was hij tot aan zyn dood toe, niet volkomen mak te noemen, men moest zich altoos voor zijn bijten, hetwelk hij ſomtijds zonder de minſte boosheid te toonen, doen konde, wel degelijk in acht nemen, wanneer men hem een ſtok toehield, beet hij die zoo geweldig, dat er de groeven

duidelijk van inbleven; gaarne had hij echter dat men met dezelve, of met de hand (met een dikke handſchoen bedekt zijnde) hem tusſchen de Halsveêren krabde. Vrees, welke zich noch met zijne grootte, noch met zijne ſterkte liet overeen brengen, was bij hem een bijzonder kenmerk; allerlije dieren, als bij voorb. een Sperwer, een Uil, een Kat, ja zelfs een onnozel Konijn, maakte hem zeer angstvallig, naderde hem een van deze dieren, die zelf bevreesd waren; dan ſtak hij wel zijne veêren op, opende half zijne vleugelen, doch zonder de minſte aanval te ondernemen, al was hij ook opzettelijk eenige dagen zonder voedſel geweest. — Zijn blik was goedaärtig, niet wild, zoo als bij de Arenden; ongeſtoord zijnde, hoorde men geen geluid van hem, alleen wanneer hij ſchrok, of dat men hem ſterk bij de vleugels trok, maakte hij een geſchreeuw, overeenkomſtig met het bekende geluid der Ezels. Ongaarne hield hij zijn verblijf op den grond, welke hij alleen uit noodzakelijkheid betrad, als om zijn voedſel te halen enz., dan liep hij ſtappende, en met eenen zoo ſterk neêrhangenden Kop, dat hij met zijn Bek, zonder de minſte moeite, gemakkelijk de aarde bereiken kon.

Hoewel warmte voor hem de verkiezelijkſte temperatuur was, kon hij echter geene ſterke hitte verdragen, zoo dra de Termometer 20 Graden na REAUMUR wees, begon hij lusteloos, en afgemat te worden, daarentegen was hij wederom zeer gevoelig voor koude, zoo dra de Termometer ſlechts tot 11 graden of minder afzakte; eene warmte van 14 a 16 graden ſcheen hem de aangenaamſte te zijn.

Deze Vogel bewoond het westelijk gedeelte van Aſia, geheel Afrika, hoofdzakelijk echter Egijpten, en het zuidelijk gedeelte van Europa, van waar hij ſomtijds ook de noordelijker gewesten van dit werelddeel bezoekt; op de zuidelijke en zuid-oostelijke gebergtens van Duitschland, ziet men hem bij wijlen, ook wordt hij in den zomer bij geheele zwermen in Sileziën aangetroffen.

Niet tegenſtaande het aangenaamſte voedſel voor deze Vogel, versch en nog bloedend vleesch is, zou men zich echter zeer vergisſen, indien men dezelve, onder de eigentlijk gezegde roofdieren wilde tellen, daar men voor vast mag aannemen, dat dit Dier, alhoewel vleeschvretend, geen levendig ſchepſel immer zal aanvallen of dooden; levendige Dieren, heeft hij zelf na lang vasten niet aangeroerd; eenmaal is het gebeurd, dat een wild Konijntje, (voor hetwelk hij uuren lang grootte vrees en afkeer had betoond, hoewel het ſlechts in een hoek van het vertrek was gekropen, in hetwelk hij zich bevond) dat hetzelve des anderen daags morgens, tot op de huid toe verteerd was: dit Diertje toch zou immers ook zijn eigen dood kunnen geſtorven zijn. Doode Vogels naderde hij alleen, als een gedeelte van het Ligchaam van veêren ontbloot was; doode viervoetige Dieren, welke nog in hun volle huid en hair waren, bekeek hij eerst langen tijd van zijn zitplaats, waagde het dan eindelijk, om met een ſprong, een hap te doen, maar vloog dadelijk als verſchrikt wederom terug naar zijn plaats, inzonderheid wanneer de ſchok van zijn aanval, het Ligchaam in eenige beweging had gebragt; van tijd tot tijd de moed hervattende, waagde hij het dan eindelijk om er andermaal zeer voorzichtig op af te gaan, en deed dan eenige ſchielijk toegebragte beten, in den buik van het hem voorgeworpene Dier, dat de ingewanden ontbloot werden: nimmer heeft hij Amphibiën aangeroerd, nog een met veêren of hair bezette huid opgevreten; grootte ſtukken vleesch, drukte hij met zijne klaauwen vast tegen den grond, en ſcheurde er dan met zijn bek zoodanige ſtukken af, als hij voegzaam verſlinden kon, en daar hij gaarne aan alles knaagde en ſcheurde, zoo vrat hij dikwijls grootte ſtukken papier of doek, zonder dat zulks hem zichtbaar benadeelde; over het algemeen, betoonde dit Dier eene grootte gulzigheid en vraatzucht, de vertering ging bij hetzelve ſpoedig voort, ook kon deze Vogel niet tegenſtaande dit alles, lang zonder de minſte ſpijs zijn, en honger lijden. De gewone portie die hem dagelijks werd voorgezet, beſtond in 1½ pond vleesch, te veel echter voor zulk een Vogel, die geene genoegzame beweging had, want bij het openen van dezelve, bevond men dat zijn ligchaam van binnen als met vet bedekt was. Gemakkelijk kon hij zich van een al te grootte tot zich genomene voorraad, ontlasten, want indien hij, zoo als dikwijls het geval was, te veel had gevreten, om dat hem boven zijne gewone portie, nog wel het eene en andere werd toegeworpen, dan zwol zijn zakvormige krop, tot eene ongewone grootte; ſtiet men dan eenigzins onzacht daar tegen, of ſtoote de Vogel zich zelve tegen die plaats, dan kwam de ganſche ingezwolgene voorraad terug. Schoon water beminde hij zeer, bade er zich gaarne in, en dronk er ſomtijds van. Na zijne dood bevond men, dat zijne, zoo als bij alle roofvogelen, huidachtige maag, niet zeer groot was, en in dezelve een klomp wormen van 11 ſtuks, waarvan ſommigen 3 Duim lang waren; de eiër-ſtok was zeer kort, en de eiërſtippen zeer weinigen, ook was het huidachtige eiër-canaal zeer eng, daar en tegen waren de Nieren, en het daaruit, naar de gemeenſchappelijke ontlasting voerende canaal, zeer wijd; de Tong heeft de gedaante van een halve cijlinder, is niet geſpleten, en van eene hoornachtige zelfſtandigheid, ſcherp aan de punt, en aan beide zijden zaagvormig getand; in de Bovenneb bevindt zich een ſpierachtig tapje, of lelletje, hetwelk juist in de holligheid der tong past, en misſchien den Vogel dienen moet, om te beletten, dat het met de tong ingenomene vocht, niet wederom uitdruipt, maar hetzelve als tegen houd, want de Gieren in het algemeen, nemen het vocht, niet met opgerigtte, maar met nedergebogene halzen tot zich.

Men mag deze Vogel veelëer onder de nuttige, dan onder de ſchadelijke Dieren tellen, daar hij vooral in landen, waar het aas van afgeſtorvene Dieren, ter uitwaſeming en verrotting op de aarde onweggeruimt leggen blijft, met geheele zwermen uitgehongerd, daarop aanvalt, en dus als het ware, een werktuig wordt, hetwelk de zuivering der Lucht helpt bevorderen, en bovendien, om dat hij geen de minſte ſchade of nadeel aan eenig mensch of beest toebrengt.

202

ASCENTOR ALPINUS.

BLANK

PAGE

ASCENTOR ALPINUS
SYLVIA ALPINA.

D E

ROTS-KLIMMER.

De middelmatige Alpiſche gebergtens, welke van boomen ontbloot zijn, verſtrekken tot gewoon verblijf dezer Vogelen, zeldzaam is het, en dan nog maar alleen in den zomer, dat dezelve de hoogſte toppen der Boſſchen naderen, wanneer het in de hooge Alpen begint te ſneeuwen verkiezen zij de lagere verhevenheden van deze Bergkeeten, en bij ſtrenge koude daalen zij neder in de Valijen, en bezoeken aldaar zelfs de Dorpen. De oorden welke deze Vogels bij voorkeur verkiezen, zijn de rotsächtige en kruidrijke gebergtens daar de kudden wijden daar is het dat zij zich gewoonlijk ophouden, zittende op de ongelijke en hoekächtige gedeeltens der rotzen, zelden op takken van boomen, ſomtijds op de daken der hutten; hunne hoedanighedens en gewoontens hebben veel overeenkomst, met die van den Kwikſtaart, hun geluid of lokſtem gelijkt veel naar dat van dien Vogel.

B E S C H R IJ V I N G.

De lengte van deze Vogel is zes duim, de Bek is regt, lang, en aan de zijden ingetrokken, de Bovenſnavel donker bruin, met een gele rand, de Onderſnavel is geelächtig orangekleurig en donker bruin aan den punt, de Oogkringen zijn geel, de Kop en de Hals zijn witächtig grijs, de Rug aschgraauw, met roestkleurige vlekken, de Staartveren zijn donker bruin, met olijf-grijze randen, de Vleugels grijs bruin, met twee ſmalle dwarsſtrepen, die wit zijn, de Keel is ook wit, met donker bruine vlekjes, de Buik is ligt grijs, met donker grijze vlekjes, die dezelve golfswijze bedekken.

Het Wijfje verſchilt van het Mannetje niet anders, dan daarin, dat het bleeker van kleur is, ook zijn de vlekjes op de Keel, niet zoo merkbaar bij hetzelve, dan bij het Mannetje

Hhhhh 2 AAN-

AANTEEKENINGEN.

De Rots-Klimmer beweegt in het op en neer ſpringen, onöphoudelijk de Staart en Vleugels, en loopt zeer ſnel, het gezang dat hij in de Lente laat hooren, maakt weinig gerucht, maar is echter welluidend, en aangenaam; deze Vogels vliegen hier en daar, in kleine koppels van 8 à 12 min of meer bij elkander.

Hij voed zich met kleine Torren, en andere Inſecten, Wormen en zaaden, van onderſcheidene planten, welke hij opzoekt even als de Musſchen en Vinken, voor de huizen en in de koornſchuren, in eene kooij opgeſloten kan men hem niet zeer lang behouden, men moet hem met hennipzaad dat geplet is, met eenige andere zaden, als ook met mieren-eijeren voeden, ook kan men hem brood geven.

De Rots-Klimmer broeit tweemaal in het Jaar, het eerſte broeiſel is in de Maijmaand, en het tweede in de maand Julij, het is ſlechts op den blooten grond, tusſchen de ſteenen, of liever tusſchen de reten en in de gaten der Rotzen, ſomtijds zelf op de daken der huizen, welke zich op het hoog gebergte bevinden, dat hij zijne eijeren nederlegt. De eijeren zijn groen van kleur, en vijf in getal, deze Vogel is in den Herfst zeer vet, en als dan zeer ſmakelijk.

Deze Vogel bewoont de Alpen in Zwitſerland, men vind hem ook in Perſiën, als mede op de hooge bergen van Frankrijk van waar hij ſomtijds tot ons komt overvliegen. Het origineel naar het welk deze af beelding is vervaardigd, berust, in het Cabinet, van den Wel-Edelen Heere C. J. TEMMINCK, te Amſterdam.

RHYNCHOPS NIGRA.

BLANK PAGE

RHIJNCOPS NIGRA.

DE SCHAARBEK

OF

WATERSNIJDER.

De verfchillende en talrijke Vogelfoorten, zoo door hunne neiginge aangevoert, als door hunne behoeften bepaald, binnen die grenzen, welke de Natuur hen heeft voorgefchreven, verdeelen onderling de Lucht, de Aarde en het Water, ieder foort bepaald zich aldaar in zijn eigen gebied, en vind 'er de middelen tot zijn beftaan, dewelke bekrompener of uitgebreider worden, naar evenredigheid van de meerdere of mindere volmaakte eigenfchappen van hunne vermogens.

De Natuur welke hare Wetten heeft uitgedrukt, op elk der Schepfelfoorten, door hare hand voortgebragt, heeft te gelijk aan dezelve het vast gebruik dier Werktuigen aangewezen, die onontbeerlijk tot verkrijging van het nodige onderhoud, door haar, aan elk zijn toegedeeld, het is door deze wijze inftelling, dat de platte en ronde Bek van de Lepelaar (*) alleen zoodanig gefchapen is, om 'er de Schelpen mede te kunnen oprapen, dat de dunne, buigzame, en naar boven omgebogene Bek van de Kluit (†) zulk een maakfel heeft, om dat die Vogel genoodzaakt is, van Infecten te leven, welke hij op moerasfige Plaatfen vind, alwaar hij met zijnen Bek onophoudelijk door de modder flaat, om gelijke redenen is het ook, dat de Scholaekfter (§) met zulk eenen fnijdende, en bijlvormige Bek is voorzien, ten einde met dezelve de Schelpen te kunnen kloven en vermorfelen.

BESCHRIJVING.

Het is onmogelijk, wanneer men de wonderbaarlijke zamenftelling van de Bek des Waterfnijders befchouwd, welke Vogel op de bijzijnde Plaat levensgroot is afgebeeld, om zich alsdan een denkbeeld te vormen, van de wijze, hoe hij zich daarmede van het nodige voedfel kan voorzien — een werktuig waarvan ons het zamenftel zoo onvolkomen toefchijnt, hetzij om te vangen, te grijpen of te bijten, diend nogthans wonderbaarlijk wel aan dien Vogel, om zich het nodige te verfchaffen, — De Natuur hem daargefteld hebbende, om zijn voedfel op de oppervlakte der Zeeën te zoeken, heeft hem zulk eene Schaarvormige Bek gegeven, met welke hij bekwaam is, om in eene aanhoudende vlugt, het Water maar even aanrakende, en de baren als doorfnijdende, zich van de kleine Vischjes meester te maken, welke zich altoos aan de oppervlakte eener woelende Zee ophouden, met de Onderkaak in het Water gedoken, grijpt hij de Visch, die hem tot fpijze dienen kan, terwijl hij zijn vlugt voortzet.

In-

(*) *Platalea Leucorodia*, 2de Deel pag. 171. (†) *Recurvirostra Avocetta*, 1fte Deel pag. 67. (§) *Haematopus Ostralegus*, 1fte Deel pag. 51.

Indien nu de Schepper deze Vogel bestemd hebbende, tot het bedrijf waarvan wij zoo even spraken, hem met eenen stompen Bek had uitgerust, of wel hem een holle Onderkaak had gegeven, dan was het onvermijdelijk, dat de tegenstand, welke zoodanig Werktuig, gedurig in het Water duikende, moest ontmoeten, bij de al voorwaards gaande vlugt des Vogels, hem gestadig zijnen prooi zoude doen missen, en te veel Waters doen inzwelgen, of liever hem zulk eene hoeveelheid daarvan binnen brengen, als hem zeer zeker spoedig zou doen omkomen, maar nu integendeel, met zijnen snijdenden Bek, de oppervlakte der Zeeën als doorploegende, zonder eenige tegenstand te gevoelen, zet hij zijn vlugt onbelemmerd voort, en word niet in het minste tegengehouden, door de vloed van het Water, het welk hij met de Onderneb onophoudelijk doorwaad.

De SCHAARBEK welke men ook WATERSNIJDER noemt, (*Coupeur d'eau*), uit hoofde van de wijze, waarop hij het Water doorsnijd, en de oppervlakte der Zee als beploegt, heeft een veel langer Onder- dan Bovenneb, sluitende de eene op, of in elkander, gelijk een Scheermes in zijn Hegt, beide lopen zij zeer dun toe, op gelijke wijze, als het Lemmet van een Scheermes, en het is niet dan onmiddelijk aan den wortel der Bek, dat dezelve een weinig van gedaante veranderd, om tot de doorgang naar den Strot plaats te maken. — De Tong is zeer kort, en aan het einde van de Strot vastgehecht. — Het voorste gedeelte van de Bek is zwart, met eenig licht aan den Punt. — Aan het dikke einde naar de Kop heen, is dezelve rood, even als de Poten, welke veel overeenkomst hebben, met die der Zee-Zwaluwen, (*) de grootte des Ligchaams, is gelijk aan dat der zwarte Kraaij; hij heeft zeer lange Vleugels en een gevorkte Staart, het bovenste van zijn Lijf, alsmede het voorste van de Hals, en het allervoorste van de Kop is wit, ook heeft hij een lichte Streek aan de Vleugels, van welke sommige Pennen, alsmede van de Staart witachtig zijn, het overige van de Veren is donkerbruin, verschillende naar mate van den ouderdom, de jonge Vogels zijn rosachtiger of lichter van kleur, ook is bij hun de Buik grijsachtig bruin gevlekt.

A A N T E E K E N I N G E N.

Deze Vogels welke zeer veel op de Americaansche Kusten huisvesten, vertoonen zich ook, hoewel zeldzamer, in onze streken. — Hun vlugt is onophoudelijk, zij rusten niet, dan ten uitersten zelden, en wanneer men de lengte der Vleugelen in aanmerking neemt, zou men daaruit moeten afleiden, dat zij zeer snel vliegen moeten, intusschen heeft men opgemerkt, dat de vlugt, gedurende den tijd dat zij azen, of zich van voedzel voorzien, langzaam is, en indien dezelve ook alsdan schielijk was, zoo zou het hun onmogelijk zijn, de prooi optevangen, en te verkrijgen, daar dezelve al gaandewegs moet worden medegenomen.

Het tegenwoordige voorwerp hebben wij afgebeeld, naar een fraai opgezet Exemplaar, berustende in de met zoo veel roem bekende groote Collectie van den *Wel-Edelen Heere* C. J. TEMMINK, te Amsterdam.

(*) *Sterna Hirundo*, 2de Deel. Pag 105.

PELECANUS BASSANUS.

BLANK PAGE

PELECANUS BASSANUS.

DE JAN VAN GEND.

Deze Vogel bij ons onder dien zonderlingen naam bekend, wordt bij de Duitſchers de Basſaanſche Pelekaan, of de Schotſche Gans geheeten, hij bewoond, behalve onze Gewesten, een groot gedeelte der gantſche Aarde. In de Noordelijke Wateren van America en Europa, is hij, zoo wel, als in Zuid-Carolina te vinden. Bij de Bering-Eilanden, in het Noordelijke van Aſiën, heeft men hem gezien, en aan het Zuidelijkst gedeelte des Aardbodems, is deze Vogel zeer talrijk, met een geringe afwijking van de gewoone kleur, vind men hem, ook op den Stillen Oceäan, alsmede aan de Kusten van Nieuw-Zeeland en Nieuw-Holland. De groote Waereld-Omzeilder Captein COOK, vond hem zwerven aan de Zuid-Westelijke Kust van Afrika, en aan de Oevers van Lisſabon en Gibralter zag hij dezelve in menigte naar de Sprot en Anchovis duiken. In het Noordelijk gedeelte van Europa bewoond hij menigvuldig onze Zeeſtranden, van waar hij dikmaals naar onze Binnenlanden overvliegt, zoo als 'er dit Jaar nog een dezer Vogelen in Vriesland bij Leeuwaarden gevangen is. Ook onthoud dezelve zich in Noorwegen en Ysland, maar bij legioenen houd hij zich op, bij de Noordelijke Eilanden van Groot-Brittanniën, en in het bijzonder op het Schotſche Eiland *Baſs*, het welk bij *Edenburg* legt, waarom hij met recht van ſommigen, den naam van Basſaan of Schot gekreegen heeft.

Zijn gewoon Voedſel uit visch beſtaande, gelijk wij reeds met een wenk hebben doen zien, zoo moeten wij echter aanmerken, dat het hoofdzaakelijk de Haringen, en Sprotten zijn, op welke hij geſteld is, hij is zeer gulzig, en kan van de eerstgenoemden, vijf à zes ſtuks in zijn Krop bergen, van waar deze Vogel altoos zeer traanachtig is, zelfs blijft die onaangename reuk, ondanks alle tegenmiddelen, dit ſoort, offchoon jaren lang opgezet geweest zijnde, altoos bij.

BESCHRIJVING.

De grootte van deze Vogel, komt bijna met die van eene gewoone Gans overeen; onze Afbeelding, welke naar een Mannelijk origineel vervaardigd is, heeft nagenoeg de helft van de gewoone grootte. Het Lighaam is over het algemeen wit van kleur; de voorste Slagpennen zijn zwart, de Oogkringen blaauw, de Staart gaffelvormig, de Bek is flaauw getand als een Zaag, hij

be-

behoort onder de Trekvogels, die in de Herfst hun verblyf verlaten, en in het Voorjaar wederkeeren. Deze Vogel bemint het gezellige Leven met zijns gelijken zodanig, dat men in zijn eigentlijke Woonplaats ongeloofelijke menigtens ontmoet, alwaar in den Zomer, de door hem belegerde hoogtens, het misleidende voorkomen en aanzien van Sneeuwgebergtens hebben. Veele duizenden, en volgens het getuige van geloofwaardige Schrijvers, veele millioenen dezer Vogels woonen te zamen, welkers benden zoo ongemeen ſterk zijn, dat wanneer zij zich in hun ontzettende menigte opheffen, de Hemel als het ware verduisterd word, en hun geſchreeuw wijd en zijd weêrgalmt. Hun Lighaam hoe zwaar en vleesachtig het ook zij, belet hun niet, eene zeer hooge vlugt te nemen, en ſcherp van gezigt zijnde, ontdekken zij uit eene belangrijke hoogte hunnen buit, op welke zij alsdan met eene voorbeeldelooze gulzigheid en ſnelheid in Zee nederſtorten, zoo dat 'er menigéén, op de aan de Kusten zich voordoende Klippen den hals bij inſchiet. Zij zijn in het geheel niet vreesachtig van aart, niet zoo zeer uit onverſchrokken, als wel uit domheid, het zijn voortreffelijke duikers, zij jagen zelfs de visch onder het Water na, en komen ſomtijds na het vertoeven van eenige minuten eerst wederom boven, als wanneer zij zodanig verzadigd zijn, dat zij naauwlijks meer kunnen vliegen. In ontzaggelijke menigtens maken de Wijfjes haare Nesten, op ontoegangelijke Rotſen, alwaar zij één ter grootte van een Ganſen-Ei gelegd witachtig Ei uitbroeden, zonderling is het, en men moet zich verwonderen hoe het mogelijk zij, dat de legging en broeding ſlechts van een enkel Ei, in een broedzel (gemerkt nog de jaarlijkſche dooding van veele millioenen dezer Vogels,) in eene aanwasſende, al was het ook maar in eene gelijkblijvende graad ſtaan kan. Het Nest beſtaat uit Gras, Zeeplanten, en andere dingen die de Vogel al zwemmende op het Water vind. De Jongen zijn eerst donker aschgraauw en wit gevlakt, anderen zeggen, donker bruin, met witte ſprenkels; nog bezitten deze Wijfjes-Vogels de zonderlinge eigenſchap, dat wanneer men, haar het gelegde Ei wegneemt, zij alsdan een tweede leggen, geſchied zulks wederom, zoo leggen zij een derde Ei, maar dit is dan ook het einde harer vruchtbaarheid voor dat jaar.

A A N T E E K E N I N G E N.

Het Vleesch zoo wel der Oude als der Jonge Vogels, benevens hunne Eiëren, wordt gegeten; de Jonge maken zelf een voortreffelijk gebraad uit. De Bewoners van het Britſche Eiland *St. Kilda*, maken zoo veel gebruik, zoo wel van de Vogel zelve, als van de Eiëren, dat het eene en andere een voornaam artikel van onderhoud aldaar uitmaakt. Het Vet, hetwelk menigmaal drie vinger dik op de Borst legt, wordt in plaats van Boter in de ſpijzen gebruikt, ook zijn de Veeren tot een voortreffelijk gebruik zeer dienstig. Zeker is het dat hij, aangezien zijne menigte ſchadelijk, met betrekking tot de Vischvangst zijn moet, maar zulks op eene dubbele wijze vergoedende, is dit, by het nut, dat men van de Vogel trekt, niet te vergelijken.

Behalven, dat men met grove Hagel, deze Vogel zeer gemakkelijk ſchieten kan, wordt hij veelal in zijn verblijfplaats zelve gevangen. De gevaarlijkste wijze om de Vogels te jagen is zeker die, volgens welke den eenen mensch, den anderen langs de Klippen nederlaat, om op die wijze de Vogels en de Eiëren optezoeken, terwijl men zich boven afgrijzelijke afgronden waagt, deze moeijelijkheden en gevaaren echter, worden nogthans meestäl met den besten uitſlag bekroond.

SYLVIA MODULARIS.

BLANK

PAGE

SYLVIA MODULARIS.

DE WINTERZANGER.

Alle Vogels, welke het geslacht der ZANGERS uitmaken, verlaten onze streeken tegen het midden van den Herfst, en het is juist in tegendeel, dat alsdan, onze tegenwoordige onder ons komt woonen, hij brengt met ons het gure en koude Jaarsaisoen door, en het is dus met gegronde redenen dat, men aan denzelve, de naam van WINTERZANGER gegeven heeft.

BESCHRIJVING.

De kleuren dezer Vogeltjes, zijn veel donkerder, dan die van eenige andere *Zangers*, de hoofdkleur der veertjes, is uit een zwartachtig, en de Slagpennen zijn omzoomd met een roodachtig bruin, de Dijen, de Keel, en het voorste van den Hals, benevens de Borst, dit alles is aschgrauw, aan de zijden van het Hoofd, is eene rosachtige vlek, de Bek is donker, en de Pooten hebben een okerkleur, de grootte is gelijk, aan die van het *Roodborstje*, (*Motacilla Rubecula*) (*) en de vlugt van onze WINTERZANGER, is acht duimen; het Mannetje verschilt daarin van het Wijfje, dat het meer roodachtig op den Kop en Hals, en deze laatstgenoemde meer aschgrauw heeft. — De jonge Vogels zijn even als de jonge Roodborstjes, gesprenkeld, en dit is eene overeenkomst te meer, tusschen deze twee Vogelsoorten, want hunne hoedanigheden, en hebbelykheden zijn verder ten naasten bij de-

(*) *Dit Vogeltje is door ons afgebeeld en beschreven in het Iste Deel van dit Werk, zie Pag.* 87 *en* 88.

dezelfde. Deze ZANGER word nimmer in eenig ſaiſoen vet, maar hij is, wat zijn bekleedſel betreft, veel beter uitgerust, dan eenige andere, als veel digter in de veeren zijnde.

A A N T E E K E N I N G E N.

Deze Vogelen doen hunne togten, in gezelſchap van elkanderen, men ziet hen troepsgewijze in het laatst van de Maand October, en in het begin van de Maand November aankomen, zij ſtrijken alsdan op de heggen neder, en vliegen van het eene kreupelboschje, in het andere, altoos laag bij den grond, het is geen zeer ſchuuwe Vogel, maar hij is gemakkelijk te vangen, bezit de vlugheid niet, aan andere *Zangers* eigen, en zijn geſtel ſchijnt te deelen in het ſtramme en verſtijvende van den winter. Het gewoone geluid van dit Vogeltje is bevende, het is een ſoort van zachte trilling, welke hij aanhoudend genoeg doet hooren, daar en boven heeft hij, eene kleine kwinkeleerende wildzang, die, alhoewel klaagachtig en eenzelvig, aangenaam is om te hooren, in een jaargetijde, waarin alles zwijgt, doorgaans is het tegen den avond, dat het beestje mild, en het aanhoudentst is. In het hardſte van het ſtrenge ſaisoen, nadert hij de koornſchuren en dorſchvloeren, om uit het ſtroo eenige weinige graankorrels op te pikken. Hij verdwijnt in de Lente uit die oorden, in welke men hem des Winters ontmoet, alsdan verdiept hij zich, in de groote bosſchen, en keert naar de gebergtens terug, meestäl naar die van het Noorden, van welke hij in den Herfst ſchijnt overtekomen, en op welke hij in den Zomer zeer gemeen is. Hij nestelt ondertusſchen in dit Land, maar men ziet hem gedurende dien tijd echter zeldzaam, hij bouwt zijn nest laag bij den grond, zelf op den grond, en maakt het van Mos aan de buiten zijde, en van Wol en dergelijke zachte ſtoffen, van binnen, het Wijfje legt vier of vijf eijertjes, van een mooije blauwe kleur, zonder vlekken.

ALCA TORDA.
HORNOTINUS

BLANK PAGE

ALCA TORDA HORNOTINUS.
DE JONGE PAPPEGAAY-DUIKER.

De onderscheidene soorten van dit geslacht, worden door LINNÆUS in zes hoofdsoorten verdeeld, en door hem in de volgende orde bepaaldelijk opgegeven, te weten: *Alca Torda*, *Alca Impennis*, *Alca Arctica*, *Alca Lomvia*, *Alca Grijlle*, en *Alca Alle*, eene rangschikking, welke hij grond op deze algemeene kenmerken: dat dezelve zonder achtervinger aan de Pooten, en de drie voorste met zwemvliezen geheel te zamen verbonden zijn, hebbende de Pooten zeer achterwaards geplaatst, en de Dijën in den Buik als verholen, voorts de Bek regt en scherp, zoo als bij het eerstgenoemde soort plaats vind, of wel aan de zijden plat, en overdwars gegroefd, zoo als bij de twee laatste het geval is, bij allen ongetand, het zij dan kort, te zamen gedrukt, of verheven rond, doorgaans overdwars gegroefd, bultig aan de wortel van de onderkaak, en de Pooten drievingerig, immers bij de meesten. Nog spreekt LINNÆUS van een kleine gestreepte Vogel, welke hij *Zee-Aakster* noemt; deze is bekend bij EDWARDS, onder den naam van *Groenlandsche Duif*, zwartachtig van boven, met nog donkerder zwarte dwarsstrepen, van onderen wit, met aschgrauwe dwarsstrepen, de Wieken wit en zwartbont, Bek en Staartpennen zwart, en de Pooten vuil vleeschkleurig.

In het vierde deel van dit ons werk, gaven wij op pag. 359 en 360. de Afbeelding en Beschrijving van een dezer Vogelsoorten, en wel van het derde soort, door LINNÆUS opgegeven, zijnde de *Alca Arctica*, of *Zee-Pappegaaij*, welke, zoo wel in kleur, als andere kenmerken, nog al aanmerkelijk verschilt, met ons tegenwoordig voorwerp, het welk, gelijk wij zeiden, als het eerste soort, bij dien Autheur voorkomt. Reeds hebben wij bij gemelde beschrijving doen zien: dat door GMELIN, wel twaalf soorten dezer Vogelen worden opgegeven, welke allen ons echter toescheinen dezelfde te zijn, die LINNÆUS noemt, slechts door eerstgenoemde meer bepaaldelijk onderscheiden, of misschien ook wel eens in derzelver variëteiten, of om beter te zeggen, in derzelver groot verschil in veeren en kleuren, naar maate de ouderdom dezer Vogelen (iets het welk in dit geslacht zeer in het oog loopende is,) opgetekend. In hoe verre nu deze algemeene en bijzondere kenmerken, toepasselijk zijn, op ons tegenwoordig voorwerp, zal uit de volgende Beschrijving, en de daarbij behoorende Afbeelding, kunnen blijken, welk een en ander vervaardigd is, naar een dezer Vogelen, die op het Eiland Texel geschoten zijnde, ons door den *Hoog-Geleerden Heer Professor* J. G. ROOZEBOOM, *te Harderwijk*, goedgunstig is medegedeeld.

BESCHRIJVING.

De grootte van de *Alca Torda* van LINNÆUS, is, gemeten zijnde van de punt des Beks af, tot aan het uiteinde van den Staart, ongeveer 18 à 20 duimen,

 de

de Sneb is met vier dwarsgroeven voorzien, van dezelve tot aan het oog, loopt een witte ſtreep, alsmede over de zwarte Vleugelen, een witte band, het oude Mannetje heeft één witte dwarsgroef over de Sneb, en een zwart purperkleurige hals; het Wijfje, waarvan LINNÆUS ook nog onder den naam van *Alca Pica* melding maakt, zie ook BUFFON, pl. 1004. heeft twee zulke dwarsgroeven over de Sneb, en een witte Hals, dit nu zijn, de eigentlijke ſoortelijke kenmerken, van de *Alca Torda*, van LINNÆUS, hoewel nu dezelve niet ten vollen overeenſtemmen, met ons tegenwoordig Voorwerp, zoo moeten wij hiertegen inbrengen: dat (gelijk wij reeds in het algemeen hebben aangemerkt,) ook de *Alca Torda*, zeer in gevederte verſchilt, voor dat hij zijne volkomenheid heeft bereikt, en tot deze verſchillen behooren mede, de *Alca Baltica*, *Alca Minor*, *Alca Rostro Minore Sulco Nullo*, van PALLAS, benevens de *Alca Pica*, van LINNÆUS, met welke laatste onze Vogel veel overeenkomst heeft, behalve dat LINNæUS de kleur der Pooten als rood opgeeft, voor zoo verre wij weten is hij ook maar de eenigste die zulks doet, terwijl andere Schrijvers hiervan of zwijgen, of ſommige de Pooten zelf zwartbruin noemen; 'er ſchijnt dus geene twijfel te zijn, of onze tegenwoordige *Alca*, is een jonge Vogel van de *Torda*, en om dat de Sneb zonder groeven is, de *Alca Pica*, van LINNæUS, of de *Alca Rastro Minore Sulco Nullo* van PALLAS, welke beide laatstgenoemde ſoorten, wij zeer geneigd zijn voor een en hetzelfde te houden.

De grootte verſchilt weinig met die van een gewoone Eendvogel, maar is veel ſmaller van Rug, echter door de breede en platte gedaante van den Bek, van dezelve zeer verſchillende; ook ſtaan de Pooten zoo ver achterwaards, dat hij genoodzaakt is om overeind te moeten gaan, het welk hij niet dan zeer langzaam doen kan; de hoofdkleur is van boven zwart, en van onderen wit, de Keel en Hals een weinig bruinachtig, de kleinste Slagpennen witgeſtipt, en de Staartpennen, Bek, Pooten en Nagelen zijn zwart.

AANTEEKENINGEN.

Zeer ſnel in het zwemmen zijnde, gelijk alle andere Vogels van dit ſoort, zoo kan hij tevens ongemeen diep duiken; zijn voornaamste voedſel beſtaat, in kleine Visſchen, bijzonder jaagt hij op de Haringen; hij nestelt in de holen der rotzen, en legt één of twee vrij groote witte, zwartgevlakte eiëren, op de bloote rots. De bewoonders van de *Faro-Eilanden*, en andere noordſche kustbewoonders, vangen deze Vogels in meenigte, eeten het vleesch, en gebruiken de vederen; inzonderheid de noordelijke kusten bewoonende, is hij in Zweeden, Schotland en Engeland mede niet ongemeen, alsmede op de Franſche kusten, zeer bekend. Wij gaven deze Vogel op, als een ongemeene duiker, want men heeft opgemerkt, dat hij wel twintig vademen diep onder water duiken kan, en verhaald, dat zij zich wel eens vergisſen, door in een, met een hoek voorzien, uitgeworpen aas, te bijten, en op die wijze ſomtijds, als opgevischt kunnen worden. De gewoone wijze om hen te vangen, is ſchieten, of hen even ſtoutmoedig in de rotſen en klippen te verkloeken, als onlangs, ten opzichte van de JAN VAN GEND, is gezegd geworden.

COLUMBA ÆNAS.

BLANK PAGE

COLUMBA ŒNAS.
DE
KLEINE BOSCH-DUIF.

'Er beſtaan in onze Gewesten in den wilden ſtaat, twee zeer onderſcheide ſoorten van Duiven, behalve het ſoort bekend onder den naam van *Woud-Duif*; de eerste waarvan onze wilde Duiven afſtammen, welke, in de door ons ten dien einde opgerigte Duifhuizen voortteelen, bewonen en nestelen in hunnen vrijën ſtaat, de Rotſen en Gebergtens, en bij ontſtek van dezelve, bedienen zij zich tot dat einde, ook wel van vermolmde gaten, van oude boomen of ruïnen. Een ander ſoort, door de onderſcheidene natuurkundige Schrijvers meestäl zeer onnaauwkeurig gade geſlagen, en nog veel onnaauwkeuriger beſchreven, leeft in den wilden ſtaat, zo wel hier als in de luchtſtreken van Duitschland, en in de groote wouden van Lorainen en van den Elſas; — zijne hoedanigheden te zeer verſchillende met die, welke wij in de zoo even genoemde opmerken, gedoogen in geenen deele, met elkander te worden vermengt, — deze laatſte leeft altoos in de bosſchen, en bouwt zijn nest op de toppen der hoogſte boomen, hij is ſchuw van aart, gelijk de *Woud-Duiven*, en ſchijnt in allen opzichte met dezelve wel het meest overeentekomen — in de Bourgondiſche en Lorainſche bosſchen, waar deze zich jaarlijksch in de broeitijd bevind, noemen hem de inwoonders *Petit Ramier*, en onderſcheiden hem van de andere, welke zij enkel *Ramier* noemen, in de boschachtige ſtreken van Duitſchland noemt men hem *Blaauwe Duif*, of *Kleine Bosch-Duif*.

B E S C H R IJ V I N G.

De *Kleine Bosch-Duif*, is een weinig zwaarder van geſtalte dan de *Hok of gemeene Duif*, de lengte van de punt des beks, tot aan het einde der ſtaart, is één voet rijnlandsch, zijn vlugt ruim twee voeten, de bek één duim lang, de vleugelen in rust zijnde, bereiken op een duim na, het einde der ſtaart — de kop is blaauwachtig aschgraauw; van boven, als mede aan de zijden van den hals, bevind zich een ſchoon goudglanzend groen, in violet en roodkoper kleur overgaande of veranderende, naar mate de lichtſtralen 'er op nedervallen; het opperſte gedeelte van de rug, en de dekveren der vleugelen, zijn van een donkerder of rosachtiger aschgraauw, het lager gedeelte van de rug, benevens de ſtuit, als mede de dekveren van de ſtaart, zijn uit dezelfde kleur, maar veel helderer, het laagſte gedeelte van den hals of keel, te rekenen van den kop

af, tot aan de helft van zijn geheele lengte, is graauwachtig, het overige van den hals, benevens de borst, heeft eene ſchoone roode wijnmoer kleur, de buik, de flanken, de onderbuik, en de veren welke van onderen de ſtaart bedekken, zijn ook uit een blaauwachtig aschgraauw, de buitenſte ſlagpennen zijn zwart; aan de binnenzijden wit gezoomd, al de overige zijn aschgraauw aan het lijf, en eindigen in eene donkere of liever zwarte kleur; op ieder vleugel bevinden zich twee zwarte vlekken, de eene op de middelmatige pennen, welke zich het digtst aan het ligchaam bevinden, de andere op de drie groote dekveren, welke op de vleugel leggen, en wel aan het uiteinde derzelve, aan de nederhangende kant, al de ſtaartpennen zijn aschgraauw aan de inplanting, tot over twee duim van derzelver lengte, het overige gedeelte is zwart, uitgezonderd de helft van de afhangende veren van de buitenſte of zij-pen, welke wit is; onder de ſtaart bevind zich een ſtreep, overdwars loopende van al de ſtaartpennen, ongeveer een duim van het einde af geplaatst zijnde, het oog is met een rooden kring omgeven, de bek is bleek rood, de pooten hebben eene ſchoone roode kleur, en de nagelen zijn zwart.

A A N T E K E N I N G E N.

Wij hebben dit voorwerp, het welke niet gemakkelijk verkrijgbaar is, te danken, aan de goedheid van den Wel-Edelen Heer C. J. TEMMINCK, van wiens welwillenheid, zoo wel, als van wiens uitgebreide kennis in het vak van *Ornithologie*, wij meermalen een dankbaar gebruik maakten, en ons zagen toegelicht, deze Heer heeft ons gezegd: reden te hebben om te gelooven, dat de *Ramier's*, zo wel die, welke door de inwoonders van *Bourgondiën* en *Loraine*, *Petit Ramier*, als enkel en bij onderſcheiding *Ramier* genoemd worden, zich ook ophouden, in de groote kastanje lanen, in de tuin van de Tuilleriën, en verhaalde ons, dat zijn Wel-Ed. zich te Parijs, en wel in gemelde kastanje lanen van de Tuilleriën bevindende, in de broeitijd, aldaar twee ſoorten van Duiven heeft ontmoet, van welke zoo wel de ſtem als het gekir zelve, zeer verſchillende zijnde, zijnen aandacht tot zich trok, en hij vervolgens overtuigd werd, dat deze veronderſtelling gegrond was, want terwijl zijn Wel-Ed. deze Vogels van onder of uit het geboomte zag heen vliegen, vernam hij in de daad, twee ſoorten van Duiven, de eene was de gewoone of *Groote Woud-Duif*, en de andere is zijn Wel-Ed. toegeſchenen, als behoorende tot het ſoort van onze *Kleine Bosch-Duif*.

COLUMBA GUTTUROSA.

BLANK

PAGE

COLUMBA GUTTUROSA.

DE KROPPER.

Onder die Vogelen, welke in den bijzondersten zin hier te Lande te huis behooren, niet alleen, maar welke om zoo te spreken, ons dagelijks boven het hoofd vliegen, en zich in groote verscheidenheid aan het oog vertoonen, bekleeden voorzeker de Duiven eene der eerste plaatsen; om dezelve echter alle in hare verscheidenheden aftebeelden, zoude veel te wijdloopig zijn, en evenwel het groot verschil hetwelk de een van den anderen onderscheid onaangeroerd te laten, is even zoo min verantwoordelijk. Wij hebben van dit Vogelsoort nu vier verschillende voorwerpen afgebeeld, te weten: in het 1ste Deel DE BOSCH- OF RING-DUIF, (*Columba Palumbus*,) DE WILDE TORTEL-DUIF, (*Columba Turtur*,) DE BLAAUWE DUIF OF VELD-VLIEGER, (*Columba Vinago*,) en nu onlangs DE KLEINE BOSCH-DUIF, (*Columba Ænas*,) en zouden deze afbeeldingen door meer dan het dubbeld getal derzelve, kunnen doen opvolgen, indien wij in de verscheidenheden ons wilden inlaten, doch wij zullen ons alleen tot nog vijf soorten bepalen, als vooreerst: tot ons tegenwoordig voorwerp, ten tweede: tot de zoogenaamde KAPPER, (*Columba Cucullata*,) ten derde: tot het MEEUWTJE, (*Columba Turbita*,) ten vierde: tot de PAAUWSTAART, (*Columba Tremula*,) en eindelijk: tot de gemeene of zoogenaamde Tamme, dat is: tot de gewoone rosachtige gekraagde TORTEL-DUIF, (*Columba Risoria*,) welke bij ons in kooijen en hokken voortteelt, en daarmede de Duiven dezer gewesten voor afgehandeld houden, de overige verscheidenheden derzelve, aan het onderzoek, en de nasporingen van de Liefhebberen der Natuurlijke Historie zelve overlatende.

BESCHRIJVING:

De KROPPER is grootter dan eenige andere Duifsoorten van dit Land, en zeer bijzonder kennelijk, aan de groote blaasvormige Krop, waarvan zijn naam ontleend is, ons tegenwoordig voorwerp, hetwelk niet van de grootste, nog van de kleinste is, haalt ruim veertien duim, van de Kop tot aan de Staart gemeten zijnde, de kleur variëert, en zich tot geheel wit, geheel

 zwart,

zwart, wit en zwart-bant, blaauw met glanzend groen en roskleurig, enz. enz. meestal bepaald, is in dit voorwerp, wat het hoofdzakelijke betreft, met deze laatste het meest overeenkomstig, hier en daar met wit gemengeld, de Krop zelve is wit, even als de Buik, Vleugels en Staartpennen met bleek aschgraauw als overſchaduwd; de Hals heeft een ſchoone roode en glanzende wijnmoer-kleur, in welke een onnavolgbare groene weerkaatſing ſchittert, als de Vogel zich aan de zonneſtralen blootſteld, de Pooten zijn hoog-rood geſchubt, en de Nagelen bleek, op de Keel leggen eenige roode veertjes, welke in de gedaante van een beſje op de witte Krop afhangen, en de Vogel eene zekere deftigheid bijzetten, die in het algemeen de Kroppers boven alle andere Duiven kenmerkt.

AANTEKENINGEN:

Bij de algemeene hoedanigheden het Duiven-geſlacht eigen, voegt dit ſoort eene groote bijzonderheid, te weten: met betrekking tot het opzetten van den Krop, iets het welk deze Vogel, niet alleen van de Duiven in het gemeen, maar zelf van verre de meeste Vogels zeer onderſcheid, 'er zijn 'er, die de Krop zoodanig kunnen opblazen, dat de Kop als in dezelve weggezonken, naauwelijks zichtbaar is, welke geſtalte hem echter in het vliegen een weinig ſchijnt te belemmeren; van tijd tot tijd, blaast de Vogel zich op, inzonderheid als hij zich in een trotſche houding vertoonen, of zijn partij verjagen wil; en het zij hij zich zelve opgeblazen, of dat men hem de Krop met wind gevuld heeft, zoo gaat hij echter meer dan andere Duiven regt op, en ontlast naar willekeur de wind uit zijn Krop, of houd dezelve daarmede langen tijd opgezwollen; hij paart het liefst met zijns gelijken, en plant alsdan op zijne nakomelingen deze bijzonderheden voort, zonder dat dezelve ooit wegvallen, laat men hem echter met andere Duiven paren, zoo teelt hij wel voort, maar de hoedanigheid van Kropper, verminderd, in zulk een nageſlacht trapsgewijze, en ontaard eindelijk geheel en al, tot den ſtaat der gewoone Duiven.

SYLVIA SUECICA.

BLANK
PAGE

SYLVIA SUECICA.

HET BLAAUWBORSTJE.

Om de ware Limiten en Grensscheidingen afteperken, aan welke zich het Gevogelte bepaald, zoude even zulk eene dwaze onderneming zijn, als het eigentlijke en volstrekte vereenigingspunt te willen aanwijzen, waar zich de eene stroom in den anderen overgiet ---- intusschen is het zeker, en de ondervinding bevestigd zulks: dat de onderscheidene Gewesten, door Dierensoorten bewoond worden, die in andere deelen der waereld, niet alleen nimmer verscheinen, maar daar zelfs niet zouden kunnen bestaan; denken wij slechts aan het verplaatsen van de *onder de Linie* geboorene schepselen, en de op *Nova Zembla* woonende wezens, eene omgekeerde verhuizing van dezelve, zou behalve het gemis aan eigenaartig voedsel, de eene dadelijk door koude doen verkleumen, terwijl de andere te vergeefsch naar adem hijgende, door de hitte stikken moest — hoe vast deze regel ook doorgaat, is het evenwel blijkbaar, dat de schepselen in het gemeen, zich aan eenige graden van hitte of koude niet verbinden, en hoe zeer dezelve altoos de temperatuur van die luchtstreken onder welke zij gebooren zijn, bij voorkeur beminnen, zoo doen zich somtijds redenen op, welke hen gewigtig genoeg voorkomen, om zich daarvan, op eenen aanmerkelijken afstand zelfs te verwijderen.

B E S C H R IJ V I N G.

Het voorwerp waarover wij bij dezen handelen; en waarvan in het jaar 1810. twee of drie stuks te *Harderwijk*, gevangen werden, bewoond veeläl, de struiken en wildernissen van althans geduurende den zomer, alwaar dit Vogeltje zich alsdan, zoo hier als elders, aan oevers en andere waterachtige plaatsen, in het digtst van Heesterboschjes verschuilt, op de aarde een nest bouwt, en vijf à zes langwerpige groenachtige eijertjes legt. Het Mannetje, heeft een schoone, hemelblaauwkleurige keel en borst, van waar zijn naam ontleend is, bij LINNÆUS, is deze Vogel bekend onder den naam van *Motacilla Suecica*, wat hiertoe aanleiding gegeven hebbe, is niet wel optesporen, want hoe zeer geheel *Europa* hun ter woonplaats strekt, is het tog *Zweeden*, en de verdere Noordelijke deelen niet, in welke hij zijnen hoofdzetel vestigd. Wat verder de Vogel betreft, zoo is dezelve op de rug donker-bruin, en witachtig van buik,

Mmmmm de

de ſtaart is van de helft der inplanting af, roskleurig, in donker-bruin eindigende, en voorzien van twee zeer donkerbruine pennen, die in het midden geplaatst zijn. Het Wijfje, is merkbaar onderſcheiden, door het gemis van die ſchoone hemelblaauwe kleur, welke het Mannetje op de borst draagt; het voedſel beſtaat in allerleije Inſecten, inzonderheid in Water-Inſecten, waarom hij gaarne aan waterachtige plaatſen zich nederzet, echter bezoekt hij ook in het najaar de Wijngaarden en Moestuinen, om aldaar van Druiven en andere Gewasſen, Wormen en Rupſen, aftelezen.

AANTEKENINGEN:

Hoe zeer dit Vogeltje hier, of in onze nabuurſchap woont, en voortteelt, zoo huisvest hetzelve ook, (gelijk wij boven zeiden,) in alle overige deelen van *Europa*, en zelf in het noordelijke van *Aſia*; in onze gewesten, behoort het *Blaauw-Borstje*, onder de TREKVOGELEN, die des voorjaars overkomen, en in September ons wederom vaarwel zeggen. 'Er worden jaarlijks verſcheiden gevangen, en in kooijen met meelwormen onderhouden; zij worden alsdan zeer tam, en leggen alle ſchuwheid af; het is echter alleen de ſchoone kleur, waardoor zich dit Vogeltje aanbeveelt, want zijn geluidt, is, juist niet ſtrelende, beſtaande alleen in enkelde en afgebrokene klanken, die op zichzelve dan tog niet verveelende of onaangenaam kunnen heeten. ---- Vlug en vrolijkheid is eene wezentlijke eigenſchap van dit Vogeltje, men zegt echter dat wat de kleur betreft, dezelve in de kooijen verbleekt, te weten: het blaauwe op de borst, dat in het algemeen, naar mate van den ouderdom afneemt, en zelf geheel in grijs veranderd, daar integendeel de overige kleur als verdonkert en ſterker wordt; bij de jonge Vogels, vestigt zich het blaauwe op de borst, eerst regt in het tweede jaar hares ouderdom. ---- Als ſchadelijk kan men volſtrekt deze diertjes niet houden, in tegendeel, zijn dezelve eerder nuttig, wegens hun verſlinden der Inſecten en in het gezellige leven aardige beestjes en indien men zulks zouden kunnen verkiezen, ook tot ſpijze zeer goed te gebruiken.

COLUMBA TREMULA.

BLANK PAGE

COLUMBA TREMULA.

PAAUW-DUIF,

PAAUWESTAART.

Bij het gadeflaan der menigvuldige verfcheidenheden, waarin het geflacht der Duiven zoo vruchtbaar is, trekt de Paauweftaart in het bijzonder onzen aandagt, als eene hoedanigheid bezittende, geheel vreemd aan de overige Duiffoorten, die haar zelf van de algemeene ligchaamelijke gedaante zodanig onderfcheid, dat indien Kop en Borst, benevens hare overige, der Duiven eigenaardige hebbelijkheden, haar niet aanftonds als tot dit geflacht behoorende, onbetwistbaar verklaarde, men in den eerften opflag zou kunnen misleid worden, om in twijffel te trekken, of deze Vogel wel eene Duif was, inzonderheid als men hem in alle zijne fierheid en bijzondere houding ontmoet; ondertusfchen niets is zekerder, dan dat hij door onlogenbare bewijzen, zijne afkomst betrekkelijk het Duivengeflacht bevestigt en ftaande houdt, zodanig, dat alles wat men ten dezen, tot meerdere overtuiging zoude willen aanvoeren, als geheel overbodig en nutteloos kon aangezien worden, om welke redenen wij ons daarvan volftrekt onthoudende, dadelijk overgaan tot de nadere befchouwing van dezelve.

BESCHRIJVING.

De kleur der Paauweftaart is even als bij andere Hokduiven, zeer verfchillende, nu eens effen, dan gemengeld, de meeste echter zijn geheel wit, die van onze tegenwoordige afbeelding, welke na een levend voorwerp vervaardigt is, en voorzeker onder de zeldzaamfte behoord, beftaat uit zwart, donkerblaauw, groen, wit en purper violet; zij is van de grootte der gewoone Hok- of Tamme-Duiven, eene aanmerkelijke bijzonderheid onderfcheid haar echter van dezelve, te weten, in het oprichten of uitzetten der Staart, even als de Paauwen en Kalkoenen, zij doet zulks door de Rugvederen over eind te zetten of op te tilien, om welke reden men aan deze Duif even goed de naam van *Kalkoen-Duif*, of *Kalkoenftaart* als *Paauweftaart* zou kunnen geven, daar hare Stuitveren even eens op eene zenuw geplaatst zijn, welke de bevoegtheid heeft, om naar willekeur te worden uitgerekt of ingekrompen; als de Vogel zijn ftaart opzet, beweegd of trekt hij die zenuw voorwaards, terwijl hij tevens het Hoofd achterwaards over buigt tot

aan

aan de ſtaart toe, en wil hij zien wat 'er achter hem gebeurd, zoo doet hij zulks door de tusſchenruimte van de Staartpennen heen, meestäl beeft de Vogel, geduurende den tijd dat hij zich in zulk eene houding vertoond, het geheele ligchaam ſchud alsdan door de geweldige beweeging der ſpieren, het is gewoonlijk in verliefde ogenblikken dat men de Vogel aldus ziet pronken, hoewel hij even als de Paauwen en Kalkoenen zulks ook op andere tijden doet, om fierheid en moed aan den dag te leggen.

'Er zijn meer duiven tot andere ſoorten behoorende, welke eenigermate het vermogen ſchijnen te bezitten om gelijk de Paauwen en Kalkoenen hunne Staarten eenigzins opteheffen, of uit te breiden, op verre na echter niet zoo volkomen als de eigentlijke Paauw-Duiven, deze zijn bastardſoorten, en afkomſtig van onze gewoone Paauweſtaarten.

A A N T E K E N I N G E N.

Deze ſoort van Duiven zijn door de liefhebbers, inzonderheid door die, welke zich toeleggen op het houden van Duifhuizen of Toorens, niet zeer gezocht, zij verlaten zelden hare verblijfplaatſen, waarſchijnlijk uit vrees, om door de wind weggevoerd te zullen worden, welke in haren breeden ſtaart, ongemenen tegenſtand vindende, en de Vogel in het vliegen zeer verzwakkende, oorzaak zijn zal, waarom zij zich niet verre van hare woningen verwijderen, nog eenige togten van aanbelang durven onderneemen.

Hoe zeer deze Duiven gelijk wij zoo aanſtonds zeiden: geene geſchiktheid hebben, om verre rijzen te ondernemen, of aanzienlijke afſtanden te naderen, zijn zij echter door den mensch zelve zeer verſpreid geworden; mogelijk behooren deze duiven niet eens oorſpronkelijk tot onze Gewesten, want vele twijfelingen, zouden ten dezen aanzien kunnen oprijzen, dat zij althans van onze Wilde Duiven niet afſtammen, eene aanmerkelijke bijzonderheid, te weeten: het groot verſchil in het getal der Staartpennen, deze alleen reeds, veroorlooft ons niet om de Wilde Duiven der Paauweſtaarten gelijk te ſtellen, deze laatſte zijn voorzien van een verbazend getal, de meeste zoo in- als uitlandſche Duiven bezitten niet boven een douzijn Pennen in de Staart, ondertusſchen hebben Paauw-Duiven, veel meer, en wel tot dertig toe, en de door de liefhebberen het meest gezochtſte, hebben twee a vier-en-dertig Staartpennen, welke laatste echter zeer zeldzaam voorkomen.

COLUMBA CUCULLATA.

BLANK PAGE

COLUMBA CUCULLATA.
GEKAPTE OF NON-DUIF, JACOBIJN-DUIF, KAPPER.

De natuur, zoo onuitputtelijk rijk, in hare voortbrengselen, schijnt (om ons zoo eens uit te drukken) als verzadigd zijnde van wegens het onmetelijk getal der schepselen door hare hand gevormd, zich als op nieuw te verlustigen, in alle die verscheidenheden, welke elk geslacht van wezens aan ons oog vertoond, en in dezelve, dan eens de bewonderenswaardige invallen harer scheppingskracht te volgen, of in het vormen van zoodanige wezens, eigenaardigheden van andere harer kinderen te ontleenen, waardoor dezulken, die tot deze verscheidenheden of spelingen der natuur (zoo als men het pleeg te noemen) behooren, als dan in houding, maaksel, uit- en inwendig zoodanig machinaal kunnen verschillen, dat men, naar mate dit verschil groot is, misleid door de onderscheidene kenmerken, tot de onderscheidene geslachten behoorende, niet eens in staat is, de rang hunner sijstematische orde onbetwistbaar optegeven of aantewijzen; dan wederom schijnt zij op niets anders bedagt te zijn, dan op eene aangename mengeling van kleuren, of slechts op eene eenvoudige aardigheid, op schoonheid en bevalligheid te letten, die het oog bekooren, terwijl zij altoos, hoe zeer ook somtijds van haren algemeenen regel, van hare onveranderlijke wetten, van de groote keten van overgang in het geschapene, schijnbaar als afwijkende, echter altoos eene juistheid en orde staande houd, en eene onveranderlijke vastheid handhaafd, die de geest des oplettenden beschouwers hoger opleid, tot de verhevene almagtige oorsprong van dit alles, tot die eeuwige aanbiddelijke magt, wijsheid, goedheid en genade, door en in welke alles wat is, zich beweegt, ademt en leeft.

BESCHRIJVING.

De *Kapper-Duif*, in het werk van den Heer LINNÆUS door Dr. M. HOUTTUIJN, als de vijfde verscheidenheid van den Heer BRISSON opgegeven, heeft de grootte der gewone of Hokduiven, de bek echter is veel korter dan die van andere, de veren van het achterhoofd, en van het bovenste gedeelte van den hals schijnen als verkeerd en opwaards te groeijen, en als zoodanig een soort van hulsel vormende, gelijk of overeenkomst hebbende met een Monniks-kap. De kleur is onbepaald, dat is: verschillende, als bij andere duiven; wij hebben tot ons tegenwoordig voorwerp een zwarte gekoozen, welke de fraaiste zijn, hebbende de kop, mitsgaders de groote slagpennen wit; men noemt dezulken *Nonnetjes* of *Non-Duiven*, waarop de Liefhebbers hier te Lande het meest gesteld zijn. De Duitschers noemen deze vogelen *Paruquen-Taube*, dat is: *Paruik-* of *gepruikte Duif* — de Engelsche zeggen *Jacobyn-Duif*, ook al naar aanleiding van de kap, waarmede zich de Jacobyner-Monnikken bedekten, ook bekend onder den naam van Dominicanen of Dominicaner-Monnikken, behoorende tot eene zoogenaamde geestelijke Klooster-orde, door St. Dominicus gestigt.

AANTEKENINGEN.

Deze Duif tot de Tamme- of Hokduiven behoorende, heeft zoo als wij reeds gezegt hebben, gelijke hoedanigheden met dezelve, waarvan wij reeds vele hebben opgegeven, wij gelooven echter onze Lezers geen ondienst te zullen doen, wanneer wij bij deze gelegenheid hier inlassen, eenige algemeene staat- en huishoudkundige aanmerkingen, betrekkelijk het Duivengeslacht.

Na een breedvoerig uittreksel eener belangrijke verhandeling door den Heer BAFFROIJ, Lid van het voormalig Wetgevend Ligchaam te Parijs, (voorgeleezen in de Maatschappij van Landbouw, van het Departement van de *Seine*, te wijdloopig om hier in

te vullen, te vinden in het groote werk over de Duiven van den Heere C. J. TEMMINCK, waarvan eerstdaags eene editie in 8vo. bij ons zal worden uitgegeven,) in welke de nuttigheid van het houden van Duiven voldoende wordt aangetoont, en overtuigend bewezen, dat dezelve aan den Landbouw en Œconomie een welberekend voordeel aanbrengen, onaangezien het graan dat hen voorgeworpen, of door hun zelf van het veld opgenomen wordt; zoo laat hij volgen, eenige optekeningen van den Heer VIETRIJ, achtenswaardig Medelid van eerstgemelde, waardoor de dwalingen worden aangetoond, in het te keer gaan van het houden van Duiven en Duifhuizen, hoofdzakelijk hierop neerkomende: Het blijkt, zegt de kundige onderzoeker, door eene eenvoudige berekening, dat het verlies aanmerkelijk is, het welk wij geleden hebben, door de afschaffing of ontvolking der Duifhuizen, en hoe zeer ons belang vordert dezelve wederom opterichten. Op het oogenblik van de invoering der wet tegen het houden van Duiven, telde men in Frankrijk, twee-en-veertig-duizend gemeentens, en men kan er gerust op aan, dat er als toen ook even zoo vele Duifhuizen bestonden, want hoezeer er in de steden geene waren, en men zelfs in de ommestreken van Parijs weinige telde, zoo vond men daarentegen twee, drie, ja vier Duiftoorens, in sommige Dorpen, waaruit men zonder eenige vergrooting veilig besluiten kan, om zoo vele Duifhuizen als Gemeentens te rekenen. Er waren Duifhuizen in welke tot driehonderd paar Duiven leefden, om echter ook hier eene ontegenzeggelijke balans optemaken, rekene men elk Duifhuis slechts op honderd paar, de overige, en tot de voortteeling als anderzins ter zijde stellende, hieruit blijkt dan, dat er een aantal van vier millioen twee-maal honderd-duizend paar bestond, als men nu ieder paar slechts op vier jongen jaarlijks berekend, dan brengen dezelve de verbazende hoeveelheid van zestien millioen acht-maal honderd duizend Duiven voort, ieder Duif op de achttiende of twintigste dag uit het nest genomen, geplukt en schoongemaakt zijnde, weegt vier oncen of acht lood, zoo dat het getal van jonge Duiven oplevert, de groote voorraad van vier millioenen, twee-maal honderd duizend ponden gezond voedsel, en in het algemeen, tot een laage prijs, en genoegzaam verkrijgbaar, tevens de consumtie van andere vleeschspijzen in gelijken graad verminderende. Deze berekening op goede gronden berustende, schijnt belangrijk genoeg om in eenige overweging te komen, en ware het mogelijk de aandacht van het Gouvernement daarbij te bepalen, daar het gemis van zulk een groote, gezonde en aangename voorraad van vleeschspijze, door niets vergoed wordt, maar integendeel in plaats der Landbouw te bevorderen, haar nog daar te boven een verbazend nadeel toebrengt, te weten: in het gebrek van de mist, zoo zeer bevorderlijk tot de aankweek der onmisbare Hennip, er zijn voorbeelden dat bij gebrek van deze zoo verwarmende en vetmakende mist, dezelve in sommige Departementen, even zoo duur verkogt werdt, als het koorn.

Tot hiertoe volgden wij de aanmerkingen van den Heer VIETRIJ, en voegen alleen hier nog bij: dat deze aanmerkelijke bijdrage van vleeschspijze, jaarlijks het gewigt eener kudde van meer dan achtduizend Runderen zou bespaaren, elk tegen vijfhonderd ponden schoon aan de haak berekend; en indien wij eene verdeling van alle deze ponden over het groote slachtvee, in het algemeen wilden maken, zonder acht te slaan op Huiden, Smeer, &c., dan zouden wij zulks kunnen doen door te stellen:

6000	Runderen	à	500	pond, is	3000000 ponden.
8000	Schaapen	à	50	pond, is	400000 ponden.
4000	Varkens	à	200	pond, is	800000 ponden.

uitmakende een getal van 18000 groote Slagtdieren, bedragende een gelijk getal van 4200000 ponden.

voorwaar eene belangrijke voorraad tot spijziging eener groote menigte volks, en dat deze berekening hoe zeer ook in 't oog vallende, echter ten aanzien der vruchtbaarheid, en hare voortbrengselen, zeer gematigd is, alsmede dat dezelve niet slechts voor eene bloote bespiegeling gelden moet, dit blijkt duidelijk, indien wij slechts de ondervinding, gestaafd door vele natuurkundige onderzoekingen raadplegen, deze leert ons, dat de vruchtbaarheid van het Duivengeslacht, de opgemelde berekening zeer verre te boven gaat, en wij zien met verstommende bewondering de verbazende vermogens welke de natuur bezit, om hare schepselen voortteplanten en te vermenigvuldigen.

FALCO LEUCOCEPHALUS
HORNOTINUS.

BLANK PAGE

FALCO LEUCOCEPHALUS HORNOTINUS.

DE WITKOPPIGE AREND.

Het is het geflacht der Arenden, hetwelk de machtigfte, fterkst gewapende en grootfte verwoesters der Dieren oplevert; hunne ftoute geruste houding geeft eenen moed te kennen, die voor geen gevaar bevreesd is; zij leven bij paren; mannetje en wijfje houden elkander dikwerf gezelfchap op de Jagt. Deze verfcheurende Dieren verheffen zich langzaam van de aarde, en befchrijven meer of min groote kringen, wanneer zij tot eene zekere hoogte gekomen zijn. Sommigen vallen met gefloten Vleugelen loodregt op hunne buit; de meesten laten de Krengen onaangeroerd; flechts hooge nood en gevangenis kan ze noodzaken, zich van Dieren, welke reeds tot rotting overgaan, te voeden. Het is derhalven niet ten onregte, wanneer men algemeen van gevoelen is, dat de Arenden te edele en te trotfche Vogelen zijn, dan dat zij op doode Dieren zouden azen, gelijk de Gieren en andere Roofvogelen.

De Arenden onthouden zich bij gunstige jaargetijden in eenzame plaatfen, vooral op eenzame Bergen en in het binnenfte van groote Bosfchen. Zij nesten op de meest ontoegangelijke Rotfen, of op de toppen der hoogfte Boomen. Zij leggen niet meer dan twee Eijeren. De Jongen zijn bij de geboorte met een fchaarsch Dons overdekt, en grijpen zelve het voedfel, hetwelk hunne Ouders in het Nest bijeen dragen.

Geftalte en woestheid plaatfen den Witkop-Arend in den eerften rang onder de tijrannen der lucht; evenwel mist hij den moed van den Grooten of Konings-Arend (*Falco Chryfaëtos*, LINN. GMEL.) Van natuur traag zijnde, gaat hij niet op de Jagt, dan gedurende eenige uren van den dag, terwijl de Konings-Arend, even zoo ijverig als onverfaagd, onophoudelijk zijne buit befpiedt of vervolgt, welke hij door allerlei listen tracht magtig te worden; ook valt hij nimmer op Visfchen, die daarentegen aan den Witkop-Arend tot een voornaam voedfel verftrekken. Deze laatstgenoemde voedt zich echter ook van viervoetige Dieren en van Vogelen, welke hij aan ftukken fcheurt wanneer zij te groot zijn om op eens in zijn Nest te kunnen gedragen worden; hij vervoert zijne buit in den Bek; wanneer de Visch, dien hij nabij de oppervlakte van het

wa-

water grijpt, te groot is, om denzelven uit het water op te ligten, dan ſleept hij, al achteruit vliegende, denzelven aan land. Het gebeurt niet zeldzaam, zoo zegt O. Fabricius in zijne *Fauna Groenlandica*, dat men Witkop-Arenden ziet, welker Pooten zoodanig in het ligchaam van eenen Zeehond vast zitten, dat zij zich niet kunnen los maken, en dat zij door dat Dier naar den bodem der zee getrokken worden.

De talrijke ſoorten van Vogelen, die het geſlacht *Falco* van Linnæus uitmaken, zijn aan zeer vele veranderingen onderhevig in hunnen onderſcheidenen leeftijd; hunne Vederen veranderen elk Jaar van kleur, tot dat zij eenen ouderdom van drie of vier Jaren bereikt hebben, zijnde dit het tijdſtip, waarna de kleuren ſtandvastig blijven; dit is de oorzaak, waarom de Roofvogelen, zelfs die van onze Gewesten, nog niet genoegzaam van de Natuurkundigen gekend zijn; de meesten zijn in de Sijstematiſche ſchriften onder verſchillende namen beſchreven. Onze Witkop-Arend levert daarvan een voorbeeld; Linnaeus heeft van dezen Vogel drie ſoorten gemaakt, die wij hier kortelijk laten volgen:

a) VOLWASSEN VOGEL:

Falco leucocephalus; Gmel: *Syst. Nat.* 1. *p.* 225. Latham, *Ind. orn. vol.* 1. *p.* 11. Aquila leucocephala; Meijer, *Taſchenb. Deutschl. v.* 1. *p.* 1 b. L'Aigle à tête blanche; Buffon *Oiſ. v.* 1. *p.* 99. Id: *pl. enl.* 411. Bald Eagle; Lath. *Syn. v.* 1. *p.* 29. Aquila di testa e coda bianca; *Stor. de Gli Uccelli*, *pl.* 8.

b) VOGEL VAN EENEN GEMIDDELDEN OUDERDOM.

Falco albicilla; Gmel. *Syst.* 1. *p.* 253. Lath. *Ind. orn. v.* 1. *p* 9. Falco albicaudus; Gmel. *p.* 258. *ſp.* 51. Le grand Pygargue; Buffon, *Oiſ. vol.* 1. *p.* 99. Fischadler; Bechstein, *Ornith. Taſchenb. Deutschl. v.* 1. *p.* 10. *ſp* 5. Cinereous eagle; Lath. *Syn. v.* 1. *p.* 83. Id. *Suppl. p.* 11.

c) JONGE VOGEL.

Falco ossifragus; Gmel. *Syst.* 1. *p.* 255. Lath. *Ind. orn. v.* 1. *p.* 12. Falco melanaëtos; Gmel. *p.* 255. *ſp.* 4. L'orfraie ou grand aigle de mer; Buffon *Oiſ. v.* 1. *p.* 112. *t.* 3. Id. *pl. enlum.* 412 & 415. Sea eagle; Lath. *Syn. v.* 1. *p.* 30. Falco glaucopis; Gmel. *Syst.* 1. *p.* 255. *ſp.* 42. Aquila reale comune; *Stor. degli Uccelli*, *pl.* 1 & 3.

Deze opgegevene ſoortelijke bepalingen behoren allen tot dezelfde ſoort, tot den *Falco leucocephalus*. De Witkop-Arend wordt dikwerf met den grooten of Konings Arend verwisſeld; doch deze misvatting kan niet wel plaats hebben, wanneer men ſlechts eenigzins let op de kenmerken, waardoor beide Vogelen onderſcheiden zijn. Wij zullen hier ſlechts een dier kenmerken aanhalen, hetwelk voldoende zal zijn, om terſtond

den

FALCO LEUCOCEPHALUS
HORNOTINUS TAB. 2.

BLANK
PAGE

den eenen Vogel van den anderen te onderſcheiden, en waardoor ook het onderſcheid tusſchen onzen Vogel en andere ſoorten zal kunnen gekend worden. De Konings Arend heeft de Poten tot aan het begin der Vingeren met Veêren bedekt; terwijl daarentegen de Poten van den Witkop-Arend ſtandvastig naakt, en alleen een weinig onder het Kniegewricht met Veêren overdekt zijn.

B E S C H R IJ V I N G.

De Vogel, op de hier nevensgaande plaat afgebeeld, heeft het volkomen pluimaadje van eenen geheel volwasſenen Vogel nog niet verkregen. Vermoedelijk is hij op het tijdperk, hetwelk valt tusſchen de eerſte en tweede Ruijing; de witte kleur, die zich reeds meer of min duidelijk op de Staartpennen vertoont, geeft hiertoe aanleiding. Dezelve is gevangen in een Vosſenklem in VRIESLAND, bij het Dorp *Rinſumageest*, van waar hij levendig gebragt is aan den Heer J. H. NICOLAY, te *Leeuwaarden*, welke de goedheid gehad heeft ons daarvan de teekening, door Zijn Ed: gemaakt, op een derde verkleind, toetezenden, en de Beſchrijving zijn wij aan de vriendelijkheid van den Wel Ed: Heer C. J. TEMMINCK verpligt. De grootte van dezen Arend is vier voeten Vrieſche maat, en de vlugt ruim acht en een half voet. Dit was de elfde Arend welke aan voornoemden Heer NICOLAY, in den tijd van zeven Jaren, was ter hand gekomen, waarvan er vier waren geſchoten, en zeven in Vosſenklemmen gevangen, de grootſte daarvan hadt tien voeten vlugt. Wij hebben, om de grootte van deze ſoort van Vogelen te beter te doen kennen, in de tweede bijgaande Plaat, de Kop, eene der Pooten, en een der Staartpennen, waarvan hij er veertien heeft, levensgroot afgebeeld, en zullen nu de kleuren der Vederen van dezen Vogel opnoemen, en daarna kortelijk den ſtaat van deze ſoort in de onderſcheidene tijdperken van leven beſchrijven.

De kleur van den jongen Witkop-Arend is op het Hoofd en boven op den Hals rosachtig bruin, met zwart doormengd; de Borst en Buik hebben eenen bruinen grond, geſchakeerd met witte en rosſe vlakken; alle de Vederen zijn aan derzelver begin wit; de Rug en de Vleugelen zijn graauwächtig bruin, met donkerbruine Vlakken, waaronder ſomtijds eenige groote witte vlakken. De groote Slagpennen zijn zwart, doch de middelſten bruin, en wit bij derzelver begin. De Staartpennen zijn helder aschgraauw, met vele bruine vlakken; de vier buitenſten van elke zijde zijn bruin aan de buitenzijde, en allen hebben nabij het einde een bruine band. De Bovenkaak van den Bek is zwartachtig; de onderſte is met geel doormengd. De Washuid is blaauw, naar het gele hellende. De Oogkringen zijn bruin, de Poten geel, en de Nagelen zwart.

Op eenen ouderdom van twee Jaren vertoonen het Hoofd en de Hals van dezen Arend eene aschbruine kleur, doormengd met een donkerder bruin; de Staartpennen zijn volkomen wit; de Bek geelächtig, gelijk ook de Oogkringen; de Washuid is donker-geel.

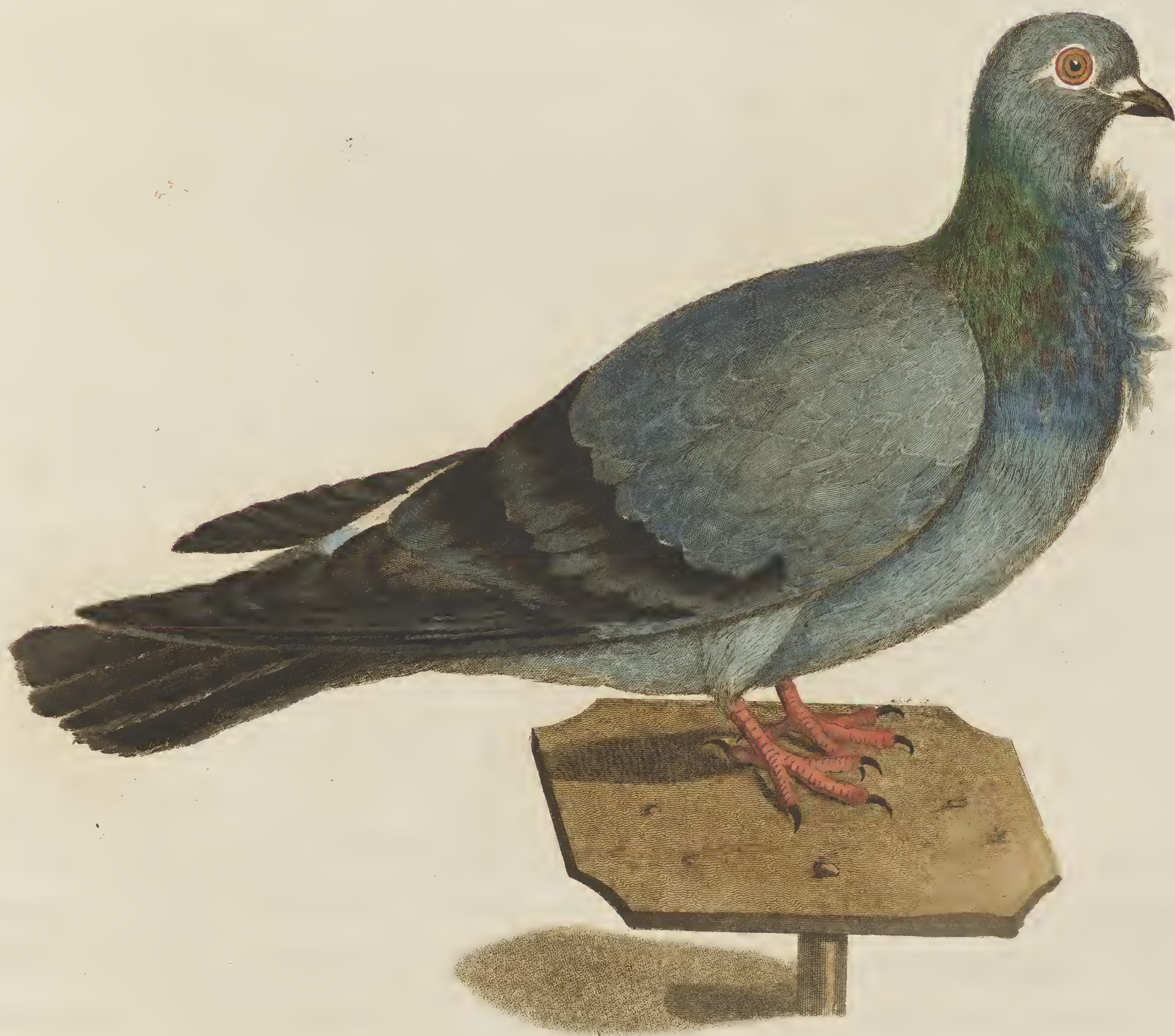
Op het derde Jaar zijn alle de Vederen van het Hoofd en van den Hals volkomen wit, flechts de Schaften zijn zwart; al het overige is donker-bruin zonder vlakken. De Staartpennen zijn zuiver wit. De Bek is wit. De Oogkring witachtig geel. De Washuid en de Poten zijn loodkleurig. Hoe ouder deze Arend wordt, des te meer wordt het wit der Vederen zuiverder en fchitterender. De geheele lengte van den Vogel bedraagt twee en een half, drie à vier voeten, en zijn vlugt van zes, zeven tot tien voeten.

A A N T E E K E N I N G E N.

Deze foort wordt, gedurende den Winter, veelvuldig aan de Zeeftranden gevonden. Men vindt ze in groote menigte op onze Zeekusten, welke zij regelmatig alle Jaren bezoeken. Wanneer zij rusten of hunnen Buit verflinden willen, kiezen zij daartoe doorgaans de hoogfte duin van den omtrek, en het gebeurt niet zelden, dat men hen genoegzaam nabij kan komen, om ze te fchieten. Men ziet ze op eene meer of min aanzienlijke hoogte al draaijende in de lucht zweven. Wij hebben ze nimmer zien vallen op groote of andere Meeuwen, die zich in groote troepen aan de Stranden der Zee ont-houden; maar altijd loodregt zien nederftorten op groote Visfchen, die zich nabij de oppervlakte van het Water vertoonden; hetgeen ons doet denken dat deze Arend den Visch boven elk ander voedfel verkiest.

COLUMBA TURBITA.

BLANK PAGE

COLUMBA TURBITA.

DE MEEUW-DUIF.

HET MEEUWTJE.

Wij zijn nog aan onze Liefhebberen, de Afbeelding en Befchrijving van zekere Duif verfchuldigt, die onder den naam van het *Meeuwtje* bekend is, en hoewel er zich, niet tegenftaande dezelve niet zoo algemeen zijn als wel andere foorten, dagelijks echter genoegzame voorwerpen zich daartoe aanbieden, zoo hebben wij evenwel een bij uitnemend fraai, en minder algemeen voorkomend foort, te weten: Wat de kleur betreft, tot het voorwerp dezer Befchrijving genomen; immers zijn wij hierin zoo onbepaald, en in de keuze ten eenemale vrij, om dat men niet in ftaat is, de vaste en doorgaande kleur dezer Vogelen in het gemeen te kunnen bepalen, zoo geloven wij dat deze Afbeelding voor geene der voorgaande Duiven, zal behoeven te wijken, te meer daar de fraaiheid, en het zonderlinge van deze Duiffoort, dadelijk in het oog vallende is, daar aan dezelve door de Natuur een tooifel is toegedeeld, dat onmiddelijke ftrekking heeft om te behagen; andere Duiven mogen met de glans harer vederen prijken, de Kropper en de Paauwenftaart, door fiere houding, of opgezette pluimagie de voorrang aan haar geflacht betwisten, bij het eenvoudige *Meeuwtje* heerscht eene ftille zedigheid, waarvan het lieve. bevallige, door haar zelve onopgemerkt, des te meer onze bewondering waardig is.

BESCHRIJVING.

In den eerften opflag verfchilt reeds het Meeuwtje van alle andere Duiven, door het ongemeene vlugge voorkomen, en door de kleinheid, als niet veel grooter dan onze gewone Tortelduiven zijnde; de kleur is even als bij andere Duiven toevallig, en zeer onderfcheiden, nu eens wit, dan zwart of rood of gemengeld; ons voorwerp is over het geheel blaauwachtig of paarlkleurig; zij hebben een zeer korte, dikke en harde Bek, en zijn platter van Kop dan eenige andere Duiven, uitmunters in het vliegen zijnde, zoo heeft dien vlugheid, gevoegt bij de kortheid van Bek, en de platheid van Kop, waarfchijnlijk bij ons aanleiding gegeven tot het ontleenen van den naam. Brisson

noemt deze Duif *le Pigeon à gorge frisé*, dat is: de Duif met een gefriseerde of gekrulde Borst; zeker naar aanleiding van het zonderlinge verfierfel dat ons tegenwoordig voorwerp van alle andere Duiven onderfcheid, en met zich voortplant, beftaande in eenige omgekrulde Vederen, die als een ftrookje of bouquet op de Borst geplaatst zijn, en voor de andere Vederen uitfteken. Hoewel men van dit foort een genoegzaam getal vind, om hetzelve niet onder de zeldzaamheden te trekken, zoo is bij hetzelve toch de voortteeling in lang zo fterk niet als bij die van andere Duiffoorten.

A A N T E E K E N I N G E N.

Wij moeten over het aardige dezer fchakeringen nog een paar woorden fpreken: Zonderling, zal men zeggen; zijn toch de fpeelingen der Natuur, die aan deze Duif zulk eene bevalligheid bijzetten, die, (elk zal het toeftemmen) behagelijk is, eenvoudig maar innemend en bekoorlijk is het fieraad hetwelk met orde geplaatst, uit het vernuft eens Schilders bezwaarlijk aldus zoude geboren worden, en waaromtrent wij nog zo vele andere Duiffoorten bewonderen moeten, welke in de andere Werelddeelen huishouden, geenzints onder de Europifche Vogelen behoren, waaronder zeker een der eerfte is de geponjaarde of bloedende Duif, zijnde een inwoner van de Philippijnfche Eilanden, die op het eerfte aanzien niet alleen onze bewondering wekt, maar ons medelijden gaande maakt, doordien deze Duif een bloedkleurige vlek op de Borst heeft, even als of dezelve door een ponjardfteek gekwets was, welke zo duidelijk is, dat zich vele Aanfchouwers niet dan met moeite kunnen overtuigen, dat het alleen een fpeling der Natuur is, waardoor zij misleid werden, en hun medelijden, hetwelk op het eerfte gezicht was gaande gemaakt, overtollig was.

Zo wordt onze verbeelding door alles wat de Natuur daargefteld heeft, dan eens met verbazing vervuld, dan eens wordt wederom ons oog bekoort, dan weder ons hart geroerd, en het befchouwen van dit alles leert ons de aanbiddelijke macht van hare Schepper en Onderhouder eerbiedigen.

COLUMBA RISORIA.

BLANK
PAGE

COLUMBA RISORIA.

DE GEKRAAGDE

TORTELDUIF.

Reeds bij den aanvang van dit werk, gaven wij de afbeelding en beſchrijving van de bij ons in het wild vliegende Tortel, en menen, zoo wel in de beſchrijving als afbeelding daarvan niet ongelukkig geſlaagd te zijn, wij ſpraken echter daar ter plaatſe hoofdzakelijk, of wel alleen van die Torteldnivens welke van boven donker bruin, en wit van beneden-borst en buik zijn, met een paerschkleurige keel, en in onze bosſchen door haar gekir en fraaiheid, niet alleen, maar ook door haar menigvuldigheid zoo wel bekend zijn, dat men dezelve bijna overal, en niet zelden in de ſteden ontmoet, thans echter hadden wij voor, om over een andere vogel te handelen, die onder de algemene naam van Tortelduif niet ſlechts aanſtonds bekend is, maar zelfs meer bijzonder dan wel de eerstgenoemde bedoeld wordt, om dat deze vogel, hoewel niet in de bosſchen onzer ſtreeken gevonden wordende, echter meer dan de eerstgenoemde tot onze eigentlijke huisdieren behoort, en wij dezelve, om zoo te ſpreken, dagelijks voor onze oogen hebben, en hoewel opgeſloten, meer gemeenzaam met ons omgaat.

BESCHRIJVING.

Wat de grootte betreft, deze ſtaat gelijk met die der wilde Tortels, even als het postuur en maakſel daarmede veel overeenkomst heeft; maar het is de kleur en het geluid waarin dezelve zeer verſchillen, zijnde ons tegenwoordig voorwerp altoos licht bruin of appelbloeiſem-kleurig over het geheele ligchaam, of ook wel geheel wit; deze kleuren zijn zoo heerſchend, dat wij ons niet herinneren kunnen ooit eenige anderen gezien te hebben; voorts hebben zoo wel man als wijf een aardig zwart kringetje of halfmaantje om den hals, naar een collier gelijkende, het welk aan deze Duiven een bevallig voorkomen geeft; het geluid, dat ook aanmer-

kelijk verſchilt, met dat der wilde Tortels, heeft ook gene de minste overeenkomst, met dat der overige Duiven, ten naasten bij is hetzelve niet ongelijk aan de woordklank *koeke-roe*, waar van zij de laatste ſijlaben lang uithalen, terwijl zij ſomtijds nog een ander lagchend geluid van zich doen hooren, waarom de Duitſchers deze vogel de lagchende Duif (*Lach-Taube*) noemen; het gene ook de Latijnſche naam *Riſoria* te kennen geeft, hare leeftijd is acht a tien jaren, wij kennen echter iemand die 'er tot nu toe een in goeden welſtand reeds meer dan twintig jaren heeft gehad, zijnde door zijn Ed. medegebragt van Curacao. Hare voortteling is, altans hier te Lande, niet zoo ſterk als bij de overige Duifſoorten, zij leggen twee ſomtijds drie Eijeren, wit van kleur, maar broeijen ſlechts twee of driemaal 's jaars.

A A N T E K E N I N G E N.

Als een voorbeeld van huwelijks-liefde vinden wij deze vogelen opgegeven, dit is misſchien meer toepasſelijk op dit ſoort, dan wel op onze wilde Tortels, waaraan wij die kuisheid niet durven toeſchrijven, maar indien het gevoelen doorgaat, dat ons tegenwoordig voorwerp van Afrikaanſche afkomst zijnde, en waarſchijnlijk ook in Aſiën gevonden wordt, dan zouden het deze Tortelduiven wel kunnen zijn, die om hare bijzondere reinheid bij de ouden, zoo hoog geprezen wierden, dat zij tot de Offerhanden met de jonge Duiven waren afgezonderd.

De liefhebbers welke deze vogels in kooijen of volieres onderhouden, voeden dezelve met kleine Graankorrels, als: Boekweit, Hennipzaad en dergelijken, men wil beweren dat een te overvloedig gebruik van dit laatste zelf op de kleur zoodanige invloed heeft, dat dezelve daardoor donkerder word, zij maken een exellent en zeer gezond voedſel uit, en worden als een heilzaam geneesmiddel tegen de roode Loop aangeprezen.

SYLVIA ATRICAPILLA.

BLANK PAGE

SYLVIA ATRICAPILLA.

DE ZWARTKOPPIGE

Z A N G E R.

De *zwartkoppige Zanger* is, van alle de kleine zangvogels onzer eenzame wouden, die, welke na den Nachtegaal, ons het meest door zijne ſtem verrukt; zijn gezang is langduriger en zachter dan dat van den Nachtegaal, men geniet langer het vermaak van hem te hooren, en wanneer de Nachtegaal reeds zedert langen tijd, de aangename klanken die ons zoo zeer in het voorjaar bekooren, niet meer doet hooren, dan nog vinden wij ons geſtreeld, met het zacht geluid van deze kleine woudbewoners, welke te midden des lommers die hun overſchaduwt, aan de eerſte ſtralen der opkomende zon hunnen morgengroet toewijden.

B E S C H R Y V I N G.

Aldrovande, Jonston en Frisch, na dat zij de *zwartkoppige Zanger* beſchreven hebben, ſchijnen eene tweede en onderſcheidene ſoort te maken van den *bruinkoppige Zanger*, nogtans is deze laatſte niets anders dan het Wijfje van den eerſten, en er is geen aanmerkelijk onderſcheid tusſchen de geſlachten, dan alleen dat het Mannetje eene zwarte hoofdſchedel heeft, en bij het Wijfje bruine rosſe vederen deze plaats bedekken, ook heeft deze laatſte iets meer rosachtig in het ganſche gevederte, terwijl het Mannetje grijs of vaalachtig gekleurd is.

De lengte van dezen Vogel van den bek tot den ſtaart bedraagt vijf duim en vijf lijnen; het Mannetje heeft eene git zwarte hoofdſchedel en achterhoofd; de ruimte tusſchen de oogen, den bek, den hals en de borst is van eene lichte; de andere oppergedeeltens van het ligchaam, de vleugels en den ſtaart zijn van eene donkere grijze kleur; de keel- en de buikvederen zijn witachtig; de bek, pooten en oogkringen zijn zwart. Het Wijfje heeft bruine rosſe vederen, op dezelfde plaats waar het Mannetje zwarte vederen heeft; tusſchen de oogen en den bek is zij grijs; op de vleugels, rug en ſtaart is de kleur rosachtig grijs; de zijdevederen zijn grijs-olijfkleurig, en de buik is rosachtig wit.

AANTEKENINGEN.

Het Mannetje zorgt gestadig voor zijn Wijfje, hij brengt haar op het nest kleine Vliegjes en Wormpjes, welke hij voor haar vangt gedurende dat zij zit te broeden, ook broeit hij op zijn beurt de Eijeren; het nestje is meest bij den grond geplaatst, tegen eenen digte doornestruik die het geheel bedekt; men vindt er gemeenlijk vier of zes Eijeren in, welke eene rosachtig-gele kleur hebben, met kleine bruine vlakjes; in de noordelijke gedeeltens van Europa, broeit dit soort van Vogeltjes slechts eenmaal, maar in warmer landen, als het zuiden van Frankrijk en Italien, doen zij zulks tweemaal; en dit is algemeen van de meeste Vogelen, daar zij allen hunne hoedanigheden en levenswijze veranderen, naar mate der luchtstreek waar zij zich onthouden, en deze eigenschap is algemeen, zoo wel aan de Uitlandsche als Europesche luchtbewoners.

Men kan dezen Vogel zeer goed in eene kooi opvoeden, van alle de Zangers gewend hij zich het gemakkelijkst aan dien staat van bedwang; bij Nachtegalen geplaatst gelukt het dikwijls dat zijne stem zich geheel verandert, en dat hij na verloop van eenige weken, even als dezen, aanvangt te zingen.

Voor eenige tijd had de Wel-Edele Heer A. F. LAMMENS te *ter Goes*, de goedheid ons het Mannetje te zenden, en aan den Wel-Ed: Heer C. J. TEMMINCK zijn wij het Wijfje en deze Beschrijving verpligt.

TRINGA SUBARQUATA.

BLANK PAGE

TRINGA SUBARQUATA.

ROESTKLEURIGE STRANDLOOPER.

Aan de oevers van rivieren en binnenwateren, en in lage landen, waar vele wormen en water-Insecten te vinden zijn, onthouden zich vele Vogelen, die dan aldaar haar voedsel kunnen vinden, en onder deze bekleeden de *Tringaas* eene voorname plaats; geen wonder dus, dat er in ons Land, dat door zoo vele wateren en moerasfen doorfneden is, verscheidene foorten hier van te vinden zijn, zoo als wij er ook reeds eenige in dit werk hebben afgebeeld, en nu weder aan de liefhebberen de afbeelding van eene niet zeer gemeene zullen mededeelen.

BESCHRIJVING.

Het voorste Vogeltje op onze Plaat, is de afbeelding van een volwasfen Mannetje in deszelfs zomergeveerte en het andere die van een jongen Vogel; de lengte is zeven of acht duimen; de Bek, die zwart van kleur is, is ruim een duim lang, en van voren aan de punt een weinig gebogen, en de Bovenfnavel iets langer dan de Onderfnavel; de kleur van den geheelen Vogel is roestachtig, op den Rug donkerder dan op den Buik, daar dezelve roder is; van achteren op den Hals zijn bruinachtige zwarte vlakken; de vederen der vleugels zijn graauwgerand en zwartachtig van kleur; de Staartpennen zijn even lang, een weinig korter als de flagpennen der vleugels die er overheen fteken, en aschgraauw van kleur; de Pooten zijn graauwachtig zwart, en met drie voorvingeren en een klein achtervingertje, dat even den grond raakt, voorzien.

Het Wijfje verfchilt weinig in kleur van het Mannetje, maar is over het geheel lichter; doch den jongen Vogel verfchilt veel, zijnde de Hals, Rug en Dekvederen der vleugels grijsachtig bruin met lichte randen, de Slagpennen en Staart zijn van dezelfde kleur; de Keel, Hals, Borst, Buik en Dijen, die bij den volwasfen Vogel geheel roestkleurig zijn, verfchillen met dezen aanmerkelijk, hebbende niets van dat roode, het gene den volwasfenen zoo zeer kenmerkt, zijnde de Keel en Hals witachtig grijs, en de Borst met een weinigje geel er door heen, doch de Buik en Dijen zijn weder lichter en minder geel dan de Borst, de Pooten zijn als van den ouden Vogel.

AANTEKENINGEN.

Dit Vogeltje dat zeker niet onaanzienlijk van kleur is, vindt men, zoo als wij reeds zeide, aan de oevers der Rivieren, waar zij zich den geheelen zomer onthouden, nestelen en broeiden, leggende het Wijfje vier of vijf Eijeren, geelachtig van kleur, met donkere bruine vlakken, hare vlugt is zeer fnel, en vliegende maken zij een piepend kort afgebroken geluit, hoewel het anders kwinkelerende is; zij zijn weinig fchuw, verbergende zich in het gras als haar een Mensch nadert, blijven dan onbeweeglijk liggen, tot dat het gevaar voorbij is, hier door kan men haar zeer goed naderen en gemakkelijk vangen; haar vleesch is eene goede en fmakelijke fpijs; zij behooren onder de Trek-Vogelen, en verlaten ons in den Herfst. Dit geflacht is tevens aanmerkelijk, dewijl deze Vogelen twee malen in het jaar ruijen, en in den Winter eene geheele andere pluimaadje hebben dan in den Zomer, verfchillende het volwasfene Mannetje en Wijfje in den Winter zeer weinig van den jongen Vogel, zijnde dan geheel grijsachtig van kleur.

STERNA CANTIACA.

BLANK
PAGE

STERNA CANTIACA.

DE CAUGEK,

OF

ZWARTBEKKIGE

ZEE-ZWALUW.

Van de menigvuldige en verſcheidene ſoorten van luchtbewoners zijn er gene welke met zulk eene ſnelheid van vlugt begaaft zijn als de Zwaluwen, en de talrijke ſoorten van Water-Vogelen bekend onder den naam van Zee-Zwaluwen; geſtadig in beweging boven de Wateren, ſteunen zij op de kracht van hunne lange vleugelen, en op het vermogen om zich met ſnelheid en behendigheid op de kleine Viſchen, die zich aan de oppervlakte van het water vertoonen, neder te laten vallen, ten einde hun tot voedſel te verſtrekken. Starende en onbeweeglijk, kunnen zij zich langen tijd boven de Wateren ophouden, en de ſnelheid van hunne vlugt overtreft veel die van ander gevogelte.

BESCHRIJVING.

Dit ſoort, gelijk de meeste der Water-Vogelen, ruid tweemaal des jaars, in het najaar en in het voorjaar, als dan veranderen de vederen der kop en nek van kleur, en de Vogel verſchilt hierdoor des zomers veel met zijn gewaad het welk hem gedurende den winter eigen is; deze verſcheidenheid is op onze plaat aangewezen, daar de afzonderlijke kop van een ouden Vogel genomen is na de najaars ruitijd, en de afbeelding van den geheelen Vogel naar een voorwerp in zijn zomer-gewaad, na de ruitijd van het voorjaar, zijnde dan het voorhoofd, de ſchedel, alsmede de lange vederen van het achterhoofd kool zwart, de bek is van de zelfde kleur met eene gele punt; de oogen bruinachtig zwart; de achterhals, het bovenste gedeelte van den rug en alle de vederen van onderen aan den buik, als ook de

 ſtaart

ſtaart die lang en ſterk gevorkt is, zijn glanzend wit; de rug en de dekvederen der vleugels zijn licht blaauwachtig; de lange pennen van de vleugels zijn grijsachtig, hetwelk de zachtheid en ruigheid van het fluweel evenaard, alle zijn zij aan de binnenzijde omzoomd met eene breede witte rand; de poten zijn zwart maar geel aan den voetzool. In zijn wintergewaad verſchild de Vogel aanmerkelijk in de kleur van zijn kop, zijnde dan het voorhoofd, en de ſchedel glanzend wit, het achterhoofd zwart met witte ſtrepen, welke de lange vederen daarvan omzoomen; het overige van het ligchaam is niets van het zomergewaad onderſcheiden.

De jonge Vogel in het eerſte jaar, gelijkt volkomen, wat de kleur van den kop aangaat, naar de ouden in hun winterkleed, maar de bek is veel korter zonder geel aan de punt, en het lichte blaauw van den rug en vleugelvederen is met een groote menigte bruine en zwartachtige dwarsſtrepen en vlakken doormengd.

AANTEKENINGEN.

Op het eiland Texel en in Noord-Holland, heeft men den Vogel hier afgebeeld en beſchreven, zijn naam gegeven naar het geluid het welk hij onder het vliegen zeer hard doet klinken, en hem reeds van verre in zee aankondigt; dit ſoort is weinig bekend, alhoewel in groote en talrijke koppels onze zeeſtranden bewonende, verſchillende veel van het gemeene ſoort, bevorens in dit werk beſchreven; zij verlaten bijna nimmer de zee, en begeven zich ſlechts zeer zelden op onze binnen-wateren en rivieren; hare broeiplaats, alwaar zij met duizenden vergaderen, is het Eijerland, aldaar vind men in de maanden Meij en Junij geheele ſtreken als het ware met de nesten van deze Vogelen bedekt, zijnde zoo digt bij elkander, dat de broeijende Vogels zich bijna aanroeren; ſomtijds kan men in zulke ſtreken duizend en meer Eijeren (waarvan zij twee of drie op een broed leggen, zijnde witachtig van kleur met zwarte vlakken,) in een omvang van een of twee roeden vergaderen; doch wanneer hun broed ten tweedenmale verſtoord wordt, verlaat de geheele koppel zulk een oord, en valt ergens anders neder om hun geſlacht voortteplanten. Haar voedſel beſtaat zoo als wij reeds zeide uit kleine Viſchen welke zich aan onze ſtranden op de oppervlakte der zee vertoonen, en uit Zee-Inſecten.

SITTA EUROPEA.

BLANK PAGE

SITTA EUROPÆA.

DE BOOMKLEVER.

Behalven die soort van Vogelen, bij den naam van Spechten bekend, onthouden er zich in ons Vaderland niet alleen, maar bijna door geheel Europa, nog twee andere soorten van Vogeltjes die het vermogen en die eigenschap bezitten van tegen de regtöpstaande Boomen te kunnen klauteren; de eene soort doet dit even als de Spechten, en is onder den naam van BOOMKRUIPERTJE, (*Certhia Familiaris*,) algemeen bij ons bekend, en ook reeds in het begin van dit werk afgebeeld, in het Eerste Deel, Plaat XXXI, klimmende tegen de regtöpstaande Boomen, en rondom dezelven, echter meestentijds van beneden naar boven; de andere soort minder bekend, en waarvan wij nu bij dezen de afbeelding mededeelen, klimt niet alleen zoo als het bovengenoemde *Boomkruipertje* van beneden naar boven, maar ook wederom van boven naar beneden, waarin die soort zich van den eersten soort, alsmede van de Spechten onderscheid.

B E S C H R IJ V I N G.

Weinig verschillen het Mannetje en Wijfje dezer Vogeltjes van elkander, zijnde het laatste iets kleiner en de kleuren ook niet zoo sterk als van het eerste. De lengte is ruim vijf en een half duim; de Bek is regt, kegelvormig en scherp aan de punt, hebbende bijna de zelfde kleur als de Kop, Rug en Vleugelen die blaauwachtig aschgraauw zijn; langs den Kop over het Oog loopt eene zwarte band; de Keel is witachtig; de Hals, Borst en Buik zijn geelachtig rood van kleur; de Staart die nagenoeg vierkant is, heeft twaalf pennen, waarvan de buitenste zwart zijn, de overige aschgraauw, hebbende vier derzelve aan het einde eene witte vlak; de Pooten zijn grijs, hebbende

Rrrrr drie

drie vingeren van voren met ſcherpe nagelen, en een lange vinger van achteren, zijnde mede met een ſcherpe kromme nagel voorzien.

AANTEKENINGEN.

Zoo wel in den Zomer als in den Winter onthouden zich deze Vogeltjes in ons Vaderland, ja zelfs vind men dezelven van het Zuiden tot aan het barre Noorden van Europa het geheele jaar door, bewonende gedurende den Zomer het hoge geboomte der Bosſchen, komende daarentegen met den Winter nabij onze Woningen en in onze Tuinen over, om in dit barre jaargetijde aldaar in de Doornhagen en lager geboomte hun voedſel te zoeken, klauterende met eene verwonderlijke vlugheid tegen de boomen op en neder, niet alleen tegen de regt opſtaande Stammen maar ook tegen de hangende Takken, zoo dat zij dikwijls er het onderſte boven aanhangen, zoekende tusſchen de reten en onder de bast der boomen haar Voedſel, het geen beſtaat uit Inſecten en ſomtijds ook uit Noten van Beuken of andere Boomen, waartoe de ſpitſe puntige Bek hun zeer goed van dienst is; zij nestelen en broeijen in de holle gaten der boomen leggende vijf, zes of zeven Eijeren, grijsachtig van kleur met rode vlakken.

MOTACILLA BOARULA.

BLANK
PAGE

MOTACILLA BOÄRULA.

DE LENTE

KWIKSTAART.

Het geſlacht der Vogelen, onder den naam van *Motacilla* bij LINNEUS bekend, en dat bij den Ridder zeer vele ſoorten bevattede, is naderhand weder verdeeld, hebbende een groot gedeelte toen de geſlachts naam bekomen van *Sylvia*, en een ander de eerſte naam behouden; dit laatſte gedeelte bevat de eigenlijk gezegde *Kwikſtaarten*, welke bijna onophoudelijk hunne ſtaart op en neder bewegen, het geen echter ook wel eenige van de *Sylvia* doen, maar niet zoo geſtadig als de anderen; ook houden zij loopende de Staart horizontaal. Van dit geſlacht (*Motacilla*) onthouden zich in ons Vaderland drie onderſcheidene ſoorten, waarvan wij er reeds te voren twee hebben afgebeeld, namelijk de *Matacilla flava*, in het tweede Deel, Plaat 5, en de in ons Land zeer algemeene *Motacilla alba*, insgelijks in het tweede Deel Plaat 13; en nu zullen wij de derde en de zeldzaamſte ſoort laten volgen, welke de Latijnſche naam van *Motacilla boärula* voert.

BESCHRIJVING.

Offchoon de *Motacilla flava* eigenlijk door BUFFON, *Bergeronette de Printems*, en den *Motacilla boärula*, door denzelven, *Bergeronette jaune*, genoemd is, komt het ons echter voor beter te zijn, de eerſte *gele Kwikſtaart* te noemen, onder welke naam hij vrij algemeen bekend, en ook door ons te voren afgebeeld is, en dat met de Latijnſche naam van *M. flava*, ook zeer goed overeen komt, en dan onze tegenwoordige *de Lente Kwikſtaart*, doch welke van de drie ſoorten van Kwikſtaarten de meeste aanſpraak op deze naam heeft willen wij niet beſliſſen.

De bovenſte Vogel op onze Plaat afgebeeld, is het Mannetje van den *Motacilla boärula*, en de onderſte is het Mannetje van den *Motacilla flava;* wij oordeelden dit noodzakelijk

te zijn, om redenen wij op de vorige Plaat van den laatstgenoemden, bij vergisſing twee Wijfjes hebben afgebeeld; wij hadden evengoed een Wijfje van den *boärula* er kunnen bijvoegen, maar zij verſchillen van het Mannetje zeer weinig, bijzonder in den Winter, zijnde dan beide gelijk van kleur; maar in den Zomer heeft het Mannetje een zwarte keel, zoo als denzelven is afgebeeld, welke na de herfst-ruijing verwisſelt en dan wit wordt, met een weinig rood er doorheen; in dezen tijd zijn zij moeijelijker van den *M. flava* te onderkennen, doch deze heeft de keel beſtendig witter, ook is de *boärula* grooter en kloeker dan de *flava*, en over het geheel donkerder en ſterker van kleur.

AANTEEKENINGEN.

Het is twijfelachtig, welke van deze drie ſoorten, onze weilanden zoo zeer vervrolijkende Vogeltjes, het gene toch echter het meeste de *witte Kwikſtaart* doet, en om die redenen eerder den naam van *boärula* zoude pasſen, dan ons tegenwoordig voorwerp, de naam van *Lente Kwikſtaart* geſchikst zoude toekomen; zij vertoonen zich, zoo wel de eene als de andere, reeds vroeg in het voorjaar, en zijn dus alle drie met regt aankondigers van de op nieuw ontluikende Natuur, en als herauten der Lente aan te merken. Aangaande hare levenswijze komen zij ook alle drie zeer veel overeen; onze tegenwoordige is echter niet zoo menigvuldig in de weilanden, als de twee voorheen beſchrevene, maar onthoud zich meer bij heldere rivieren en wateren: beſtaande haar voedſel ook meerder uit water-Inſecten. Zij broeden insgelijks twee malen in het Jaar, in de Lente en in den Herfst, makende haar nest tusſchen de ſteenen die aan de kanten der rivieren liggen, of aangeſpoeld zijn, leggende het Wijfje ieder broed vijf of zes Eijeren, die aan het einde zeer puntig toeloopen en vuilachtig wit van kleur zijn, met rode vlakjes; tweemaal in het Jaar verwisſelen zij van Veêren, ruijende in de Lente voor de broeijing, en in den Herfst, na dezelve, vertoonende zich tusſchen dien tijd, dus gedurende den Zomer, in hare fraaiſte ſchoonheid; het is ook als dan, dat het Mannetje de keel zwart heeft, die hem zoo bijzonder van den *Motacilla flava* onderſcheidt.

PODICEPS
(COLYMBUS)
RUBRICOLLIS.

BLANK PAGE

PODICEPS (COLYMBUS) RUBRICOLLIS.

DE ROODGEHALSDE FUUT OF DUIKER.

Op de binnenwateren en rivieren niet alleen, maar ook aan de kanten der zee, onthoudt zich een Vogelen geslacht, dat als het ware op het water gebannen is, komende bijna nooit op het land, broedende ook genoegzaam in het water, ten minsten maken zij haar nest zoodanig, dat het zeer weinig hooger is dan de oppervlakte van hetzelve. Van dit geslacht, door den Ridder LINNEUS met de geslachtsnaam van *Colymbus* benoemd, doch welke naam naderhand door LATHAM veranderd is in *Podiceps*, welke naam nu bij de Liefhebbers der Ornithologie het meeste in gebruik is, hebben wij reeds twee soorten afgebeeld, als de *Colymbus* (*Podiceps*) *Cristatus*, en de *Colymbus* (*Podiceps*) *minor*, zullende wij nu laten volgen de *Podiceps rubricollis* gelijk LATHAM denzelven genoemd heeft; LINNEUS noemt hem *Colymbus rubricollis* en *Colymbus subcristatus;* de Franschen die dit geslacht *Grebe* noemen, bestempelen onze Vogel met de naam van *Le Grebe a joues grises*, bij ons is dit soort meest bekend bij de naam van *Fuut* of *Duiker*, en om die reden noemen wij ons voorwerp DE ROODGEHALSDE FUUT of DUIKER

BESCHRIJVING.

De langte van den Vogel, die op onze Plaat levensgroot is afgebeeld, is nagenoeg zestien duimen; hij heeft achter aan het hoofd een kort kuifje van zwarte vederen, dat niet regt opstaat, maar achter uit steekt; de kop van boven als ook de bek zijn zwart, de laatste heeft een gele punt; de oogkringen zijn roodachtig bruin; van boven langs de geheele nek en rug is hij zwart even als de vleugels, de buitenste slagpennen zijn van dezelfde kleur, maar de middelste zijn wit. De keel en de wangen zijn muisvaal, van onderen en op zijde van den hals en op de borst heeft den Vogel eene mooije roestkleur; het lijf van onderen is wit, en op de zijde zwartachtig bruin gevlakt; de pooten zijn aan den binnenkant geelachtig groen, en van buiten zwart.

Van dit Vogelen geſlacht vindt men vele verſcheidenheden, veroorzaakt wordende door dat de jonge Vogels twee à drie jaren moeten oud zijn, voor dat zij de geheele pluimaadje van den ouden en volwasſen Vogel bekomen; zoo heeft, om maar alleen ons bij het tegenwoordig voorwerp te bepalen, hetzelve op den ouderdom van twee jaren nog geene kuif; de oogkringen zijn dan roodachtig geel, de keel en wangen wit, de hals geelachtig wit met donkere ſtreepen, de borst die bij den volwasſenen Vogel roestkleurig is, is bij den jongen Vogel bleekrood met bruinachtige vlakken.

AANTEEKENINGEN.

De roodgehalsde *Fuuten* broeiden even als de andere ſoorten van dit geſlacht eenmaal in het jaar, leggende drie of vier witachtige groene Eijeren; zij onthouden zich op onze rivieren en binnenwateren, verlatende ons tegen den winter, doch dewijl zij ſlechte vliegers zijn, maar zoo veel te beter kunnen zwemmen en duiken, reizen en trekken zij ook altijd te water; om te vliegen zijn hare vlerken te klein, ook zouden zij zich naar gedachten niet kunnen ſtuuren bij gebrek van den ſtaart, waar door haar loopen op den grond, dat boven dien zeer gebrekkig is, altijd nog over eenen kant gaat; zij bedienen zich echter wel van hare vlerken bij gelegenheid als zij onder water zwemmen of duiken, om dan hare prooi ſpoediger magtig te worden; wanneer zij ſtil ſtaan, is hare geſtalte regt op, door dat de pooten niet, gelijk bij vele andere Vogelen, in het midden onder de buik, maar geheel onder het achtereinde geplaatst zijn. Haar voedſel beſtaat in kleine vischjes en water-inſecten.

EMBERIZA MILIARIA.

BLANK PAGE

EMBERIZA MILIARIA:

DE

GRAAUWE GERST.

Aan vele Oorden vindt men het geslacht der Vogelen, hetwelk door den beroemden Natuurkundigen Linnæus den naam van *Emberiza* ontvangen heeft. Evenwel is het opmerkelijk dat, hoezeer deze Vogelensoort algemeen bekend is, zoo wel in de gematigde als warme Luchtstreken, hetzelve echter hoofdzakelijk zich ophoudt aan Oorden, welke door Boschrijkheid en Graangewas, of een van deze twee, zich onderscheiden; terwijl in bergachtige Landen en aan rotsachtige plaatsen zij zich zeldzaam laat vinden. De rede hiervan valt terstond onder het oog, wanneer men opmerkt dat deze Vogelen zich voornamelijk voeden met drooge Granen of Zaden, en ook niet ongaarne Insekten tot hunne spijze nuttigen, al hetwelk zij te vergeefs op de kale of met sneeuw bedekte bergtoppen, op dorre zandhopen en onvruchtbare rotzen en klippen zouden zoeken. Bosschen en Tuinen zijn dus het geliefkoosdst verblijf van dit geslacht, hier bouwen zij zich woningen in de takken der Bomen, terwijl zowel het Planten- als Dierenrijk hun het dagelijksch voedsel aanbiedt.

BESCHRIJVING.

De Vogel, welke wij hier onze Lezers voorstellen, is dat bijzondere soort van *Emberiza's*, hetwelk door Linnæus *Emberiza miliaria* genoemd wordt. Buffon noemt dezen Vogel *Proijer*, dat is, de *Rover*, misschien omdat hij zoowel Insekten als Granen verslindt: deze naam echter komt ons voor niet zoo gepast te zijn dan de duitsche *der Grauammer* (Bechstein) waarom wij dan ook liever het voorwerp onzer beschouwing met den naam van *Graauw-gerst* benoemen, als waartoe ons de kleur der vederen alle aanleiding geeft.

Deze Graauw-gerst, beide mannetje en wijfje, (want hoezeer het wijfje veel kleiner is dan het mannetje, zoo verschilt zij echter niet van hetzelve in

vederpracht) is wat het bovenſte deel betreft, van een asch-verwige roſe kleur, met langwerpige zwarte vlakken. Hij heeft de vlerken en den ſtaart zwartachtig bruin, de onderſte deelen onder den buik, vuil wit, eenigzins van geel bruinachtigen aard: aan de uiteinden van alle de vederen op den rug is eene grijze rand of boordſel. Aan den hals en op de borst zijn de puntige vlakken zwart-bruin, op de zijden en op de onderſte dekvederen van den ſtaart is eene ſtreep welke tot aan het middelpunt der vederen loopt. De oogkringen zijn donker rood naar het bruine hellende, de pooten bruinachtig geel.

Somtijds ziet men er die geheel van de gewoone kleur afwijken en wit zijn, of ten minſten vercierd met eenige witte vederen.

A A N M E R K I N G E N.

Dikwijls ſtrijkt den Graauw-gerst neder, of ziet men hem zitten, op eenen dooden Boom of dorren Struik, op eenen paal of ſtok, doch dan toch in vruchtbare ſtreken, dewijl hij zich voedt met Zaden en als toeſpijzen Inſekten opvangt, waarmede hij ook zijn jonge ſpijzigt. Zijn nest bouwd hij in het Gras, onder Hagen- en Heestergewas, ook in weiden in welken het Gras tot aanzienlijke hoogte is opgewasſen; Hier ſpreid hij zich een zacht leger en zorgt hetzelve niet op de harde en vochtige aarde te plaatſen; In dat nestje zijn meestal van vier tot zes eijeren, asch-graauw van kleur, met vlakken, ſtippen en ſtreepen, die roodachtig bruin zijnde, geene onaangename ſchakering uitwerken.

FALCO PEREGRINUS.

BLANK PAGE

FALCO PEREGRINUS

DE WANDER

OF

EDEL VALK.

De verfcheidene kleur- en veder-verwisfelingen, aan welke het geflacht der Valken onderworpen is, zijn oorzaak geweest dat beroemde natuurkenners aan een zelfde Vogelen-geflacht verfchillende namen hebben gegeven. In onderfcheiden ouderdom werden dezelfde Vogelen befchouwd en befchreven, en verkregen, om het merkbaar onderfcheid in kleur, ook onderfcheiden benamingen; hiervan hebben wij een voorbeeld gegeven in de befchrijving van de *Falco Leucocephalus*, *Hornotinus*, hier voor in dit deel afgebeeld en befchreven, ons tegenwoordig voorwerp ftrekt daarvan mede ten blijk. Deze Vogel, uit het geflacht der *Valken*, verandert niet flechts in bijzondere leeftijden, maar ook op andere tijden en als toevalliger wijze; waar uit dan ook voortgefproten is eene bijzondere verwarring in de naamlijsten. Wij zullen ons in de befchouwing van ons onderwerp bepalen, tot de drie onderfcheidene levensperken van den WANDER of EDEL VALK, als welke zoo vele kenners van de Natuurlijke historie op het denkbeeld hebben gebragt, dat zij niet één, maar drie bijzondere Vogelfoorten voor zich hadden.

BESCHRIJVING.

Wanneer de WANDER den ouderdom van een jaar bereikt heeft, doet hij zich voor met eenen geelachtigen witten *Kop*, *Nek* en *Wangen*, verfierd met eenige zwartachtige vlakken. Het bovenfte gedeelte of de *Rug* is aschverwig zwart gekleurd, zijnde alle Veeren aan het eind geboord met eenen helderen bruinen rand; onregelmatige rosfe ftrepen loopen naar de Staart, en alle Staartpennen zelve zijn witachtig van kleur, zoo ook de Krop of Borst en alle overige ligchaamsdeelen, en geheel het Onderlijf; zijnde dit alles met langwerpige bruine vlekken gebroken. Deze vlekken vermeerderen zich naar maten zij den Oogkring naderen, het Oog zelve is ligtblaauw, de Bek blaauwachtig en op het einde zwart.

Deze jonge WANDER nu, die toch wezenlijk de *Falco Peregrinus* is, wordt door de Auteuren genoemd *Falco Stellaris*. Tot volwasfenheid gekomen zijnde, zoo is het aschverwige zwart, 't welk voorheen zijne Rug bekleedde, veranderd in aschkleurig bruin, met dwars loopende vlekken, ook het Onderlijf heeft nu deze dwarsfe vlekken, offchoon de lichte grondkleur de zelfde is gebleven. Het bovendeel van den Vogel is het meest door het Ruijen veranderd; terwijl aan het onderdeel

de kleuren meer helder zijn geworden, en het is een kenmerkend teken van den volwasſenen ſtaat des *Wanders*, dat zijne vlekken, die eerst in de lengte over zijne Vederen liepen, nu eene dwarsſe rigting hebben bekomen; in dezen ſtaat nu door Natuurkenners gevonden, heeft hij den naam van *Falco Peregrinus* bekomen. In den ouderdom, zoo als de Vogel op de nevensgaande Plaat is afgebeeld, vertoont zich dezelve weder eenigzins anders; het Hoofd is nu vuil blaauw naar het zwarte hellende; aan den Krop zijn de Vederen zuiver wit geworden, doormengd met fijne (in de lengte loopende) ſtreepjes, en dwarsſe bruine vlekjes breken de vuil witte kleur van den Buik. De Vederen op den Rug zijn meer leij- of loodkleurig met blaauw gemengd, en verſierd met heldere ſtreepjes, terwijl eene zwarte ſtreep loopt van de onderlip tot aan den hals terzijden uit.

Het Wijfje is meer zwartachtig op den Rug, en heeft de vlekken op den Buik meer bruin dan het Mannetje; ook verſchilt zij daarenboven van het Mannetje vijf duim in de grootte, zijnde het eerſte één voet, tien of elf duim, en het laatſte ſlechts één voet, zes à zeven duim.

Deze Oude WANDER, door de Natuurkenners weder voor eenen anderen Vogel aangezien, heeft den naam gekregen van *Falco Lenarius*.

AANTEEKENINGEN.

Dit geſlacht van Valken houdt zich hoofdzakelijk op in de bergachtige landen van Europa. Hierin ſtaat de *Wander* gelijk met de overige Valken-ſoorten, als welke allen hooge plaatſen tot hun verblijf of woonplaats kiezen. Daar nestelen zij en leggen er hunne *Eijeren*, welke doorgaans drie of vier in getale gevonden worden, en rosverwig met bruine vlekken gekleurd zijn. Ons voorwerp is in Vriesland gevangen, waar zij meermalen worden waargenomen, zij voeden zich met alle ſoorten van kleine viervoetige dieren; hoofdzakelijk echter met Vogelen, als Hoenders, Patrijzen, Duiven, en zelfs ook grooter ſoort, welken zij in kracht overtreffen en magtig kunnen worden; met groote ſnelheid ſtorten zij zich neer op hunnen prooi, klemmen den gevangenen vast in hunne klaauwen, en gretig wordt het ongelukkig Dier verſcheurd en aan de jonge Valken tot ſpijze gebragt.

LARUS MARINUS.

BLANK PAGE

LARUS MARINUS.

GROOTE ZWARTE

MANTEL-MEEUW.

Aan de uitgeſtrekte Zeeſtranden, onthouden zich talrijken zwermen van Vogelen, als het ware beſtemd tot het verſlinden der menigvuldige lijken en bedorven overblijffels door de viſchen niet verzwolgen, en door de golven aldaar aangeſpoeld; de verſchillende ſoorten van Gieren, en meer talrijker ſoorten van Vogelen uit het geſlacht der Raven en anderen, ſchijnen in meer of mindere hoeveelheid, naar den aard der plaats waar zij van nut zijn kunnen, verſpreid te zijn, om de aarde te zuiveren van krengen, welker uitwaasſemingen de lucht beſmetten, en daardoor weldra voor levende ſchepſelen hoogst nadeelig zouden worden.

eze ſoorten, benevens de Meeuwen en verſcheiden anderen geſlachten van Zee-Vogels, vereenigen in zich een even gulzigen en verſlindenden, als laffen en vreesachtigen aard; hunne wijde ſlokdarm, en hunne maag voor een groote uitzetting vatbaar, ſchijnt als het ware een al verſlindenden afgrond: beenderen, vederen, enz, alles verteerd zeer geredelijk in hunne ingewanden; nimmer zelfs ſchijnen deze Vogels verzadigd te zijn, ſteeds loeren zij er op om elkanders prooi te ontroven of brokken daarvan te bemagtigen, ook ontdekken zij ſteeds door hun geſchreeuw, hunne wijze van vliegen en woesten bewegingen de plaatzen alwaar deze talrijken benden, die ſteeds uit hunnen ſchuilhoeken op een dergelijk ſein loeren, zich vereenigen.

B E S C H R IJ V I N G.

Tot de afbeelding hebben wij genomen een volwasſen Vogel; dat is, die den ouderdom van drie jaren heeft bereikt, veranderende voor die tijd bij iedere ruijing, dat tweemaal in het jaar gebeurd; de Vogel nog maar een jaar oud zijnde, is over het geheel veel bonter van kleur, heeft dan de Kop en de Hals grijsachtig wit, met bruine vlakken, de Staartpennen zijn meer zwart, en de Oogleden bruinachtig; in zijn tweede jaar wordt hij reeds aan de Hals en Borst lichter van kleur, het witte wordt nu veel helderder, en de Bek blaauwachtig; na de ruijing in den Herfst van het derde jaar, heeft den Vogel zijn vaste kleur van Vederen, de Kop, Borst, Buik en Staart zijn nu wit, de Vleugels zwart, de Bek geelachtig en de Oogkringen geel.

Het is der moeiten waardig op te merken, dat er aan onze kusten nog een ander ſoort van Meeuwen zich ophoudt, insgelijks met eenen Mantel van zwarte Vederen verſierd; deze vertoond zich zelden dan tegen den Herfst, en onderſcheid zich van dien met welke wij ons thans bezig houden, voornamelijk, ten eerste door zijn grootte, zijnde een derde kleiner, ten tweede door den uitgeſtrektheid zijner Vleugelen, die twee duimen over de punt der Staart uitſteeken, terwijl zulks bij de grootere ſoort zich ſlechts tot een halven duim bepaald, ten derde door de kleur der Poten, welke ſchoon geel is bij de kleine ſoort, daarentegen dof wit bij de grootere.

AANTEEKENINGEN.

Het geſlacht der Meeuwen beſtaat uit een groot aantal ſoorten, die insgelijks ieder op zich zelven ſteeds en overal zeer talrijk zijn; het meerendeel brengt den dag door met heen en weder vliegen langs onzen Zee-Stranden; dien ſoort welke het onderwerp dezer afbeelding uitmaakt, komt als de eerste in dit geſlacht voor, zijnde de grootſte van allen, welke ons bekend zijn.

Offchoon het geheelen jaar door, en bijzonder in den Herfst zeer menigvuldig langs onzen Zee-Stranden, kan men echter niet dan ſlechts zelden ouden Vogels magtig worden; hun mistrouwen en de zorgvuldigheid waarmede zij den jager weten te vermijden, vereischt eene bijzondere list van zijne zijde; dit mistrouwen vermeerdert of vermindert dikwijls door ſtormvlagen of liever door op handen zijnde onweders of veranderingen in het luchtsgeſtel, van dewelken deze Vogels als het ware een voorgevoel ſchijnen te hebben, en welken zij, hetzij door hun gevlieg, hetzij door meerdere of mindere oplettenheid, ter vermijding der menſchen, dieren, of andere bewerktuigde wezens, aanduiden, iets hetgeen zij met de Arenden en andere Roofvogelen volkomen gemeen hebben.

TRINGA MARITIMA.

BLANK
PAGE

TRINGA MARITIMA.

VIOLETTE STRANDLOOPER.

Onder de menigvuldige ligte wezens, welke de natuur zoo bijzonder met vlugheid en ſierlijkheid begiftigd heeft, om door middel van dezelven als ware het op het groote tooneel harer werken, het luchtruim te verlevendigen, vindt men eenige geſlachten van Vogelen, welke ſpaarzamer dan anderen door haar bedeeld ſchijnen te zijn; vooral vindt zulks plaats omtrent diegenen, welken de zeeſtranden tot haar gewoon verblijf zijn toebedeeld; hunne zintuigen zijn als ware het verſtompt, zij hellen tot gevoelloosheid over en hun aard beſtaat ſlechts om blindelings ginds en herwaarts langs het wijd uitgeſtrekte ſtrand in het ſlijk en wier de Wormen en Inſekten tot hun voedſel op te zoeken. — Men treft inderdaad bij geen hunner die zwier en levendigheid aan, waarmede die vogelen, welke onze velden en boſſchen verſieren, begiftigd zijn; zij miſſen het vermogen om, even als dezen, zich op den grond of in de lucht onderling te vermaken; zij vliegen niet dan als vlugtende, of om zich te haasten om van het eene koude en vochtige oord naar het andere te verhuizen; alléén op den grond zittende, zien zij zich niet in de mogelijkheid, even als de bosch-vogelen, zich in de takken der boomen te vermaken of in derzelver lommer te rusten; zij kruipen bij dag weg, en verſchuilen zich in de ſchaduw van een of ander nietig ſtruikje; zij vinden hun voedſel meer door den reuk en op het gevoel, dan wel door middel hunner oogen; een ſchuwe en vreesachtige aard, een zwak gezigt, eene onwelluidende ſtem, maakt deze bewoners der moeraſſen en ſtranden tot een afzonderlijk gezin, door de natuur in allen opzigte zoo ſtiefmoederlijk bedeeld.

De geſlachten der Kieviten, der Plevieren, der Wulpen, der Strandloopers, der Marels, en der Snippen, hebben onderling de meeste overeenkomst in leefwijs en gewoonten; hun aard beſtaat alleen in het opzoeken van Inſekten, Slakken, Wormen of dergelijken, in den omtrek van moeraſſen, in het ſlijk of aangeſlibte wier; het is van den onderſcheidenen aard huns voedſels, dat de meer of mindere deugdzaamheid van hun vleesch afhangt, en waardoor zij of met graagte door ons gegeten, of van onzen disch uitgeſloten worden; van al die ſoorten, welke aan het ſtrand leven, is het vleesch onaangenaam, hard en ſterk, terwijl al diegenen, welke zich in de moeraſſige landen ophouden, ons een overheerlijk wild opleveren, meer of minder gezocht, naar mate de ſmaak en gewoonte ons hun vleesch meer of min ſmakelijk hebben doen vinden.

Onder de talrijke ſoorten, welke deze geſlachten zamenſtellen, bevindt zich eene, welke benevens vele anderen, de uitgeſtrekte ſtranden, door den Oceaan beſpoeld, bewoont; zij houdt zich bij voorkeur op, op de rotſen en klippen, welke genoegzaam met de oppervlakte van het water gelijk zijn, en ſlechts even hunne ſpitſen boven deszelfs golven verheffen; daar intusſchen het zeeſtrand in de Nederlanden voor het grootſte gedeelte beſtaat uit eenen zandigen grond, achter welken zich de

duinen verheffen, en alzoo geene rotsen opleveren, aan dewelke zich de schelpdieren en koraalgewassen vasthechten, zoo volgt hieruit, dat deze soort op onze kusten zich slechts op die weinige plaatsen ophoudt, waar der menschen vernuft en vlijt groote steenen opeen gehoopt heeft, welke zich langs de zee uitstrekken, om zoo veel mogelijk den geweldigen golfslag te keeren, op welke steenen zich door den tijd een aantal Zeedieren en gewassen vasthechten en vermenigvuldigen, die aan haar ten voedsel verstrekken kunnen; dergeljke plaatsen zijn dan ook de eenigsten waar men zich vleijen kan die soort Strandloopers aan te treffen, welker beschrijving thans ons onderwerp uitmaakt.

B E S C H R IJ V I N G.

Aan de Wangen, op zijde en voor aan den Hals zijn zij zwartachtig aschgraauw, hetwelk boven op den Kop iets donkerder is; hunne Keel is licht grijs; om de Oogen, en een klein vlakje tusschen dezen en den bek zijn van dezelfde kleur; de Borst is grijs, zijnde elke Veder als met eene witte halve maan geteekend; de Rug en Dekvederen zijn violet-achtig zwart met een' purperen weerschijn; het uiteinde van elke Veder is donker aschgraauw, aan welke men echter bij de Dekvederen een' licht graauwen Zoom bespeurt; de Buik is wit, aan de zijde met groote donker-aschgraauwe Vlekken geteekend; de Stuit en beide middelste Staart-Vederen zijn donker zwart, de overige Staart-Vederen zijn aschgraauw met een' witten Zoom. — De Bek is rood- of geelachtig met eene zwarte punt; de Pooten zijn oker-geel; de Oog-kringen zijn bruin; de geheele lengte van dezen Vogel is $7\frac{1}{2}$ duimen.

De Vogel nog jong zijnde, zoo als wij dezelven op de hierbij gevoegde Plaat afbeelden, heeft een' rood- en witachtigen Zoom aan het einde der Rug-Vederen, welke den purperen weerschijn missen; de Dek-Vederen hebben een' breeden witten Zoom; aan de zijden en onder aan den Staart ziet men groote langwerpige Vlekken; het achterste gedeelte van den Bek en de Pooten zijn helder geel.

A A N T E E K E N I N G E N.

Men vindt deze soort niet in het *Handboek der Europeesche Vogelen* van den Wel-Edelen Heer C. J. TEMMINCK, die bij de uitgave van dit werk dezen Vogel nog nimmer op onze stranden gevonden had; sedert echter ving Z. Ed: denzelven meermalen in den omtrek van *Terheyden*, op de zich aldaar bevindende keijen die in Zee uitsteken, met oogmerk om aldaar de kust tegen den hevigen golfslag te beschermen; op deze steenen vindt men Schelpdieren vastgehecht, die dezen Vogelen tot voedsel verstrekken.

Eene naauwkeurige beschrijving van deze soort vindt men in het Werk van LATHAM, *Synopsis of Birds*, en bij BRUNNICH, in zijn *Ornithologie Boreale*, *N°*. 182. — MONTAGUE heeft daarvan eene beschrijving gegeven in zijne *Transactions of the Linnean Society*, onder den naam van *Tringa Nigricans;* deze Schrijver vergist zich echter met te gelooven, dat deze soort nog door niemand vóór hem beschreven was.

PARUS CRISTATUS.

BLANK PAGE

PARUS CRISTATUS.

DE

KUIF-MEES.

Het Vogelengeslacht, bekend onder den naam van Meezen, bekleedt onder de fraai gevederde Woudbewoners geene geringe plaats. Wij gaven in dit werk reeds onderscheidene afbeeldingen van vele soorten van dit geslacht, dat zoo rijkelijk bijdraagt tot vervrolijking en verlevendiging der Natuur; thans geven wij de afbeelding en beschrijving eener soort, die, hoewel meer zelden dan de door ons voorheen beschrevene, echter hier en daar in ons Vaderland aangetroffen wordt, en zich van de andere soorten geheel onderscheidt, door een kuifje op den kop, waarmede zoowel het Mannetje als het Wijfje versierd is, waarvan ook hun naam *Parus Cristatus*, *Kuif-Mees*, zijnen oorsprong heeft.

B E S C H R IJ V I N G.

De lengte van deze Vogels is tusschen de vier en vier en een half duimen. Beide de geslachten hebben eene fraaije kuif, die echter bij het Wijfje kleiner is dan bij het Mannetje, en te zamen gesteld is uit zwarte vedertjes met eenen witachtigen zoom, zoo als bijna de geheele kop met deze zelfde kleur versierd is. De keel is geheel zwart, bij het Wijfje echter minder dan bij het Mannetje; op den hals en ter zijde van den kop hebben zij een' zwarten band; de buik is wit met eenen lichten rossen gloed; voor het overige is dit Vogeltje op den rug, vleugels en het verdere bovengedeelte van het lijf, roodachtig bruin.

AANTEEKENINGEN.

Het voedſel dezer Vogels beſtaat uit Boomzaden en Besſen, Rupſen, Spinnen, en andere Inſekten benevens derzelver Eijeren; tot haar verblijf verkiezen zij bij voorkeur de digte bosſchen, en vooral in die ſtreken onthouden zij zich menigvuldig, waar hun de Natuur een hunner aangenaamſte voedſels, in de jeneverbesſen beſtaande, aanbiedt. Zij nestelen in holle boomen, in de gaten van oude muren, of in ruïnen en dergelijke; en bij voorkeur in ledige en door andere Vogels verlatene Nesten Naar de grootte van het Vogeltje legt het Wijfje, gelijk de andere ſoorten van Meezen, vele Eijeren, ſomtijds tien in getal, in een broedſel; deze Eijeren zijn wit, aan de ſtompe of ronde einden rood gevlakt.

FALCO BUTEO.

BLANK PAGE

FALCO BUTEO

DE BUISERT.

Het is zeer opmerkenswaardig, dat in eenige geslachten uit alle drie de rijken, waarin de Natuur verdeeld is, als het Dieren-, Planten-, en Mineralen- rijk, bij sommige soorten zulke in het oog loopende afwijkingen in kleur en teekening plaats hebben, terwijl integendeel weder bij andere soorten geene, althans zulke groote verscheidenheden, niet worden waargenomen; vele zulke afwijkingen in kleur, vindt men bij die Vogelsoort, waarvan wij de afbeelding op de nevensgaande plaat mededeelen; het is een der gemeenste Roof-Vogelen, in de meeste streken van ons Werelddeel. Zelden echter, in hoe groot getal men somtijds dezelve moge aantreffen, vindt men daarvan twee, die elkander in kleur der Vederen volkomen gelijken; doorgaans verschillen zij door eene over het geheel meer of mindere donkere kleur, somtijds zijn zij bijna geheel wit met eenige donkere vlakken, breedere of smallere strepen aan den buik, die ook wel geheel ontbreken. Zoodanige witachtige BUISERT werd ons eenige tijd geleden gezonden, hebbende slechts hier en daar eenige bruine vlakken; deze was gevangen op de Hofstede Roosendaal, niet verre van Utrecht, daar hij zich reeds eenen geruimen tijd had opgehouden, en des avonds in eenen Sparreboom zijne rustplaats hield; dan op zekeren avond deze boom geschud wordende, schrikte hij, viel neder, en werd toen afgemaakt. Deze groote en menigvuldige afwijkingen in kleur, zijn oorzaak dat men dezelve voor andere soorten gehouden heeft, en dan onder andere namen beschreven zijn, als de FALCO ALBIDUS, FALCO VERSICOLOR, FALCO VARIEGATUS, echter zijn zij niet anders dan verscheidenheden van den gewonen Buisert, waarvan wij nu hier laten volgen, De

BESCHRIJVING.

De geheele lengte van den Vogel is doorgaans 20 a 22 duimen; de kop dik; het was geel; de bek loodkleur, van voren krom, echter niet zeer sterk; de oogkringen geel; het lijf zwaar en dik; de hals en rug bruin van kleur, gelijk ook de slagpennen; de keel en buik bruinachtig grijs, met bruine vlakken; de pooten geel; de staart licht bruin met zwarte banden. De jongen zijn vóór

de eerste ruijing over het geheel lichter van kleur; de keel is alsdan wit, met langwerpige vlakken; de borstvederen wit gezoomd; de buik insgelijks witachtig, met ovale of langwerpige vlakken. Dit is, behalve de vele afwijkingen, waarvan wij boven gewag maakten, over het geheel genomen, de kleur van dezen Vogel.

AANTEEKENINGEN.

In alle boschachtige Streken door geheel Europa, is deze Vogel zeer gemeen, onthoudende zich meestal in donkere bosschen; ook bij ons ziet men denzelven, bijzonder in den Herfst, vrij menigvuldig; zij nestelen doorgaans in oude Boomen, liefst in Eken of Berken; het Wijfje legt drie of vier Eijeren, welke op eenen witten grond groen gesprenkeld en met geelachtige bruine vlakken versierd zijn; het voedsel bestaat in klein gevogelte, en kleine viervoetige dieren, als rotten, muizen, mollen, enz., zoo ook in slangen, hagedissen, kevers en andere Insekten; zij vliegen zeer zwaar, en zelden vatten zij hunne prooi vliegende, meestentijds beloeren zij dezelve, verkiezende daartoe tot hinderlaag eenen ouden Boomstam of iets dergelijks.

LESTRIS CATARRACTES.

BLANK PAGE

LESTRIS CATARRACTES.

DE BRUINE

STRONTJAGER.

Men heeft het geflacht, waartoe deze Vogelfoort behoort, altijd ten onregte met dat der Meeuwen (*Larus*) verward, tot dat eene naauwkeurige befchouwing en vergelijking, eerst voor korten tijd, heeft doen zien, dat hetzelve daarvan door zeer duidelijke kenmerken onderfcheiden is; daarenboven verfchillen de Vogelen van beide deze geflachten, onderling zeer in leefwijze en zijn elkander fteeds vijandig. De STRONTJAGERS altijd onverfchrokken van aard, hebben hierdoor fteeds de overhand op de Meeuwen, die van natuur vreesachtig zijnde, den moed niet hebben, zich tegen de gedurige kwellingen van deze hunne vijanden, te verzetten, maar zich dikwijls genoodzaakt zien, hun aas aan hen af te ftaan, hetwelk deze zich zelden de moeite geven, zelve te vangen, maar de Meeuwen daarom tot hoog in de lucht vervolgen, om hen daardoor te dwingen hetzelve te laten vallen, wanneer het door deze vervolgers opgevangen, en verzwolgen wordt, waarvan naar gedachte de naam van STRONTJAGER ontleend is, alsof zij de Meeuwen navlogen, om hunne uitwerpfelen op te vangen, dan dit gefchiedt om de prooi, die de Meeuwen gevangen hebben, en vliegende medenemen; daar nu deze laatfte goede vischvangers

Yyyyy zijn,

zijn, komt dit dien Roovers goed te ſtade, latende zij zich den Visch ook zeer goed ſmaken.

BESCHRIJVING.

De STRONTJAGER heeft, volwasſen zijnde, eene lengte van twintig tot twee en twintig duimen; zijne pooten en bek zijn zwart, de klaauwen zijn ruim twee duimen lang, bij de jonge Vogels iets korter, dat het voornaamſte kenmerk is om hen van de ouden te onderſcheiden, met welke zij overigens in kleur en gedaante geheel overeenkomen. De kop is bruin, om de oogen een kring van dezelfde kleur, de hals en buik zijn roodachtig grijs met een' lichteren weerſchijn, de ſlagpennen en ſtaart vederen zijn donker bruin; de dekvederen zijn voor de helft wit, het overige gedeelte donker bruin.

AANTEEKENINGEN.

Wanneer de STRONTJAGER geene gelegenheid heeft, zich ten koste der Meeuwen van voedſel te voorzien, en hij zich dit zelf moet zoeken, dan beſtaat het niet alleen uit Visſchen, welke anders een geliefdkoosd voedſel van hem zijn, maar ook veel uit ſchelpdieren. Zij onthouden zich in groot aantal in de koude luchtſtreken, als in Noorwegen, Lapland, enz. en vertoonen zich veel op onze zee-ſtranden, bij naderende ſtormwinden, of wanneer deze voorbij zijn. Zij nestelen tusſchen heesters en ſtruiken op de toppen der Bergen, leggende het Wijfje drie of vier eijeren, die olijf groen van kleur zijn, met groote bruine vlakken.

MUSCICAPA ALBICOLLIS.

BLANK PAGE

MUSCICAPA ALBICOLLIS.

WITGEHALSDE VLIEGENVANGER.

Aan geene grensſcheiding van Landen of Plaatſen verbindt zich eenig Vogelengeſlacht; het is waar men vindt ſommige ſoorten in de eene landſtreek meer dan in de andere, maar daar zij door de kracht en het gebruik hunner vleugelen zich over alles heen kunnen begeven, zoo ſtaat ook, als het ware, de geheele wereld voor hen open, en als zij in ſtaat waren om zich voor de koude, even als de Menſchen, te beſchutten, dan kwamen, naar gedachten, ook wel de Vogelen uit Azië en Afrika naar ons overvliegen; doch het is zeker de koude, die de Vogelen, in warmer gedeelte onzes Aardbols gewoon, aldaar doet blijven; dan ofſchoon Europa aan het eene einde warmer is dan aan het andere, zoo vindt men toch nu en dan in het zuidelijke Vogelen, die eigenlijk in het noorden behooren. Zoo vertoonen zich dan ook in ons Vaderland ſomtijds enkele Vogels, zoowel uit het noorden als uit het zuidelijk gedeelte: ten bewijze daarvan ſtrekke onze afbeelding in dit werk van de *Strix Nyctea*, in Amſterdam gevangen, behoorende in het noorden, en van den *Vultur Percnopterus*, ook door ons afgebeeld, in het zuiden behoorende, voor weinige jaren gevangen op de Heide bij Amersfoort, en van meer andere ſoorten.

Het Vogeltje, waarvan wij bij deze de afbeelding aan de Liefhebbers mededeelen, ſtrekt mede ten bewijze van het bovengezegde, wordende door andere Schrijvers, opgegeven midden in Europa zijn verblijf te houden, en nooit zoo noordelijk, als de Nederlanden, te vertoonen; doch dezen zomer werden wij overtuigd, dat zij zich ook in ons Vaderland onthouden. De Heer A. d'Ailly alhier te *Amſterdam* wonende, ontdekte voor eenigen tijd een paar dezer Vogelen in zijnen Tuin, en om zeker te zijn dat het dezelfde waren, deed Zijn Ed. moeite ze te vangen, hetgeen ook gelukte, met een zoogenaamd Nachtegaals-Netje, en wel beiden, Mannetje en Wijſje, en na dezelve drie à vier Dagen in een Kooitje

Yyyyy 2

gehad te hebben, in welken tijd zij Zijn Ed. voorkwamen reeds ziek geworden te zijn, zekerlijk door gebrek aan het noodige voedfel, liet Zijn Ed. dezelve weder wegvliegen, en terwijl wij dit fchrijven, zijnde reeds eenige weken daarna, vertoonen zij zich nog bijna dagelijks in denzelfden Tuin. Dan laat ons nu overgaan tot de

B E S C H R IJ V I N G.

Het Wijfje is het geheele jaar door van dezelfde kleur, en in den Winter is het Mannetje daaraan gelijk, maar gedurende den Zomer is het laatfte veel helderder, hebbende dan een' breeden helderen witten halsband, eene witte plek voor op den kop bij den bek, de dekvederen der vleugels wit, de ftuit wit, en het geheele onderlijf van dezelfde kleur, het overige van het Vogeltje, als de geheele kop, de rug, de kleine veertjes op de vleugelen en de ftaart is zwart, dat bij het heldere wit zeer veel affteekt. Bij het Wijfje is het wit niet zoo helder maar meer aschkleurig en het zwart grijsachtig, voor op den kop is eene kleine aschkleurige vlak, de halsband is ook fmaller dan bij het Mannetje, echter lichter van kleur dan het overige, het onderlijf blijft zuiver wit.

A A N T E E K E N I N G E N.

In het midden van Europa vindt men ons voorwerp in den zomer menigvuldig. Zij leven bij paren, nestelen in de gaten der boomen. Het Wijfje legt vijf of zes Eijeren, groenachtig blaauw van kleur, met kleine bruine vlakjes aan het ronde einde; hun voedfel beftaat uit vliegen en andere infekten, en zeker ook wormen, daar het bovengemelde paar zich liet vangen met meelwormen, en zij in de kooi zittende zich dezelve wel lieten fmaken.

Het zijn Trekvogels, die laat in het voorjaar in Europa overkomen, daar maar eenmaal broeden, en vroeg in den herfst weder vertrekken.

MELEAGRIS GALLOPAVO.

BLANK PAGE

MELEAGRIS GALLOPAVO
DE
KALKOEN.

In het geflacht der Hoenderen en onder onze tamme of Huisvogelen, bekleedt voorwaar *de Kalkoen* eene voorname plaats; offchoon afkomftig van, en in den wilden ftaat levende in een ander werelddeel, is hij thans door geheel *Europa* verfpreid; hunne vlugt zeer weinig zijnde, is deze fraaije en nuttige Vogel tot ons overgebragt, en thans aan ons luchtgeftel gewoon, teelt dezelve ook bij ons voort, en voorziet daardoor onze tafel met een aangenaam gebraad, daarom zijn dezelve van *Europa* weder naar Oost-Indiën gebragt, waar zij nog beter aarden dan bij ons; zoo fchrijft HAFNER in zijne reize, dat hij in de nabijheid van een dorp op de kust van *Koromandel* groote troepen *Kalkoenen* zag, door menfchen en honden geleid, houdende de inwoners zich aldaar hoofdzakelijk met dezen teelt bezig. Volgens andere reizigers vindt men de wilde Kalkoenen alleen omftreeks de landengte van *Panama;* in het jaar 1524 werd dezelve eerst in *Engeland* gebragt, en in 1570 zegt SONNINI dat de eerste Kalkoen in *Frankrijk* gegeten is, op de bruiloft van KAREL den IX. ALDROVANDUS heeft denzelven, alhoewel ten onregte den geflachtnaam *Meleagris* gegeven, daardoor willende beweren dat de Kalkoen de ware *Meleagris* der ouden was, dan tevens zegt hij van, met vlakken bedekte vederen, een kenmerk dat ontegenzeggelijk op *het Parelhoen*, dat wij hierna zullen laten volgen, toegepast moet worden; de latere fchrijvers hadden dezen naam behooren te veranderen, en geen foortnaam voor geflachtsnaam moeten behouden.

BESCHRIJVING.

Het is onbetwistbaar, dat van al het huisgevogelte de Kalkoen het grootfte is; zijne gewone lengte is van drie en eenen halven voet, gemeten van de punt van de neb tot aan het uiterfte van den ftaart; de hoogte, van het onderfte der pooten tot de kruin van den kop, is twee voeten; de omtrek ongeveer vier voeten; wanneer de vleugels gebogen zijn, reiken zij gewoonlijk flechts tot den aanvang van den ftaart. De kop en een gedeelte van den hals, zijn van onderen ontbloot, en bedekt met eene huid, die met vleezige kwabben van verfchillende grootte bezet is; men vindt er ook zeer kleine onder de vederen van den onderhals.

Deze kwabben zijn van eene levendige roode kleur, uitgezonderd die van de kruin van den kop en van den opperhals, welke afwisfelend wit, blaauw en helder rood zijn: men bemerkt kleine zwarte hairtjes tusfchen de kwabben en kleine vederen in geringer getal aan het opperfte gedeelte van den hals, die naar het lagere gedeelte toe menigvuldiger worden; van het middelfte gedeelte van den rand van de onderneb komt, zich om den hals windende, tot omtrent op eene derde van deszelfs lengte, eene dubbele huid, die eene fchoone hoogroode kleur aanneemt, vooral wanneer de vogel boosaardig wordt gemaakt; op den rand van zijne bovenneb is een vleezig afhangfel dat, zamengetrokken zijnde, en wanneer het dier niets om zich ziet dat hetzelve verontrust, omtrent een duim lang en van eene bleeke kleur is; maar wanneer minnedrift bij de hernieuwing van het fchoone jaargetijde zich bij hetzelve voordoet, of wanneer iets vreemds zich aan

het dier vertoont, of wanneer men het gramſtorig maakt, met te fluiten of met iets roods aan hetzelve te doen zien, zwelt de hals op, het afhangſel op den bek zet zich in de lengte uit, langs den hals loodregt nederhangende, en kleuren zich die deelen uit het ſchoonſte hoogrood; de kop werpt zich met majeſteit achterover, terwijl ter zelfder tijd de vederen van den hals, den rug en den buik zich opzetten, de ſtaart in eene loodlijnige rigting oprijst, en, zich uitbreidende, drie vierde gedeelte eens cirkels vormt; de vlerken zakken neder tot dat zij op den grond ſlepen; in deze trotſche en waarlijk grootſche houding, ſtapt het dier rondom fier om het wijfje heen, nu eens zijnen tred beſpoedigende als ware het om de hinderlijke voorwerpen te bedreigen; in dit bedrijf doet het kleine harde ſtappen, en doet alsdan dat dof murmelend geluid hooren, hetwelk te weeggebragt wordt door de luchtkolom die uit deszelfs borst uitdringt; uit het onderſte gedeelte van den hals komt een breede tros harde zwarte hairen, omtrent vijf of zes duimen lang; eer die tros bij de jonge mannetjes uitkomt, wordt dezelve door eenen beenachtigen uitwas vervangen; die hairen zijn alleen den mannetjes eigen, ofſchoon, volgens ſommige ſchrijvers, ook oude wijfjes dezelven hebben; het is daarmede als met onze gewone hoenders, die ſporen dragen even als de haan; ook is het alleen het mannetje, hetwelk het vermogen heeft om die afhangende lel op zijn bek te verlengen; bij het wijfje is deze altoos in deszelfs zamengetrokken toeſtand; ook verheft alleen het mannetje den ſtaart als een waaijer, terwijl het wijfje de tot dit bedrijf noodige ſpieren mist.

Behalve dat de Kalkoenſche hen kleiner van geſtalte is dan de Kalkoenſche haan, verſchilt zij van denzelven nog meer daardoor, dat de op de bovenneb geplaatſte lel het vermogen niet heeft van zich te verlengen, en altoos in den zelfden ſtaat van zamentrekking blijft, dat de kwabben, met welke de hals als bezaaid is, minder dik zijn, en dat alle deze deelen, alsmede het veranderlijk vlies, beſtendig van eene bleekroode kleur zijn.

De Kalkoenſche hen heeft niet dien doordringenden en helderklinkenden kreet, welken de Kalkoenſche haan in de verte doet weergalmen, en welken men hem naar welgevallen doet herhalen, wanneer men fluit of eenig ander ſcherp geluid maakt; haar kreet is ſlechts een zwak en eentoonig klagelijk geſchrei; hare pooten hebben noch ſporen noch beenachtige uitwasſen.

AANTEEKENINGEN.

De Kalkoenen leven in veelwijverij; een enkele haan is genoeg voor twaalf of vijftien wijfjes; deze kunnen vijf jaren duren, maar de wijfjes van twee en van drie jaren zijn de beste broeihennen; die ſlechts één jaar oud zijn, dragen niet genoegzaam zorg voor hun broedſel; men moet altijd de grootſte en ſterkſte uitkiezen.

De Kalkoen legt zelden meer dan acht en twintig eijeren in het jaar; in de koude landen van *Europa* legt het wijfje ſlechts eenmaal des jaars, gewoonlijk in maart of in april, maar in de landen van eene zachtere luchtgeſteldheid, legt zij twee malen, de eerſte maal in februarij, de tweede maal in augustus, iederen keer veertien of vijftien eijeren; daarenboven is het noodig het voedſel aan te wenden, hetwelk vereischt wordt om het geſtel dier vogels te verhitten, gelijk hennepzaad, enz. De broeding duurt zeven of acht en twintig dagen.

NUMIDA MELEAGRIS.

BLANK
PAGE

NUMIDA MELEAGRIS.

HET

PARELHOEN.

Het *Parelhoen*, *Poule Peintade*, bij verbastering *Poelepetaat*, is een van ouds, onder den naam van het *Numiedische Hoen* bekende Vogel. De Grieken en de Latijnen gaven denzelven den naam van *Meleagris*, en het is ten onregte, dat deze soortnaam als geslachtsnaam aan den *Kalkoen* gegeven is, gelijk reeds door ons hier voor bij den *Kalkoen* is opgemerkt geworden; op de westelijke kust van *Afrika*, vindt men het *Parelhoen* in den vrijen staat, en offchoon dezelve eertijds te Rome met veel zorgvuldigheid gekweekt werd, was deze Vogel in *Europa* verloren geraakt, tot dat zijn Vaderland door de Europeanen bezocht, en door deze niet alleen door geheel *Europa* verspreid, maar ook naar *Amerika* gebragt werd, alwaar, volgens het verhaal der Reizigers, vele soorten zijn; dan men moet dit eerder aanmerken als verscheidenheden in de kleur der Vederen, dan soorten, ontstaan door verandering van luchtsgestel en voedsel.

B E S C H R IJ V I N G.

De grootte en gestalte van dezen fraaijen Vogel komt veel overeen met onze gewone Hoenders; de lengte van den Bek tot aan het einde van den Staart, is nagenoeg twintig duimen; de Vlerken strekken zich een' duim lang over het begin van den Staart, die nederwaarts gebogen en kort is; op den Kop hebben zij eene soort van helm, achterover gebogen, en paarsachtig van kleur; de Hals is van boven kaal, en onder den Bek hangen twee roode Lellen; de Hals is verder rondom naar den Rug en Borst toe,

met hairachtige Vederen, paars en bruin van kleur, bezet, voor het overige is het *Parelhoen* donker blaauw, met ronde, en de Vlerken met lange witte vlekken; de groote Slagpennen zijn wit, en de Pooten bruinachtig rood.

AANTEEKENINGEN.

Voor ons ander Huisgevogelte is het *Parelhoen* eene ware plaag, hij vervolgt die zonder ophouden, en met vinnigheid; zij zijn moeijelijk op te voeden, en gewennen zich niet om, even als de gewone Hoenders, hun voedſel te zoeken, men is verpligt hen dagelijks regelmatig te voederen, zij vereischen aanhoudende zorgen, en vreten meerder dan gewone Hoenders; een Haan van het *Parelhoen* is genoegzaam bij tien Hennen, gewoonlijk beginnen deze te leggen in het laatſte van Mei of begin van Junij, van zestien tot twintig Eijeren die hard van ſchaal zijn, geelachtig wit van kleur met kleine bruine ſtippen; zij leggen gaarne hare Eijeren onder eenig ſtruikgewas op eene afgezonderde plaats, broeden vier of vijfentwintig dagen; dan zeer slechte broeijers zijnde is het beter de Eijeren door eene gewone Hen te laten uitbroeijen, die ook veel meer zorg voor de Kuikens draagt dan het *Parelhoen;* het gebeurt zelfs menigmaal dat deze laatſte, na eenige dagen op de Eijeren gezeten te hebben, dezelve verlaat en niet weder gaat broeden, zoo dat zij geheel bederven. In den wilden ſtaat, leeft deze Vogel troepsgewijs, vooral treft men hen bij groote getallen op de kusten van *Afrika,* van de *Kaap de goede Hoop* tot aan de kust van *Guinea;* bij het vallen van den avond keeren zij naar de Bosſchen terug, en brengen, op de boomen zittende, den nacht door. Het geluid dat zij maken is zeer onaangenaam voor het gehoor, het zijn ſchreeuwende en daardoor lastige Vogels, het gelijkt wel naar de woorden *keuk-keuk,* dat zij dan als met eene heeſche ſtem hard ſchreeuwen, hetgeen ſomtijds toeſchijnt alsof het den Vogel zelven verveelt, daar zij dan bij tusſchenpoozen eenen zachten kreet doen hooren; het zijn levendige, woelende Vogels, en hun vleesch is van eenen zeer goeden ſmaak.

ARDEA RALLOIDES.

BLANK
PAGE

ARDEA RALLOIDES,

DE

KRAB-REIGER.

De *Purpere Reiger*, waarvan wij in het vierde Deel dezes werks de afbeelding aan de Liefhebberen mededeelde, kan onder de fraaije Europesche Vogelen gerekend worden, maar niet minder, alhoewel veel kleiner, behoort ons tegenwoordig Voorwerp eene plaats onder dezelven te bekleeden. Nog zeldzamer dan de eerstgenoemde vertoont zich de *Krab Reiger* in ons Vaderland, onthoudende zich meerder in het Zuiden dan in het Noorden van Europa. Het Voorwerp, waarvan wij de afbeelding geven, is nu voor twee jaren geschoten op het zoogenaamde Schollevaars-Eiland, bij Rotterdam, waar hij bezig was voedsel te zoeken, hetgeen bestaat in kleine Vischjes, Insekten, en Schulpdieren in het bijzonder, waarom de Franschen ook denzelven met den naam *Le Crabier* onderscheiden; in Duitschland noemt men hem *De Rallen Reiher*; vrij algemeen is hij alhier te lande bekend onder den naam van het *Woud-Aapje*.

BESCHRIJVING.

De kleur dezer Vogelen verschilt naar gelang van derzelver ouderdom, hetgeene oorzaak is, dat verscheidene Schrijvers er verschillende soorten van gemaakt hebben, en die onder bijzondere namen hebben beschreven; onze afbeelding is naar eene volwassene Vogel, dat is, die den ouderdom boven de twee en drie jaren bereikt heeft; de jongere Vogels die onder de twee jaren oud zijn, missen die lange smalle vederen waarmede het achterhoofd der volwassene versierd is; de keel is altijd wit; de bek van den ouden *Krab-Reiger* is schoon blaauw aan het grondstuk en zwart aan de punt, bij de jonge is de bovenkaak bruin en groen-

achtig en de onderkaak geelachtig groen; de oogkringen zijn bij de laatfte helderder geel dan bij de ouden, en bij dezen zijn de vederen van den hals, boven op den rug en de dekvederen der vleugels weder helderder rood, dan bij de jongen, zijnde daarbij rosachtig bruin; het kale oogvel is bij de ouden grijsachtig groen, en bij de jongen groen; de pooten der volwasfene zijn groenachtig geel, en van de onvolwasfene groenachtig aschkleurig. De afbeelding op de bijgaande plaat is levensgroot.

A A N T E E K E N I N G E N.

In Turkeijen, den Archipel, de Eilanden der Middelandfche Zee, en in Italiën, onthoudt zich gewoonlijk *de Krab-Reiger* meerder dan ergens anders; dan een Trekvogel zijnde, en door geen grenspalen gebonden, vertoont hij zich ook in Duitschland, Zwitferland en Frankrijk en komt dan ook fomtijds tot ons Vaderland over, en geen wonder vindende in onze moerasfige ftreeken overvloed van voedfel, hetgeen zoo als wij zeiden meest uit Waterbewoonderen, Vischjes en Schulpdieren, beftaat; van de eigenlijke huishouding dezer Vogelen is weinig bekend, alleen dat hij op de boomen zijn nest maakt.

CICONIA NIGRA.

BLANK

PAGE

CICONIA NIGRA,

DE

ZWARTE OOIJEVAAR.

Er onthouden zich in Europa, dat is te zeggen er broeijen en telen voort, twee foorten van Ooijevaren, fomtijds echter wordt er nog eene derde foort waargenomen, dan dezelve broeit, voor zooveel bekend is, in Amerika; de eene Europefche foort, die bij ons zeer gemeen is, zoo menigvuldig in ons Vaderland nestelt en voortteelt, ja als het ware door de ingezetenen aangelokt en met veel genoegen gezien wordt, is algemeen bij ons bekend bij den naam van OOIJEVAAR, hetgeen eigenlijk moest zijn WITTE OOIJEVAAR, (*Ciconia Alba*) ter onderfcheiding van de andere foort DE ZWARTE OOIJEVAAR (*Ciconia Nigra*) genaamd; van den eersten hebben wij in het tweede Deel dezes werks reeds de afbeelding en befchrijving gegeven, thans zullen wij dit van de andere foort doen, zijnde deze afbeelding vervaardigd naar een voorwerp bij Amersfoort gefchoten, daar de Vogel bezig was, in een land, zijn voedfel te zoeken; bij het anatomiferen vond men vele Torren in de maag, berustende de opgezette Vogel thans in het Kabinet van den Heer G. J. VAN KLINKENBERG te Utrecht.

BESCHRIJVING.

Iets kleiner dan de witte, is de zwarte Ooijevaar, zijnde dezelve bijna drie voet; de afbeelding op de bijgaande plaat is aanmerkelijk verkleind; alhoewel niet geheel zwart zijnde, voldoet dezelve echter toch aan zijnen naam, hebbende den kop, den hals, het geheele bovenlijf, de vleugels en den ftaart zwart met purperen weerfchijn; de borst en de buik zijn wit; de lange regte bek, het kale oogvel, en de keel zijn karmozijn rood van kleur, en de pooten zeer donker rood, de oogkringen zijn bruin;

bij de jonge Vogels is het lijf, vleugels en de ſtaart zwartachtig bruin, met blaauwen en groenachtigen weerſchijn; de bek, het oogvel, de keel en de pooten zijn olijfachtig groen en de kop en hals bruin.

AANTEEKENINGEN.

De zwarte ooijevaar nestelt, even als de witte, op de boomen, legt ook twee of drie Eijeren, die groenachtig wit en ſomtijds met bruine vlakjes verſierd zijn. Zijn voedſel beſtaat uit kleine vischjes, kikvorſchen, inſekten, enz. enz. In de bosſchen van Hongarije, Polen, Turkije en Zwitſerland, nestelen deze Vogelen in aantal, minder ziet men dezelven in Duitschland en Frankrijk, en nog minder in ons Vaderland, waar hij zelden zich vertoont, echter zijn er nog dit jaar, 1824, weder twee of drie gezien en ook geſchoten bij Groningen.

Dat de zwarte ooijevaar zich zoo weinig bij ons ophoudt, komt misſchien door dat *de witte Ooijevaar* zich in zoo groot aantal bij ons vertoont en voortteelt, en daarentegen in die oorden, waar de *zwarte* zich in menigte vertoont, ziet men weder geene of zeer zelden een' *witten Ooijevaar;* zij zullen mogelijk onderling zich niet goed kunnen verdragen; te meer zouden wij dit vooronderſtellen, doordien ons voorwerp, dat in een land bij *Amersfoort* neergeſtreken was, ſpoedig door onderſcheidene *witte Ooijevaren* werd geplaagd en als het ware aangevallen om denzelven weg te jagen, zoo als de Vogel zich dan ook, door weder op te vliegen, zocht te redden, dan toen trof hem nog erger lot, wordende door het lood des jagers gedood.

OTIS TARDA.

BLANK

PAGE

OTIS TARDA,

DE GROOTE

TRAP-GANS.

Wat aanleiding gegeven heeft, om ons tegenwoordig Voorwerp den naam van Gans te geven, is ons onbekend; deze naam zou haar in ons Vaderland doen rangſchikken onder de Watervogelen, dan dit zijn zij geenszins, zij leven altijd op het land, en gaan nooit te water; en nog minder waarom haar de Latijnſche naam *Tarda* gegeven is, daar zij in het geheel niet langzaam, maar altijd hard loopen; dan, hoe het ook zij, deze namen nu hebbende, en daar algemeen bij bekend zijnde, behoort het alzoo te blijven. Drie ſoorten van Trap-Ganzen vindt men in Europa, vooreerst de Groote, waarvan wij thans de afbeelding en beſchrijving aan de Liefhebberen mededeelen, en die bijna jaarlijks zich bij ons laat zien, vervolgens de kleine, (*Otis tetrax*) die zeldzamer bij ons komt, en eindelijk de gekuifde, (*Otis houbara*) die zich geheel in het Zuiden van Europa onthoudt.

BESCHRIJVING.

De lengte van de groote Trap-Gans is bijna negen palmen; het Mannetje, waarvan wij de afbeelding geven, heeft eenige lange, hairachtige, vloſse vederen onder en op zijde van den bek, deze vederen mist het Wijfje; de kleur van den kop, den hals van onderen, de borst, en bijna van den geheelen Vogel is graauw of grijsachtig wit, ook de dekvederen der ſlagpennen zijn van deze kleur, daarentegen zijn de vederen van de vleugelen en van den rug rosachtig bruin met zwarte bandjes, hetgeen zeer afſteekt bij de andere lichte kleur; de pooten zijn zwart, tot boven de knien zonder vederen, hebbende van voren drie vingers, die een weinig door een vlies vereenigd zijn; de vleugels reiken tot op den

ſtaart; het Wijfje is van onderen donkerder van kleur en veel kleiner; zij ruijen tweemaal in het jaar, het Mannetje is, naar gedachten, hetgeen wij echter niet durven verzekeren, in den winter van kleur als het Wijfje, maar in den zomer veel helderder.

AANTEEKENINGEN.

Tot de Trekvogelen behoorende, bezoekt onze tegenwoordige Trap-Gans, onderſcheidene deelen van Europa, echter meer de Zuidelijke dan de Noordelijke; zij onthouden zich in het veld, en gaan niet in het water om te zwemmen, zoo als de gewone Ganzen, zij zijn daartoe ook onbekwaam, hebbende lange pooten, en de vingers maar gering, als ter onderſteuning, door een klein vlies vereenigd; ook verſchillen zij in houding veel van de Ganzen die laag op de pooten zijn, en tot loopen ongeſchikt, daarentegen is onze Trap-Gans hiertoe zeer bekwaam; zij loopen op het veld altijd bijzonder hard, offchoon zij niet vervolgd worden; maar dit gebeurende, en geen middel ziende om zich met loopen te redden en te ontkomen, gebruiken zij ter onderſteuning hunne vleugels en vliegen laag langs den grond; zij zijn zeer ſchuw, verbergen zich bij het vernemen van den minſten onraad, vooral voor de vervolgingen der menſchen, en zijn daardoor moeijelijk te bekomen; zij voeden zich met zaden, kruiden, wormen en inſekten; leven niet bij paren, maar een Man heeft verſcheidene Wijven; maken hun nest op den grond, onder en tusſchen het koorn; leggen maar twee of drie Eijeren, die licht bruin olijfachtig van kleur zijn, met onregelmatige vuil roode en donkere bruine vlekken.

CARBO CRISTATUS.

BLANK PAGE

CARBO CRISTATUS,

GEKUIFDE

WATERRAAF.

Schoon verſchillende van aard en leefwijze, zijn die Watervogelen, welke veel of weinig met eenen zak aan hunnen onderbek voorzien zijn, onder den geſlachtsnaam *Pelecanus* te voren beſchreven; tegenwoordig zijn zij in drie bijzondere geſlachten verdeeld, hebbende het eene den naam van *Pelecanus* behouden, deze hebben eenen grooten zak aan den onderbek, waar zij eerst hun voedſel in ontvangen, en vanwaar het dan langzaam naar de maag gaat, en zijn zeer goede zwemmers; de tweede ſoort misſen dien grooten zak, hebben daarvan maar een klein bewijs, en zijn ook goede zwemmers; deze hebben thans den geſlachtsnaam *Carbo;* deze twee ſoorten vangen hun voedſel zwemmende; de derde ſoort, nu *Sula* genaamd, misſen ook dien grooten zak, en zwemmen bijna nooit, vangen hun voedſel, dat even als van de twee andere ſoorten in visſchen beſtaat, vliegende, vallen uit de lucht op den aan de oppervlakte van het water zwemmenden viſch neder; verſchillende dus hierin veel met de bovengemelde geſlachten. Er onthoudt zich in Europa, en wel in het Oostelijk gedeelte, maar eene ſoort van het eerſte geſlacht *Pelecanus;* en van het tweede *Carbo*, onthouden zich vier ſoorten in Europa, waarvan wij de grootſte, in het eerſte Deel dezes werks, afgebeeld hebben; en van het derde geſlacht *Sula*, onthoudt zich ook maar een geſlacht in ons Werelddeel, waarvan wij de afbeelding gaven in het begin van dit vijfde Deel dezes werks, onder den naam van *Pelecanus Basſanus*, algemeen bij ons bekend met den Hollandſchen naam *Jan van Gend*, deze heeft thans den Latijnſchen naam *Sula Alba;* nu zullen wij van eene andere ſoort uit het tweede geſlacht, *Carbo* genaamd, de afbeelding geven en de

BESCHRIJVING.

De Vogel die dan tegenwoordig het onderwerp zijn zal, wordt in het Latijn genaamd *Carbo Cristatus*, en is bij ons onder den Hollandſchen naam van *gekuifde Waterraaf* bekend; de natuurlijke grootte van denzelven, is grooter dan de afbeelding, zijnde ruim zes palmen; de bek is bruin; de oogkringen groen; het grondſtuk van den bek en de kleine zak onder dezelve zijn geel; de kleur van den geheelen Vogel is ſchoon glanzig donker groen; de vederen op den rug, de vleugeldekvederen, en de ſlagpennen, hebben een ſchoonen bruinachtigen weerſchijn; alle de vederen zijn met zwarte randjes; de vleugels reiken tot aan den ſtaart, die rondachtig en vuilzwart van kleur is, de ſtaartpennen zijn ſtevig, dienende den Vogel tot ſteunſel in het loopen; de kop is verſierd met een' bos vederen, die overeind

ſtaan en naar voren overgebogen, en eenige lange vederen hangen over den kop; deze fraaije kuif verliest hij in het najaar en komt in de lente weder te voorſchijn; er is geen onderſcheid tusſchen het Mannetje en het Wijfje; maar de jongen van een jaar, hebben een langen dunnen bek en korten ſtaart; de vederen van het bovenlijf zijn alsdan bruinachtig, met een groenen glans, en van het onderlijf zijn zij licht aschgraauw.

AANTEEKENINGEN.

Alhoewel die Vogelen, welke algemeen bij den naam van Roofvogelen bekend zijn, eenen krommen of haakswijzen bek hebben, zoo konde de Waterraaf, ofſchoon met eenen regten bek voorzien, wel onder dezelve eene plaats bekleeden; zij vervolgen met eene ongemeene ſnelheid hunne prooi onder water, en als het ware vliegende tusſchen twee vochten; wij hebben te voren in dit werk reeds van hunnen verſlindenden aard gewag gemaakt, bij de Zwarte Waterraaf in het eerſte Deel, aldaar in het Latijn genoemd *Pelecanus Carbo*, dan dit moet nu zijn *Carbo Cormoranus*, zijnde op den inhoud van dat Deel ook reeds de naam van *Kormoran* bij de Hollandſche benamingen aangehaald. Zie Plaat 49 en 50, en Beſchrijving pag. 89 tot 92, alwaar ook eenigzins omſtandig de voortteling van dit Vogelengeſlacht beſchreven is, komende de verſchillende ſoorten daarin genoegzaam overeen, dan bij de eene beſtaat het broedſel uit meerder Eijeren dan bij de andere; de gekuifde Waterraaf legt doorgaans maar twee Eijeren, die aan beide einden genoegzaam even dik zijn, ruw en kalkachtig op het gevoel en witachtig van kleur; zij onthouden zich in geheel het Noordelijk gedeelte van Europa, het zijn Trekvogels, kiezende altijd hun verblijf bij groote zoetwater-meeren, om ter vischvangst te kunnen gaan, alzoo hun voedſel beſtaat uit zoetwater-visſchen.

GRUS CINEREA.

BLANK
PAGE

GRUS CINEREA.

DE EUROPESCHE ASCHGRAAUWE KRAANVOGEL.

Niet alleen onder de Nederlandſche, maar onder al de Europeſche Vogelen is de Kraanvogel eene der grootſte; wij kennen in Europa, van dit geſlacht, ſlechts eene ſoort; hij is grooter dan de Ooijevaar en de Reiger, en van pluimaadje, offchoon met geene ſchitterende kleuren pronkende, niet onaanzienlijk, vooral door de fraaije vederbos, waarmede deze Vogel van achteren verſierd is.

BESCHRIJVING.

Bijna over het geheele lijf is de Kraanvogel aschgraauw van kleur; de keel, het achterhoofd en de ſtrot zijn iets donkerder dan de overige vederen van het lijf; de bek is hoornachtig van kleur, en rood bij den kop; de kruin is kaal en rood van kleur; de oogkringen zijn roodachtig; achter de oogen en boven op zijde langs den hals is eene witte lange vlak, deze hebben in het bijzonder de oude vogels; de jongen die ſlechts een jaar oud zijn, misſen die kale plek op de kruin, of dezelve is maar weinig zigtbaar; de pooten zijn zwart en lang, en een groot gedeelte boven de buiging der knien is zonder vederen; er is tusſchen de twee ſekſen, Man en Wijf, in het uiterlijke geen onderſcheid; zij ruijen maar eenmaal in het jaar, en zeer bijzonder is de Kraan kennelijk aan de fraaije vederpluim die hij op zijne ſtuit heeft, en veroorzaakt wordt door dat de tweede ſoort der pennen van de vleugelen zoo lang uitgroeijen en boogswijze in de hoogte achterover ſtaan; de lengte van den geheelen Vogel van den bek tot het einde van den ſtaart is bijna elf palmen.

AANTEEKENINGEN.

Even zoo als de Ooijevaars en de Reigers is ook de Kraan een Trekvogel. Van dit geslacht is ons in Europa slechts eene soort bekend, zij nestelen in het noorden, gelijk de Ooijevaars op de boomen, somtijds op afgezonderde woningen, leggen twee Eijeren, die groenachtig aschgraauw van kleur zijn, met bruine vlakken; in den Herfst, tegen den Winter, als zij vertrekken, vliegen zij bij troepen, zeer snel, en roepen elkander met eene hard klinkende stem, die zoo schel is dat men dezelve hoort ofschoon de Vogels boven het bereik van ons gezigt in de lucht vliegen; dan zoeken zij de zachte en gematigde luchtstreken, dan ziet men hen, op pas bezaaide landen hun voedsel zoeken; zeer zelden onthouden zij zich aan de oevers der zee; zij voeden zich met kruiden, zaden, wormen, kikvorschen en ook wel schelpdieren; het Voorwerp waarnaar de bijgaande afteekening vervaardigd is, is gevangen bij Zutphen, heeft nog eenige tijd levendig geweest in de Menagerie van den Hoog Wel Geboren Heer Baron VAN DER HEIJDE VAN BAAK, en berust thans, fraai opgezet, in het kabinet van den Heer G. J. VAN KLINKENBERG, te Utrecht.

STERNA MINUTA.

BLANK PAGE

STERNA MINUTA;
KLEINSTE
ZEE-ZWALUW,
STARE-KLIKKIE.

Onder de vele foorten van Zee-Meeuwen en Zee-Zwaluwen, die onze zeeftranden, meiren en binnenwateren bewonen, waarvan wij ook reeds onderfcheidene foorten in dit werk hebben afgebeeld en befchreven, is het tegenwoordig voorwerp de kleinfte, reeds door LINNEUS befchreven onder den naam van *Sterna minuta*; alhoewel menigvuldig op onze kusten zich onthoudende, was ons hetzelve tot nog toe niet voorgekomen, dan door de vriendelijkheid van den Wel-Edelen Heer C. J. TEMMINCK alhier, kunnen wij ook daarvan de Afbeelding en Befchrijving thans aan de Liefhebberen mededeelen, zijnde het voorwerp waarnaar de afbeelding vervaardigd is, door Zijn Wel-Ed. aan ons, goedgunstig daartoe ter hand gefteld, en wij zullen nu dit Vogeltje, ter onderfcheiding der andere Ikfterns, genaamd *Stare-Klikkie*, naar het geluid dat het maakt, of ook *kleine* Zee-Zwaluw, zoo na mogelijk befchrijven, en voor het overige ons aan de afbeelding houden.

BESCHRIJVING.

De oude Vogel heeft het bovenfte gedeelte van den kop, het achterhoofd en den nek gitzwart; het voorhoofd en onder de oogen wit; de rug en de vleugels zijn blaauwachtig aschgraauw, alle de onderfte deelen, de ftuit en de ftaart zijn wit, de pooten rood, de bek geelachtig oranje, met eene zwarte punt; de oogkringen zwart; zij ruijen tweemaal in het jaar, zijnde het zwart op den kop en het achterhoofd in den winter, niet zoo zwart als in den zomer, en bij de jonge Vogels zijn deze vederen bruin met zwarte ftrepen, het voorhoofd is dan geelachtig wit, en alle de vederen zoo helder niet van kleur, maar al het wit geelachtig; nadat zij in den herfst geruid hebben, worden

zij

zij meer aan de volwasſenen gelijk, alleen de vleugels en ſtaartpennen zijn dan nog zoo helder niet van kleur.

A A N T E E K E N I N G E N.

De *kleine Zee-Zwaluw*, of *kleinſte Ikſtern*, is kleiner dan de zwarte Ikſtern, in het tweede Deel dezes werks afgebeeld en beſchreven, en op onze ſtranden veel algemeener; zeer zelden vertoont onze kleinſte Ikſtern zich op de binnenmeiren of rivieren, daarentegen is de zwarte daar gewoonlijk; genoegzaam langs de geheele zeekust van Europa, als van Holland, Frankrijk, Engeland, en het geheele Noorden, onthoudt zich dit Vogeltje, en zeer zelden binnenlands, het is daardoor ook in Duitschland, en het binnenſte van Frankrijk, weinig bekend; zij nestelen op het ſtrand tusſchen de daar liggende ſchelpen, of op het bloote zand; leggen twee of drie eijeren, die ſchoon groen van kleur zijn, met bruine en graauwe vlakken; hun voedſel beſtaat in kleine vliegende Inſekten, en Zee-wormen; zeer zelden vreten zij kleine levende vischjes, maar verſlinden veel kuit van visch, die aan de oppervlakte van het water drijft.

LANIUS RUFUS.

BLANK
PAGE

LANIUS RUFUS,

DE

ROODKOPPIGE KLAAUWIER.

Van den Blaauwen Klaauwier *Lanius excubitor*, en van den Graauwen Klaauwier *Lanius collurio*, hebben wij de afbeeldingen en beſchrijvingen gegeven in het tweede Deel dezes Werks; nu zullen wij laten volgen den Roodkoppigen Klaauwier, *Lanius rufus*, zijnde dit de drie ſoorten die zich in ons land ophouden. Er vertoont zich nu en dan nog eene vierde ſoort *Lanius minor*, echter zeer zeldzaam, en in het zuiden van Europa onthoudt zich nog eene vijfde ſoort, *Lanius meridionalis*, dan deze komt nooit in het noorden, en van derzelver huishouding is tot nog toe ook weinig bekend.

BESCHRIJVING.

In grootte en kleur komt onze tegenwoordige Klaauwier meerder overeen met den voorheen afgebeelden Graauwen, dan met den Blaauwen; hij is iets grooter dan de eerstgenoemde en iets kleiner dan de laatſte; het Mannetje en Wijfje verſchillen weinig in kleur, echter is die van het Mannetje helderder dan van het Wijfje, en het witte dekſchild op de Vleugelen is, bij het Mannetje, dat bovenaan op de plaat afgebeeld is, veel grooter dan bij het Wijfje; het bovenſte van den kop en van den hals is gloeijend rood, het voorhoofd en rondom de oogen is zwart, loopende dit zwart, als eene ſtreep, langs het roode van den hals tot op den rug, die, als ook de vlerken en de ſtaart zwart is, waartegen de dekvederen der vlerken, die als een zuiver wit ſchild dezelve bedekken, bijzonder veel afſteken; de ſlagpennen en de andere vederen der vleugelen zijn wit gezoomd; de buitenſte ſtaartpennen zijn wit, ook is de geheele Vogel van onderen, van den bek af tot aan het einde van den ſtaart, zuiver wit; bij het Wijfje is het rood op den kop zoo gloeijend niet, de witte randen der vederen

zijn geelachtig wit, en van onderen is het wit op verre na zoo helder niet, maar ook veel geler, en bij de jonge Vogels is het wit nog vuilder en hebben de borst- en buikvederen grijze banden.

AANTEEKENINGEN.

Bijna door geheel Europa, van de Middellandsche Zee tot het Noorden, onthoudt zich onze Roodkoppige Klaauwier, ook is hij in Afrika menigvuldig; zij komen bij ons over als trekvogelen in de maand Maart of April, en verlaten ons bij scholen weder in den Herfst; zij verdragen zich weinig met andere Vogels, die hij uit zijne nabuurschap verjaagt; hij maakt een krassend geluid, somtijds echter niet onaangenaam, zittende veeltijds op het einde der takken, makende zijn nest in doorne heggen, hangende hetzelve tusschen de takken; meestentijds bestaat het broedsel uit vijf of zes eijeren, die blaauwachtig groen zijn, met vele kleine en eenige groote aschgraauwe vlakken. Het voedsel bestaat veelal uit Torren, Kevers, Molkrekels en andere Insekten, behoorende deswege onder de nuttige Vogelen; dan daar zij ook dikwijls kleine Vogeltjes verslinden, werden zij te voren onder de Roofvogelen gerekend. Het vleesch is niet onaangenaam van smaak.

CHARADRIUS CANTIANUS.

BLANK

PAGE

CHARADRIUS CANTIANUS.

DE

STRAND PLEVIER

MET DEN

ONREGELMATIGEN HALSBAND.

Op onze ſteenachtige ſtranden, aan de Noordzee, en aan de oevers van onze Binnenmeren en Rivieren, onthouden zich onderſcheidene Vogelſoorten, die daar op de Waterinſekten, Wormen en kleine Schelpdieren azen, en daar broeden en voorttelen; onder deze Vogelſoorten behooren ook de zoogenaamde Plevieren, in het Latijn *Charadrius* genaamd, en die nog al niet onaanzienlijk van kleur zijn, en wel mooijer dan vele andere van die oeverbewoners, die anders veelal grijs- of graauwachtig zijn; de fraaiſte van dit geſlacht, en die in vederpracht ook voor vele andere Vogelſoorten niet behoeft te wijken, hebben wij afgebeeld en beſchreven, in het derde deel dezes werks, plaat 28 en 29, *Charadrius Pluvialis*, zijnde bij ons bekend onder den naam van Goudplevier, en op plaat 36 van het derde deel, hebben wij de afbeelding gegeven van den *Charadrius Hiaticula*, waarop onze tegenwoordige ſoort veel gelijkt, en op de daarna volgende plaat 45, is afgebeeld de *Calidris arenaria*, onder den verkeerden naam van *Charadrius*, zijnde dit eigenlijk Pieperts, en geen Plevieren; misſchien dat wij in het vervolg van dit werk nog eene ſoort van *Charadrius* afbeelden; zullende nu tot onzen tegenwoordigen overgaan en denzelven beſchrijven.

B E S C H R IJ V I N G.

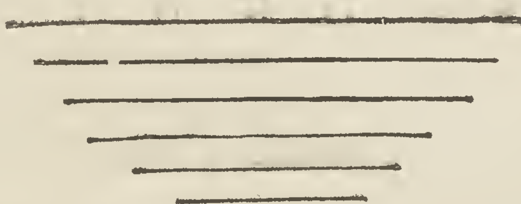
Het bovenſte Vogeltje, op de bijgaande plaat, is de afbeelding van een Mannetje; het voorhoofd is wit, en ook boven de oogen is een wit vlekje, als eene wenkbraauw; de keel, de borst en de buik zijn wit, loopende het wit van de keel tot aan de oogen, en verſmalt als een onregelmatig of gebroken halsbandje om den nek, wordende hierom ook in het Fransch genaamd *Pluvier a collier interrompu;* van den bek, die zwart is, tot aan de oogen, en van het eene oog tot het andere, over den kop, loopt een zwarte band, waarin aardig als beſloten is het witte voorhoofd; de zwarte band, die over het hoofd is, loopt uit over de oogen tot op het witte

halsbandje; het achterhoofd is insgelijks zwartachtig, en aan wederzijden op de borst bij de vlerken, is eene groote zwarte vlek; de pooten zijn zwart; boven op den rug en de vlerken zijn bruinachtig aschkleurig; de ſlagpennen zijn bruinachtig, met witte vlekjes; de ſtaart is bruin, behalve de buitenſte pennen, die wit zijn. Bij het Wijfje is het zwart bruinkleurig, en het voorhoofd heeft maar een ſmal wit ſtreepje, ook is de zwarte band, over den kop, veel ſmaller, en de kleur van den kop en nek is grijsachtig.

Deze Vogels ruijen maar eens in het jaar, zijnde in den Herfst, bekomende alsdan de jonge Vogels het vederkleed der ouden; naar een jong, dat nog niet geruid heeft, is de andere afbeelding op de plaat vervaardigd; het heeft dan nog geen zwart op den kop noch op de borst, ook geen wit op het voorhoofd; de vlekken op de borst bij de vlerken zijn ligt bruinachtig, en de overige vederen der rug en vlerken, zijn veel lichter aschkleurig bruin, dan bij de oude Vogels.

A A N T E E K E N I N G E N.

Niet alleen in Europa, maar ook in Egypte aan de boorden van den Nijl, onthoudt zich onze tegenwoordige *Charadrius cantianus*, en zeer veel bewoont hij onze ſtranden, daar hier overvloed van voedſel te vinden is, komende er in het voorjaar, nestelt en broedt daar, en verlaat ons weder in den Herfst; hij maakt zijn nest op den oever tusſchen de Schelpen, of op het afhellende bloote zand, zoodat het water aan het nest niet hinderlijk is, maar er afloopt; het broedſel beſtaat uit drie of vier eijeren, die geel olijfachtig van kleur zijn, met onregelmatige bruine zwartachtige vlekken. Het voedſel is Inſekten, Wormen en kleine Schelpdieren. Zij zijn zeer ſchuw en daardoor bezwaarlijk te naderen en zelfs moeijelijk te ſchieten; hun vleesch is goed van ſmaak, gelijk van andere Plevieren en Pieperts, en in den Herfst, voor dat zij vertrekken en ons verlaten, een klein maar aangenaam wildbraad.

GALLUS DOMESTICUS. MAS.

BLANK PAGE

GALLUS DOMESTICUS.

GEWOON HUISHOEN

MAN EN WIJF, OF HAAN EN HEN.

Waar is de landſtreek, daar onze gewone Huishoenders in het wild leven, en vanwaar zijn dezelven tot ons gekomen? Deze vragen zijn reeds voorlang gedaan, maar onbeſlist gebleven, en zullen ook wel nooit opgelost worden; vele Natuurkundigen en Reizigers hebben wel getracht dit te ontdekken, maar zonder daarin te ſlagen, ook is de tijd, wanneer deze Vogelen bij en om de Menſchen gekomen zijn, reeds ſedert onberekenbare jaren, en geen Schrijver der oudheid meldt iets van deze gemeenwording; wij zouden daardoor bijna moeten veronderſtellen, dat dezelven als het ware tot Huisvogelen, geſchikt om bij de Menſchen te leven, geſchapen zijn; van den *Kalkoen* en van het *Parelhoen*, waarvan wij hiervoren de afbeelding en beſchrijving gegeven hebben, is de landſtreek, daar zij zich in den wilden of vrijen ſtaat ophouden en voorttelen, bekend; deze zijn voor ons ook wel voordeelige en in zeker opzigt gezellige vogelen, maar op verre na niet zoo als de Hoenders, men moet zelfs bekennen, dat het *Parelhoen* ſchuw, en vreesachtig voor de Menſchen is; ook zijn deze zoo algemeen niet, en hunne voortteling gaat onder ons ook moeijelijk, maar van onze gewone Hoenders is de vrije ſtaat onbekend, zij leven onder de Menſchen, en wij voeren over hun de uitgebreidſte heerſchappij, en zij brengen ons daarbij, een buitengewoon groot voordeel aan. Dit Vogelengeſlacht, dat van al de Vogelen, ons het meeste omringt, en bij en om ons leeft, heeft reeds ſedert onheugelijke jaren in vele behoeften der Menſchen voorzien, en op verſchillende wijze tot ſpijze voor ons gediend; hoe vele duizende Eijeren worden er wel niet jaarlijks gebruikt, daarbij wordt hun getal zelf niet minder, en wij kunnen er nog wel bijvoegen, hoe vele duizende worden er nog daarenboven als vogelen zelve, door de Menſchen gegeten, zoodat het hoegenaamd geen twijfel lijdt of de Haan en de Hen, bij ons meestentijds onder den algemeenen naam van Hoenders of Kippen bekend, zijn de voordeeligſte, de nuttigſte en de gezelligſte Vogelen.

BESCHRIJVING.

Over de verſchillende kleuren en grootte van den Haan en van de Hen, zullen wij geene beſchrijving geven, die zijn zoo verſchillende, dat het

Eeeeee on-

ondoenlijk is iets daarvan met eenige zekerheid te kunnen bepalen; wij hebben tot de afbeelding genomen van den Haan, een der fraaiste zoogenaamde Engelsche Hanen met een' kuif, en voor de Hen eene, alhoewel geene groote soort, die toch echter van kleur niet onaanzienlijk is.

Er bestaan onder de Hoenders, even als bij andere Vogels, zekere hoofdgeslachten, die niet verbasteren, mits dezelve ook niet met andere soorten vermengd worden; als daar zijn de zoogenaamde Goud- en Zilverlakensche, de zwarte Toren, de Koekoeksveren, de Schagerkippen, dat zeer goede Eijerenlegsters zijn, en nog eenige anderen, maar al deze soorten verbasteren onderling, en vandaar die verscheidenheid in kleuren en grootte; maar offchoon deze verbastering plaats vindt, is en blijft de eene soort zoowel als de andere gezellige en nuttige Huisvogelen.

De Haan is aanmerkenswaardig om zijne trotschheid, moedigheid, statigheid, wakkerheid, om de zorg voor zijne Hennen en om zijne forsche stem bij het kraaijen; hij doet dit op denzelfden harden toon, als hij bij het vechten met eenen anderen Haan, de overwinning behaald heeft, en des morgens bij het aanbreken van den dageraad; maar verandert dezelve als hij zijne Hennen bijeen roept om het voedsel te nemen, dat men hun voorwerpt, en verzacht dezelve nog weder bij andere gelegenheden; het is ook bijzonder, dat hij alle drie uren kraait, vooral des nachts, hij doet dit te twaalf, te drie en te zes ure, doet hij dit des nachts op een ander uur, dan zal dit dikwijls verandering van weder voorspellen, of er gebeurd in het hok iets buitengewoons.

De kop van den Haan is versierd met eenen dikken vleeschachtigen kam, hoog rood van kleur, somtijds ook met eene fraaije kuif van vederen, onder zijnen bek hangen twee ook vleeschachtige lellen, die insgelijks hoog rood van kleur zijn; zijnen staart draagt hij opwaarts, bestaande uit veertien pennen, waarvan er twee buitengewoon lang zijn, en boogswijze achterover staan; zijne pooten zijn gewapend met groote sporen. Als men eenen goeden Haan wil verkiezen, moet men vooral acht geven dat hij eene goede houding heeft; den kop hoog houdt, een goed uitzigt, eene harde en forsche stem, eenen korten maar groven bek, een goeden kam en hoog rood van kleur , de lellen onder den bek dik en van dezelfde kleur als de kam, de borst breed, goede vlerken, de kleur der vederen helder, de dijen goed gespierd, de pooten dik, van achteren met grove sporen gewapend, de vingers met goede nagels, die een weinig gebogen maar scherp zijn; hij moet ook oppassen en zorgen voor zijne Hennen, haar bij het voedsel roepen, in den ochtend met haar te zamen uitgaan, en dezelve weder des avonds ter rust, bijeen vergaderen.

De Hen heeft even als de Haan eenen kam en somtijds ook eene kuif op den kop, en twee lellen onder den bek, maar zij zijn niet zoo groot en zoo rood als bij den Haan; de vederen zijn niet zoo kleurig, de staart heeft geene lange boogswijze vederen, maar staat wel overeind; de beste Hennen zijn die, welke er het robuste uitzien, een grooten kop hebben, heldere oogen, blaauwachtige pooten, goed krabben, kakelen bij het Eijeren leggen, en roepen op die wijze als de Haan; zij moeten niet schuw noch twistachtig zijn, en zich onderling goed kunnen verdragen, het zijn anders veeltijds geene goede Eijerenlegsters, en vreten daarbij dan nog dikwijls de Eijeren op.

AANTEEKENINGEN.

Van al het gevogelte zijn er geene die zoo gemakkelijk te voeden zijn als de Hoen-

GALLUS DOMESTICUS FOEMINA.

BLANK PAGE

Hoenders; zij eten alles wat maar eetbaar is; alle ſoorten van granen, groenten wormen, ſlakken en andere Inſekten; zij zoeken liefst hun voedſel op, loopende ook den geheelen dag krabbende en pikkende langs de wegen, en bijzonder gaarne op landen en mesthoopen; zij zijn gulzig van aard, niets gaat bij hen verloren, waardoor zij ſomtijds dingen opeten die onverteerbaar zijn; zoo hadden wij eens onder onze Hoenders eene Hen, die ziek was, en gedood zijnde, vonden wij de maag vol gewone ſpelden, waarvan er vele rondom door de maag heen ſtaken, en half en ſommigen geheel weder uitgezworen waren; wij hadden deze Hen kort te voren uit Vriesland ontvangen, daar zij, naar gedachten veel in een woonhuis zal geloopen, en daar nu en dan die ſpelden opgepikt hebben; zij had zich alzoo zelve vergeven, hetgeen anders zelden gebeurt, daar bijna alle dieren zeer goed weten, wat hun goed en nuttig is. Des nachts gaan de Hoenders in huis, zoodra het maar avond begint te worden; nog voor het ondergaan der zon begeven zij zich derwaarts, en zitten dan bij voorkeur op een' ſtok te ſlapen; zij leggen meestentijds hare Eijeren in het hok, in daartoe geſchikte nesten, waarin eenig hooi ligt, echter als zij in het veld loopen, daar kreupelbosch of hooge planten groeijen, leggen zij ook dikwijls de Eijeren daar onder, en zoodra dit eene Hen gedaan heeft, volgen de anderen; zij leggen tweemaal in het jaar, in het voor- en in het najaar, de voorjaarslegging is de beste; en naar een getal van 16, 18 of 20 Eijeren gelegd te hebben, zouden zij op dezelven gaan broeden; dan de Menſchen, die zich tot hun gebruik den eigendom van vele beesten hebben aangematigd, beſchikken hier ook anders over, en verhinderen dit; zoodra de Hen een Ei gelegd heeft, neemt men het weg, of dat nog beter is, men wacht tot dat zij er twee gelegd heeft en neemt er dan een weg, daar de ondervinding geleerd heeft, dat zij gaarne hare Eijeren leggen in het nest daar er reeds een in ligt; als de Hen nu dagelijks een Ei legt, en dit weg genomen wordende, waardoor zij het getal van Eijeren niet ziet vermeerderen, blijft zij in het denkbeeld, dat zij eerst met leggen begint, en houdt dit alsdan eenen geruimen tijd vol, daar zij anders, het bovengemelde getal gelegd hebbende, mede zoude ophouden; dan de Alwijze Schepper heeft dit vermogen aan eenige Vogelen gegeven, bijzonder aan die, waarvan de Eijeren tot voedſel voor de Menſchen kunnen dienen, als Hoenders, Eenden, Kiviten, enz. enz.

De voorjaarslegging, die beter is, zoo als wij hiervoren reeds zeiden, omdat dezelve veel langer duurt, dan die van het najaar, begint bij goed weder in de maand Maart, ſomtijds zelfs in Februarij, en gaat voort tot het einde van den zomer, den tijd der ruijing, deze alsdan beginnende, hetgeen toch voor al het gevogelte eene ziekte is, houdt de Hen op met leggen, zij zijn alsdan treurig, kwijnende, neêrſlagtig, zwak, de vederen zetten zich op, en de Hen is gedrongen dezelve uit te trekken; zij veranderen wel eens door de ruijing van kleur, zoodat zij van licht, buitengewoon donker worden, of van donker licht worden. De ruijing voorbij zijnde, begint de Hen weder te leggen, dan de duur hiervan hangt veel af van het jaargetijde, het zij dat het dan warm of koud is, bij koud weder kan men dit veel bevorderen door haar dan wat warm voedſel te geven, moetende daartoe het graan, dat men haar geeft, met een weinig warm water vermengd worden, ook is het goed, haar alsdan wat zemelen, met warm water, te geven.

Gedurende de voorjaarslegging, en ook bij die van het najaar, gebeurt het dikwijls, dat de eene of andere Hen broeis wordt, ofſchoon de Eijeren uit het

 hok

hok weggenomen zijn, zij houdt dan op met leggen, laat de vlerken af hangen, trekt hare vederen bijzonder aan den hals en borst op, en geeft een ander geluid; als men nu zoodanige Hen wil laten broeden, hetgeen weder beter is in het voor- dan in het najaar, omdat de jonge Kiekens in het najaar te veel door de koude en natheid lijden en daarvan ſterven, waardoor men te leur geſteld wordt in het oogmerk van het broeden; het broeden en daardoor jonge Hoenders aan te kweeken, is noodzakelijk, wenscht men het aantal zijner Hoenders te vermeerderen, en voor de ouden weder jongen te bekomen, en om tusſchen beiden ook den Vogel zelven tot ſpijze te gebruiken, hetgeen een aangenaam en gezond voedſel is; men plaatst alsdan zoodanige broedſche Hen bijzonder, en geeft haar zoo vele Eijeren ter broeijing als zij bedekken kan, 12, 14, of 16; dit getal moet niet te groot zijn, omdat, wanneer de Hen dezelve alle niet goed kan bedekken, daardoor dan het eene en dan weder het andere Ei bloot zoude liggen, en dus het geheele broedſel verloren gaan; wil men dit broeden der Hen niet toelaten, en bij haar die drift overmaken, dan ſteekt men haar een klein vedertje door de neusgaten; dan daar vele Hennen, door dat de Eijeren weggenomen zijn, niet broeds worden, zoo is het beter als dit gebeurt haar dan te laten broeden, men kan daardoor ook zijne Kippenſoort verbeteren, leggende onder zoodanige Hen, welke Eijeren dat men verkiest; zij broeden eenen tijd van drie weken, komende dan de jongen te voorſchijn, en nadat deze door de warmte der Hen geheel droog zijn, verlaten zij met de Hen het nest, en zoeken zelve haar voedſel, doch om zich te warmen en om te ſlapen, kruipen zij weder onder de Hen, die hen dan met de meeste zorg onder hare borst en met hare vlerken bedekt en koestert.

Men kan ook door kunstmatige warmte de Eijeren van de Hoenders uitbroedden, dan hierover uit te wijden, zoude ons beſtek te veel overſchrijden, en hier zijn ook bijzondere werkjes over geſchreven, en ieder Liefhebber, die hiervan, en van de geheele leefwijze der Hoenderen iets meerder wenscht te weten, kan hierover lezen het werk van den Wel-Edelen Heer C. J. TEMMINCK, *Histoire naturelle des Pigeons et des Gallinacés, ouvrage en trois volumes*, hetwelk ook bij ons gedrukt en te bekomen is.

FRINGILLA CANARIA.

BLANK PAGE

FRINGILLA CANARIA.

DE KANARIE.

Dit fraaije en zoo zeer onze huizen vervrolijkende Vogeltje, verdient in alle Vogelwerken, en dus ook in dit eene plaats. Alhoewel van afkomst zeker geen Europeesch Vogeltje zijnde, is het zoodanig algemeen door ons geheele Werelddeel verſpreid, dat het daarin alle andere Vogelen vooruit is, en er is geen, die zoo geheel als het ware bij en onder ons leeft en voortteelt; en dat wel, niet in de vrijheid, maar in eenen gevangenen ſtaat, achter traliën opgeſloten, en ſchikt zich hierin geheel en al; ja van alle dieren is er geen, door eene langdurige en bijna algemeene gevangenſchap, van zijn geſlacht, zoodanig de vrijheid geheel ontwend, als de Kanarievogel; deze toch, van zijne geboorte af aan, geheel aan het gezigt van traliën gewoon, zingt achter dezelve even helder, even vrolijk, als zijne voorouders op de takken van het geboomte gedaan hebben; hij bekreunt zich niet aan het bijzijn van Menſchen, aan het avondlicht, noch zelfs aan het ongunstige jaargetijde of klimaat; hij zingt het geheele jaar door, hij paart en broedt, en voedt zijne jongen vrijwillig in gevangenis, en voor gevangenis op, en wanneer hij ſomtijds bij ongeluk het kooitje ontſnapt is, geeft hij zich ſpoedig aan eene nieuwe opſluiting over, ſchoon het hier de ongewoonte aan vrijheid niet alleen is, maar ook het volſtrekte onvermogen om dezelve te behouden. en zich daarin te verzekeren. In de opene lucht en vrijheid geheel ongewoon, vindt de Kanarie niets dat haar tot ſpijs of tot leger kan dienen, want zij is nergens mede bekend, in hare kooi daarentegen vindt zij alles, wat voor hare behoefte noodig is, zij ontvangt daar eten en drinken, heeft eene goede rustplaats, is daar van hare jeugd af aan en aan niets anders gewoon, gelijk ook hare voorouders ſedert bijna twee honderd jaren dit gewoon waren, en niets anders kenden, en ook zoo opgevoed zijn, zoodat het ſchier eene wreedheid zou genoemd kunnen worden, dit diertje uit zijne banden te willen ſlaken en hetzelve, althans bij ons in Europa, zijne vrijheid te geven; uit Afrika van de Kanariſche en Azoriſche Eilanden oorſpronkelijk afkomſtig zijnde, naar welk eerſte Eiland *De Kanarie* haren naam draagt, is Europa haar geheel, om in vrijheid te leven, onbekend.

BESCHRIJVING.

Zeer verfchillende is de kleur der Kanariën, ook hare grootte is onderfcheiden; wij hebben op de bijgevoegde Plaat drie Vogels afgebeeld, die in kleur en grootte veel van elkander afwijken; de bovenfte is geheel geel en groot, de volgende is geel met wit en veel kleiner, de onderfte is bont en van grootte tusfchen beide; men ziet ook donkere en lichte groenen, en fomtijds die hier of daar zwarte vederen hebben; meestal is de Kop glad; doch men heeft er die den kop verfierd hebben met een kuifje, en algemeen houdt men voor de fraaifte Vogels, die goudgeel van kleur zijn, en op den kop met een groen kuifje pronken; zij hebben eenen fpits toeloopenden fcherpen Bek, die haar zeer dienftig is, daar zij zaadvretende Vogels zijn, en al het zaad uit den dop pellen; de Pooten zijn vleeschkleurig, hebbende van voren drie en van achteren een' vinger, die allen met lange nagelen voorzien zijn.

AANTEEKENINGEN.

Gelijk de kleur en grootte der Kanarievogelen verfchillende is, zoo is dit ook hun gezang, zij zijn echter meest allen hiermede zeer gewillig, en doen dit dikwijls zelfs bij het kaarslicht des avonds, en hoe meer beweging er in de kamer is, alwaar zij geplaatst zijn, hoe meer zij zingen; door hun voor te fluiten, of met een zoogenaamd Kanarie-orgeltje voor te fpelen, kan men hun zeer aangenaam leeren zingen, en zij overtreffen hierin de meeste andere Vogels; zij leeren ook zeer goed den Nachtegaal nabootfen, echter behouden zij bijna altijd van hunnen natuurlijken zang iets over. Verfcheidene malen in het jaar broeden de Kanaries, en leggen voor een broeifel fomtijds vijf of zes Eijeren, die groenachtig van kleur en gefprenkeld zijn; zij broeden dertien dagen, wordende het Wijfje, terwijl het te broeden zit, door het Mannetje gevoerd; gedurende de eerfte dagen, nadat de Jongen uitgekomen zijn, en het Wijfje ter verwarming van dezelve er nog op blijft zitten, voert zij alleen de Jongen, dan daarna voert ook het Mannetje. Deze Vogels zijn aan verfchillende ziekten onderhevig, vooral fterven er vele Jongen bij de eerfte ruijing; het ruijen gefchiedt maar eenmaal in het jaar, fomtijds echter tweemaal, hetgeen dan ook een ongezonde Vogel is, of veroorzaakt wordt door eenen buitengewonen warmen Zomer, of extra kouden Winter. Hun gewone leeftijd is tien jaren, het gebeurt echter ook dikwijls dat zij ouder worden, vooral die Vogels, die men niet laat broeden, en dan fomtijds achttien of twintig jaren bereiken.

243

VANELLUS MELANOGASTER.

BLANK PAGE

VANELLUS MELANOGASTER.

DE

GRIJZE KIEVIT.

In het eerste deel dezes werks, plaat 36, gaven wij de afbeelding van dien fraaijen, alhoewel gemeenen Vogel, die reeds vroeg in het voorjaar, nadat ons de gure winter verlaten heeft, en de aangename Lente begint te naderen, op onze weilanden terugkomt, zijnen eigenen naam, onder eene ſnelle vlugt, langs de velden roept, en door het *Kievit*, *Kievit*, zich in de verte reeds doet hooren; en alhoewel het geen aangenaam gezang is, hoort het toch ieder onzer met genoegen, en de Vogel is daardoor en daarbij, algemeen bekend. In de bij bovengemelde afbeelding gevoegde beſchrijving, zeiden wij, dat de *Kievit* behoorde onder dat geſlacht, in het Latijn genaamd *Tringa*, en beſchreven denzelven dus onder den naam van *Tringa Vanellus*, doch daarna geoordeeld zijnde, dat dat geſlacht te groot was, heeft men daarvan eene betere verdeeling gemaakt, en er eenige ſoorten van afgenomen, hebbende de *Strandloopers* den geſlachtsnaam van *Tringa* behouden, en de *Kievit* dien van *Vanellus* bekomen; ingevolge van deze verandering wordt dan nu de gewone *Kievit* in het eerste deel afgebeeld, genoemd *Vanellus Cristatus*, en nu zullen wij van eene andere ſoort de afbeelding en beſchrijving geven, welke zich ook in ons Vaderland onthoudt, maar veel zeldzamer, en niet zoo zeer op de Weilanden dan wel aan de kanten der Rivieren en Binnenwateren. Deze *Kievit* is op verre na zoo fraai niet van vederen, als de eerste afbeelding, en over het geheel grijsachtig van kleur, waarom dezelve dan ook ter onderſcheiding DE GRIJZE KIEVIT genoemd wordt, in het Latijn *Vanellus melanogaster*, zijnde dit de twee ſoorten van *kieviten*, die zich in Europa onthouden.

BESCHRIJVING.

De *grijze kievit* op de bijgaande plaat, afgebeeld in zijn Zomer- en in zijn Winterkleed, ruit tweemalen in het jaar, hetgeen de kleursverandering veroorzaakt. In het voorjaar na de ruijing, zijn Zomerkleed bekomen hebbende, vertoont de Vogel zich als de voorste afbeelding op de plaat, de

Fffff 2 Kop,

Kop, het Achterhoofd en de Nek zijn genoegzaam wit; boven den Bek, de zijde van den Hals en den Buik tot bij de Pooten zijn zwart; achter de Pooten en onder den Staart zijn de vederen wit, ook zijn de Dijen wit gepluimd; de Mantel en boven op den Rug zijn de vederen zwart en wit gemengd, hebbende iedere zwarte veder een' witten rand, de Vleugeldekfels en de Staart zijn van dezelfde kleur; de Slagpennen zijn zwartachtig; de Oogkringen zijn roodachtig bruin; de Bek is regt, in het midden, van boven en van onderen wat verheven en zwart van kleur; de Pooten zijn donkergrijs en netswijze gefchubd, hebbende drie toonen van voren en eenen zeer kleinen van achteren, die niet op den grond raakt, van de voorste drie is de buitenfte en middelfte een weinig door een vlies vereenigd. In den Herfst, na de ruijing, dus in zijn Winterkleed is de Vogel van kleur als de andere afbeelding, en voldoet dan beter aan den naam van *grijzen kievit* dan in den Zomer; de Kop, het Achterhoofd en de Nek zijn nu geelachtig bruin; boven den Bek, den Hals, de Borst, den Buik en geheel van onderen zijn de vederen nu alle grijsachtig wit, met donkere vlammen en ftrepen doormengd; de Mantel en de geheele Rug is bruinachtig met geel, ook zijn de dekvederen der Vleugels van dezelfde kleur, maar lichter; onder het Oog is een wit ftreepje, de Slagpennen hebben de kleur als te voren.

A A N T E E K E N I N G E N.

Onder de Trekvogelen behoorende, komt ons Voorwerp in het voorjaar en vertrekt weder in den Herfst bij fcholen, niet bij zulke groote troepen als de andere *kievit;* hij onthoudt zich in Amerika, Azië en geheel het Noorden van Europa tot in Siberië, aan de oevers der Rivieren, Moerasfen, Vijvers en ftilftaande Wateren, alwaar altijd overvloed van voedfel te vinden is. Zijn voedfel beftaat in Infekten, vooral in Wormen; gevangen zijnde voedt men hem met geweekt brood en een weinigje vleesch. Daar de Vogel niet zeer fchuw is, laat hij zich wel eens met de hand vangen, en gevangen zijnde is hij ook niet buitengewoon wild; zijn vleesch is goed van fmaak, en in den Herfst vet zijnde eene fmakelijke fpijs; zijne wijze van broeding en voortteling is nog onbekend.

244

PAVO CRISTATUS MAS.

BLANK PAGE

PAVO CRISTATUS,

MAS ET FOEMINA.

DE

GEKUIFDE PAAUW;

MAN EN WIJF.

Offchoon alle dieren onze bewondering waardig zijn, vinden wij echter het eene behagelijker of fraaijer dan het andere; vooral over de Vogelen, van welke de eene zoo verfcheiden van den anderen is, van welke de eene doffe, de andere veelverwige vederen draagt, is onze fmaak verfchillende, echter veelal vinden wij die foorten fraaijer, die met fchitterende kleuren pralen, hetgeen oorzaak geweest is, dat er fommige uit hunnen wilden of vrijen ftaat, offchoon in den beginne zeker met vele moeite verzeld geweest zijnde, tot ons overgebragt en in Huisgevogelte hervormd zijn, en waarvan er nu eenige bij en om ons leven. Onder deze foorten munt bovenal uit, en mogen wij zeggen bekleedt de eerfte plaats *de Paauw*. Deze Vogel, uit Oost-Indië tot ons overgebragt, en daar oorfpronkelijk levende in voor de Menfchen ontoegankelijke bosfchen, die door de daarin hun verblijf houdende verflindende viervoetige dieren, als Tijgers enz., niet te genaken zijn, zijn toch echter gevangen en levend naar Europa gevoerd, en daar in gevangenen ftaat voortgeteeld hebbende, zijn zij als ware het hervormd, en leven nu bij en onder de Menfchen, en alhoewel de in het wild levende Paauw, grooter en fterker van kleur is dan, en ook verfchillend van de in Europa voortgeteelde, zoo is deze toch de fraaifte en tevens de grootfte van ons huisgevogelte, en als zijne ftem zoo welluidend ware als de kleuren zijner vederen fraai zijn, dan was de Paauw de uitmuntendfte Vogel, die er beftond, maar zijne ftem is zeer onaangenaam. Behalve door de vele kleuren, die deze Vogel bijzonder in zijnen ftaart heeft, onderfcheidt hij zich ook nog van bijna alle andere Vogelen door de lengte van dien ftaart, en door het vermogen te bezitten denzelven in de hoogte op te zetten en als eenen waaijer uit te fpreiden, fchijnende hij dan vermaak te fcheppen, om deszelfs glansrijke vlekken, die oogswijze daarop zijn, te zien en ter bezigtiging te vertoonen, terwijl hij tevens zijne fierheid daardoor te kennen geeft, zijnde het ongetwijfeld, dat de Vogel het opzetten van zijnen ftaart uit trotschheid doet, en het is vooral in het bijzijn der Paauwinnen, dat de Paauw deze trotfche houding aanneemt, en dan aller oogen tot zich trekt.

Alvorens wij nu tot de befchrijving van den Paauw en de Paauwin overgaan, zullen wij iets van zijne afkomst mededeelen. Alle Schrijvers ftemmen daarin overeen, dat deze Vogel op het vaste land van Oost-Indië in den ftaat van vrijheid leeft; het is in Zuid-Azië en den Indifchen Archipel, dat alle Reizigers, welke deze

Landen bezochten, de Paauwen aldaar hebben aangetroffen; THEVENOT vond er zeer vele in de Provincie Guzurate; TAVERNIER in geheel Oost-Indië; LABILLARDIÈRE zegt, dat op het Eiland Java de Paauwen zeer gemeen zijn, echter is de foort van wilde Paauwen van Java en van Sumatra aanmerkelijk verfchillend van onze Paauwen; zij is bekend onder den naam van *Pavo Spicifer.* De Paauwenjagt is op Java, Sumatra en in Bengalen een groot en bijzonder vermaak, maar deze jagt is zeer gevaarlijk, doordien de bosfchen, waarin zij hun verblijf houden, zoo als wij reeds zeiden, ook door verflindende dieren, als Tijgers enz., bewoond worden; daar nu deze dieren bijzondere liefhebbers zijn van het vleesch der Paauwen, zijn de Jagers verpligt, buitengewoon op hunne hoede te zijn. De zucht van den Tijger naar het vleesch der Paauwen, fchijnt dezen Vogels zelven niet onbekend te zijn, daar de Paauwin hare Eijeren plat op den grond leggende, zulk eene plaats daarvoor opzoekt, zoodanig bewasfchen en begroeid, en zoo onder de ftruiken verborgen, dat dezelve voor het Roofdier ongenaakbaar is.

Het is onzeker, wanneer deze fraaije Vogel het eerst tot ons overgebragt is, zoo ook wanneer dezelve is bekend geworden, daar men reeds in het Oude Testament bij SALOMO daarvan vindt gewag gemaakt, wordende de Paauwen onder de fchatten gerekend, die zijne fchepen van hunne verre reizen medebragten; vervolgens leest men er van in de gefchiedenis der Romeinfche Keizers, en de eerfte, die Paauwen vet mestte, was de Romein AUFIDIUS LURCON, die daardoor zeer rijk werd; daarna zijn zij langzaam door Europa verfpreid, en nu niet meer zeer gemeen.

BESCHRIJVING.

Het is eene moeijelijke zaak, ja ondoenlijk, de kleuren te befchrijven van eenen Vogel, aan welken de natuur al haar vermogen fchijnt befteed te hebben, om denzelven met de fchoonfte kleuren te doen pronken, zijnde er voor zoo verre aan ons bekend is geen dier, dat zoo groot en met zulke fchitterende en tegen elkander afftekende kleuren verfierd is; onder het klein gevogelte, vooral onder de Kolobrietjes zijn er ook vele, die met fraaije kleuren voorzien zijn, maar de Paauw overtreft hen hierin, en is daarbij een der grootfte Vogelen, zijnde bijna vier voeten lang, heeft eenen bijzonder langen ftaart en groote vleugelen, ftrekkende deze zich omtrent een' halven voet langs den ftaart henen; op den Kop is eene kuif, zeer onderfcheiden van de kuiven van andere Vogelen; de vederen van deze kuif ftaan overeind, hebbende van boven aan de einden een pluimpje; de Kop is klein naar evenredigheid van het Ligchaam, en fchitterend groen van kleur; op zijde van den Kop zijn twee witte vlekken, de eene boven de oogen en de andere is breeder en loopt onder de oogen langs; de Bek is dik, gebogen als bij de Hoenderen en licht van kleur; de Neusgaten zijn groot, de Oogkringen geel; de Hals is lichter dan de Keel en de Borst, zijnde geheel fraai glanzend blaauw groen van kleur; de vederen op den Rug en de Stuit zijn goudachtig groen met een' fraaijen weêrfchijn, zwart geboord, liggende even als vischfchubben over elkander; de Staart is gedekt met vele vederen, die op elkander liggen, zijnde de onderfte de langfte, en de bovenfte bij de Stuit de kortfte. Deze lange vederen hebben witte fchachten, alle met los pluis verfierd, zeer fraai groen van kleur met goudglanzenden weêrfchijn; hier en daar zijn op dezen Staart vlekken, oogswijze van gedaante, in het midden fluweel zwartachtig, rondom eenen groenen kring, en hierom weder eene roodachtige en eene geelachtige. Dezen veelkleurigen Staart heeft de Vogel het vermogen, met een gedeelte der Stuit, overeinde te zetten, en waaijerswijze uit te fpreiden, hetgeen eene buitengewoon fchitterende vertooning maakt; de Buik en de Zijden zijn zwartachtig glanzende; de dekvederen der Vleugels en de Vleugels zelven, zijn geelachtig wit, met bruine vlekken; de Vleugels hebben vier en twintig flagpennen, de tien eerfte zijn roodachtig, de volgende donkerder; het pluis der Pooten is rosachtig;de Voeten, van achteren met eene fpoor voorzien, benevens de Vingers en Nagels zijn grijs van kleur.

De

PAVO CRISTATUS FOEMINA.

BLANK PAGE

De Paauwin is veel kleiner dan de Paauw, hare kleuren en verſierſelen zijn minder fraai, zij heeft ook geen bijzonder langen ſtaart, kan dien ook niet overeinde zetten, echter is zij geen onaanzienlijke Vogel. Hare Vederen zijn over het geheel aschkleurig bruin; zij heeft ook eene kuit op den Kop, maar niet zoo groot als die van het Mannetje; de Kop en de Nek zijn bruinachtig, en rondom het oog is eene bruine vlek, boven het oog is eene heldere witte ſtreep; verder is de Kop op zijde en de Keel wit; de Mantel is fraai blaauwachtig groen, de Rugvederen en van boven de Stuit en Staart zijn aschkleurig bruin, met lichte en donkere ſtreepjes; de Slagpennen en de Staart zijn bruinachtig zwart; de Borst heeft groene vlekken; de Buik is wit en de Pooten geheel grijs.

Men heeft ook witte Paauwen, dan wij vooronderſtellen dat zij van de gewone gekleurde afkomſtig zijn, en dit eene ſpeling der Natuur is, of door het luchtsgeſtel van kleur veranderd, gelijk dit meer waargenomen is. Het gebeurt ook ſomtijds, dat onze gewone Paauwen witte jongen bekomen, zoo als SONNINE aanteekent, dat er voor eenige jaren van de vier jongen van een paar gekleurde Paauwen, twee derzelve geheel wit waren; indien het is, dat de witte ſlechts toevallig zijn, is dit ook zeker de reden, dat dezelve veel zeldzamer zijn dan de gekleurde, daardoor veel duurder in prijs, echter wat de fraaiheid van de kleur der vederen betreft, niet te vergelijken zijn.

AANTEEKENINGEN.

Alhoewel deze fraaije Vogel tegenwoordig in Europa vrij gemeen is, is hij echter oorſpronkelijk uit Oost-Indië tot ons overgebragt, en heeft door die verplaatſing ook van zijne ſchitterende kleuren verloren, zijnde de Paauw in Oost-Indië in den vrijen ſtaat levende, ſterker van kleuren, en grootet van ſtuk, dan de in Europa voortgeteelde, zoo als dit met de meeste dieren in heete gewesten behoorende, plaats vindt; echter is en blijft de Paauw toch het ſieraad van onze Menageriën, wordende meest alleen hiertoe voortgeteeld, en niet zoo zeer om dezelve tot ſpijze te gebruiken, zijnde ook hun vleesch onſmakelijk, hard en droog, en moeijelijk te verteren; de voortteling gaat ook bezwaarlijk, daar de jongen veeltijds ſterven, door ziekten en andere ongemakken, naar gedachten doordien het luchtsgeſtel hier veel kouder is dan daar te lande, alwaar zij eigenlijk behooren. Bij een' Paauw kan men zes Paauwinnen voegen, doch om zekerder te zijn, dat de eijeren bevrucht zullen wezen, is het beter, dat men dit getal maar tot drie of vier bepale. Gedurende de twee eerſte jaren van hun leven, zijn de Paauwen en Paauwinnen van dezelfde kleur, in het derde jaar beginnen van achteren de lange rugvederen der Paauwen te groeijen, waardoor zij het vermogen bekomen om den ſtaart die opſtaande ronde gedaante te geven. Het is ook op dezen leeftijd, dat de Paauwinnen met leggen beginnen, leggende meestentijd voor de eerſte maal maar acht eijeren; ouder wordende is dit wel eens twaalf, en in haren wilden of vrijen ſtaat leggen zij tot twintig eijeren; deze eijeren zijn zoo groot als die van eene Gans, graauwachtig van kleur, en niet onaardig geſprikkeld. Tot het uitbroeden der eijeren van de Paauwin, is het best dezelve onder eene Kalkoenſche of onder eene gewone Hen te leggen, om redenen de Paauwinnen ſlechte broeiſters zijn, dikwijls de eijeren verlaten, er afvliegen om hier of daar op eene verhevene plaats te gaan zitten, dewijl de Paauwen niet gaarne hun nachtverblijf op den grond houden. Eene gewone kip kan zeer goed acht dezer eijeren uitbroeden, en eene Kalkoenſche Hen twaalf; als de jongen uitgekomen zijn, door een' Kalkoen of eene Kip uitgebroed, moet men dezelve gewennen, te gaan zitten op eene eenigzins verhevene plaats, omdat de grond voor deze jonge vogels te koud is, en zij zijn te groot om onder de vleugelen van hunne pleegmoeder zich te kunnen verſchuilen. De

 ei-

eijeren door de Paauwin zelve uitgebroeid zijnde, en zij alzoo hare jongen bij zich hebbende, dan is het noodig haar alle avonden op te ſluiten, in eene daartoe geſchikte lage plaats, om haar daardoor te noodzaken op den grond te blijven en hare kuikens onder de vleugelen te verwarmen; wanneer men deze voorzorg niet gebruikt, dan verlaat zij hare jongen en gaat des nachts op den tak van een' boom of andere hooge plaats rusten, waardoor dan deze de benoodigde koestering des nachts ontberen. Als de jongen vier of vijf weken oud zijn, beginnen zij de oude te volgen in het vliegen op de takken der boomen; op dezen ouderdom begint ook de kuif op de kop te groeijen, en men moet bijzonder voor hen zorg dragen, daar zij nu dikwijls ziek worden, zeer veel elkander bijten, waardoor de zwakkere ſterven. Als de jonge Paauwen ziek zijn, moet men hen zeer oppasſen, warm houden, bijzonder Inſekten, als vliegen, wormen, meelwormen, mieren eijeren enz. te vreten geven. Gedurende den zomer, behooren deze Vogels een ruim verblijf te hebben, daar gelegenheid voor hen is, om op verhevene plaatsen te kunnen gaan zitten rusten, omdat zij niet gaarne lang op den grond rond loopen; dan Inſekten en groene kruiden naar verkiezing kunnende vreten, zijn zij veeltijds gezond, dewijl ook de zomerwarmte beter met hun natuurlijk geſtel overeenkomt; de winterkoude daarentegen is hun zeer nadeelig, vooral de afwisſelingen van luchtsgeſtel, die men dan in dat jaargetijde dikwijls heeft, gedurende den winter moeten zij in een beſloten verblijf zijn, dat voor de koude beſchut is, echter weder zoodanig, dat zij gelegenheid hebben in de hoogte te kunnen gaan zitten rusten; hoe ruimer en hooger dit verblijf is, hoe beter, maar voor de ongeſtadigheid van het weder bewaard. Het gewone voedſel is garst, gierst, boonen, erwten, komijnzaad enz. vooral het eerstgenoemde; naar men zegt zouden de bloemen van de *Sambucus nigra* voor de Paauwen zeer gezond zijn; water is hun drank, doch men moet oppasſen, dat zij geen melk krijgen, daar die voor hen zeer nadeelig is.

COLYMBUS GLACIALIS.

BLANK PAGE

COLYMBUS GLACIALIS.

DE

IMBER-VOGEL.

Onder de Vogelen, die het water tot hun verblijf hebben, en om zoo te zeggen als het ware daarop gebannen zijn, bekleedt de Imber-Vogel eene eerste plaats, zij leven aanhoudend op het water, en menigvuldig onderduikende, zijn zij bijna op dit element voor ons oog verborgen, komende nu en dan alleen boven en flechts met den kop uit het water, om verfche lucht in te ademen; op het land begeven zij zich genoegzaam in het geheel niet, dan om eijeren te leggen en te broeden, en geen wonder, daar zij buitengewone goede zwemmers zijn, zijn zij integendeel zeer flechte loopers.

BESCHRIJVING.

Op de bijgaande Plaat hebben wij de Vogel op twee derde van zijne grootte afgebeeld, in eene ftaande houding; zijn gaan is echter zeer bezwaarlijk, dewijl hij zich van zijne vleugels tot fteunfels bedienen moet, om het lijf in die regtftandige geftalte te behouden, zij vallen anders voorover op den buik, en zijn dan gemakkelijk te vangen. In de geflachten dezer Vogelen beftaan geene uiterlijke kenteekenen; Mannetje en Wijfje zijn van dezelfde kleur en grootte; de Bek is zwart, aan de punt aschkleurig; de Oogkringen zijn bruinachtig; de Kop, de Hals en de Keel zijn groenachtig zwart met purperachtigen weêrfchijn; rondom den Strot is een afgebroken witte band, die echter niet om den hals geheel heengaat, op zijde van den hals is de band breeder en lager dan van voren; van boven is de Vogel geheel zwart, doch iedere veder van den Rug, van de Vleugelen, van de Stuit, ja bijna iedere zwarte veder heeft twee witte vlakken aan het einde, hetgeen dezelve het aanzien geeft, als ware zij zwart met witte banden; van onderen is ons Voorwerp geheel wit, van den bek af tot het achtereinde; de Pooten zijn buitenwaarts donkerbruin, en binnenwaarts als ook de Vliezen witachtig.

In het eerste jaar verfchillen de jonge Vogels nog al aanmerkelijk van de oude, zijnde dan de bek graauwachtig; de Kop en de Nek van boven

aschkleurig; op zijde van den Kop met lichtere vlakjes; echter van onderen zijn zij gelijk de oude wit, maar van boven daar de laatſte zwart zijn, de Vleugels, de Rug, de Stuit, is deze kleur bij de jongen donkerbruin met blaauwe aschkleurige vlakken.

AANTEEKENINGEN.

Het loopen of gaan op het land doen bijna alle ſoorten van Zwemvogelen zeer weinig, het is voor hen ook moeijelijk, omdat zij er niet toe geſchikt zijn, door dat het vooreind van het ligchaam veel langer en zwaarder is dan het achtereinde, doordien de Pooten te ver van het middelpunt verwijderd en naar achteren geplaatst zijn; dan offchoon zij allen het weinig doen, zoo doen die ſoorten het wel het allerminst, die de Pooten geheel aan het achtereinde onder het lijf hebben, en daardoor genoodzaakt zijn overeind te loopen, gelijk onze Imber-Vogel, en kunnen dit niet doen, dan ſtaande zich door de vleugels van achteren te ondersteunen; doch op het water kunnen zij zoo veel te beter voortkomen, en bekleeden in het zwemmen en in het onder water duiken eene eerste plaats, komende niet op het land dan om Eijeren te leggen en dezelve uit te broeden, zij doen dit aan den kant kort bij het water, leggende ſlechts twee Eijeren, ligt Iſabelle van kleur met groote en kleine aschkleurige vlakken. Onder de Trekvogelen behoorende, doen zij het verhuizen te water, offchoon zeer goed kunnende vliegen, gebeurt dit echter zeldzaam. Zij bewonen de Zeeën der Keerkringen, onthouden zich in het geheele Noorden, overvloedig in Rusland, Zweden, Noorwegen, en langs den geheelen Kust der Noorder-Oceaan vertrekkende, gaat hunne reis, zonder vliegen, geheel te water van het Noorden naar het Zuiden, de Zee langs, komende de oude Vogels nooit op de Binnen-Rivieren, en zeer zeldzaam de jonge. Hun voedſel beſtaat in Visch, bijzonder zijn zij liefhebbers van Haring, waartoe hun het onder water duiken, om deze te vangen, goed te ſtade komt; het kuit van Visch is hun ook eene aangename ſpijs, en geen Visch of kuit genoegzaam kunnende bekomen, vreten zij ook Inſekten en ſomtijds Waterplanten.

PHALAROPUS PLATYRHINCHUS.

BLANK PAGE

PHALAROPUS PLATYRHINCHUS.

DE

BREEDBEKKIGE

FRANJEPOOT.

Sommige Vogelsoorten onthouden zich in bijzondere landstreken, andere daarentegen zijn alom over den aardbodem verspreid; sommige blijven in bepaalde gewesten, andere hebben overal hun vaderland, of worden ten minste dikwijls gevonden daar, waar zij niet eigenlijk te huis behooren. Dit laatste is geenszins het geval met ons tegenwoordig Voorwerp, het woont, gedurende den Zomer, in het Noorden van Europa, en verhuist tegen den Winter van daar langs de Kaspische zee naar Azië, het Zuiden van ons Werelddeel is aan hetzelve onbekend, en het vertoont er zich alleen nu en dan in zijn winterkleed bij eene afdwaling van zijne reisgenooten. In groote gezelschappen neemt de PHALAROPUS zijnen togt aan, en zorgen zoo veel immer mogelijk, bij elkander te blijven. Wij hadden niet verwacht, in de gelegenheid te komen, om de afbeelding van dezen zeldzamen Vogel den Liefhebberen te zullen mededeelen, en dat nog wel in zijn Zomer- en Winterkleed; tot het laatste zijn wij in staat, doordien in de maand November 1824 een dezer Vogels geschoten werd bij Groningen; deze nu bevindt zich tegenwoordig in het Muséum der Stad, en is door den Wel-Edelen Hoog Geleerden Heer VAN SWINDEREN ons goedgunstig ter afbeelding medegedeeld. Tot het eerste door de bereidwilligheid van den Hoog Edelen Heer TEMMINCK, die een andere Vogel uit zijne aanzienlijke en uitmuntende Verzameling daartoe beschikt heeft. Het verschil in kleeding van dezen Vogel is aanmerkelijk; wij zullen nu overgaan tot de

BESCHRIJVING.

Het Winterkleed van de PHALAROPUS is minder fraai dan zijn Zomerkleed, het heeft voornamelijk zulke schitterende kleuren niet, schoon op zich zelf beschouwd, genoegzaam om den Vogel onder de aanzienlijke te rangschikken. De achterste afbeelding op de nevensgaande Plaat vertoont ons Voorwerp na de voorjaarsruijing; zijn Kop, langs den Nek en den Rug zijn bruinachtig met zwart op de einden der vederen. De voornaamste slagpennen der Vlerken zijn zwart, de volgende wit gezoomd. De groote dekvederen der Vlerken zijn zwartachtig met wit, de kleine Dekvederen witachtig met zwart geboord. Boven het Oog

 heeft

heeft de Vogel eene gele ſtreep, van onderen van de Keel af langs de Borst en den Buik is hij geheel roodachtig geel. De Pooten hebben eene roodachtige kleur, de achterſte Vinger en Nagel is klein, de drie voorſte Vingers zijn aan beide zijden met zwemvliezen voorzien, doch niet geheel aan een verbonden; deze vliezen zijn uitgeſchulpt en heeft het dier daardoor den naam van Franjepoot bekomen; ten einde de Poot en de uitgeſchulpte vliezen beter te vertoonen, hebben wij de afbeelding van den Poot van voren te zien, achter den Vogel geplaatst.

De andere Vogel op de Plaat ſtelt denzelven na de najaarsruijing voor, dan is zijne kleur geheel veranderd, het Voorhoofd is wit, het Achterhoofd blaauwachtig, welke kleur langs den Nek en den geheelen Rug dezelfde blijft. De Vleugels zijn donker blaauwachtig, derzelver Slagpennen bijna zwart, en hunne Dekvederen met wit gemengd. De Wangen en de Keel zijn wit met eenige blaauwe aschkleurige Vedertjes; de Borst heeft ook eenige ligte blaauwe Vederen, bandswijze; de Buik is geheel wit; de Pooten vuil groenachtig en de Staart blaauwachtig, aan het einde donkerder.

AANTEEKENINGEN.

Offchoon de Pooten van den Breedbekkigen Franjepoot niet geheel met zwemvliezen voorzien zijn, is hij toch een zeer goed zwemmer, niet alleen op Rivieren en Binnenwateren, maar zelfs in de opene Zee, zijnde geenszins voor derzelver golven bevreesd. Onder de Groenlandſche Vogelen vinden wij hem opgeteekend, waargenomen zijnde op de breedte van 68 graden, tusſchen de IJsbergen zwemmende, vier mijlen van het land verwijderd. Meestentijds op het water hun verblijf houdende, komen zij weinig op het land, en loopen op hetzelve langzaam, doch veel beter dan die Vogelen, welke geheele gevliesde Pooten hebben. Hij maakt zijn nest aan de kanten bij het water onder gewasſen en kreupelhout. Zijn voedſel beſtaat meest uit Inſekten, die zich aan de oppervlakte van het water onthouden. Hij bewoont, gelijk wij aanmerkten, het Noordoostelijk gedeelte van Europa, en verhuist van daar in groote troepen over de Kaspiſche zee naar Azië. Het is bij dit verhuizen dat er dan ſomtijds enkele Vogels van den troep afraken, die zich dan meer westelijk in Europa begevende, op de kusten van Engeland en Holland vertoonen, doende vervolgens de reis over Duitschland, Zwitſerland en Turkijë naar Azië, doch bij het terugkeeren in het voorjaar, worden zij langs dezen weg niet vernomen.

PODICEPS AURITUS.

BLANK

PAGE

PODICEPS AURITUS.

DE

GEOORDE FUUT.

Op de 21ste Plaat in dit zelfde Deel van dit Werk, Pagina 435 en 436, gaven wij de Afbeelding en Beſchrijving van den rood gehalsden Fuut; thans zullen wij die van den Geoorden Fuut laten volgen, door LATHAM *Podiceps auritus* genaamd, en door BRISSON *Colymbus auritus*. Beide deze Schrijvers hebben dus dezelfde ſoortnaam *Auritus*, reeds door LINNÆUS aan deze ſoort gegeven, behouden, zijnde ontleend van de veren, welke de Vogel als ooren op de zijde van zijnen kop heeft, doch die eigenlijk over de oorgaten heengaan en dezelve bedekken. Bij de Duitſchers draagt hij den naam van *Geohrter* oder *Ohren Steissfuss*, bij de Franſchen *Grêbe oreillard*, en DE GEOORDE FUUT is de naam, die aan denzelven in ons Vaderland gegeven wordt.

BESCHRIJVING.

Het onderſcheidend kenteeken van deze Vogelenſoort, het vederbosje uit gele en roode pluimpjes beſtaande, aan de zijde van den kop geplaatst, begint achter het oog zeer ſmal, verbreedt zich langs den kop naar achteren, en ſteekt daar dan een weinigje overheen; op den kop zijn de vederen eenigzins kuifswijze, niet opſtaande, maar ook achteruit ſtekende; de bek is iets korter dan de kop, en zwart van kleur; het kuifje, het voorhoofd, de keel, de geheele hals, de zijde van de borst, de rug en de korte vleugels: dit heeft alles, zoo als de bek, eene zwarte kleur; de borst en de buik zijn geheel wit; op de zijde van den buik, langs de vleugelen, is eene ſtreep, hard rood van kleur; de pooten zijn aan de binnenzijde groenachtig, en aan de buitenzijde zwartachtig aschkleurig, en de vingers tot zwemmen met vliezen voorzien, doch niet geheel aan elkander verbonden, als bij de Eenden, maar ſlechts achteraan een weinig vereend; de oogkringen zijn hoog rood. De lengte van den Vogel is elf à twaalf duim; dezelve is levensgroot op de Plaat afgebeeld. Volwasſen zijnde, zijn de Man en het Wijf van dezelfde kleur

en grootte; doch de jongen in het eerfte jaar zijn lichter van kleur, het zwart der vederen en van den bek is dan zwartachtig-aschkleurig, en het wit van de borst en den buik niet zoo helder dan bij de ouden, en misfen dan ook nog het vederbosje, waarvan de Vogel zijnen naam ontleent.

AANTEEKENINGEN.

Om dezelfde redenen, waarom de te voren befchreven Fuut de roodgehalsde is genaamd, zoude de tegenwoordige ook wel de zwartgehalsde kunnen genoemd worden; doch het meergemelde Vederpluimpje kenbaarder, en de Vogel door geheel Europa bij dat onderfcheidend teeken bekend zijnde, is het beter, den opgegevenen naam te behouden.

Het voedfel van den Geoorden Fuut beftaat, even als van de vorige in dit Werk befchrevene foorten, in kleine Vischjes, Infekten, Waterplanten, enz.; zij zijn insgelijks zeer goede zwemmers, maar flechte vliegers en loopers; onder de Trekvogelen behoorende, gefchiedt hun heen en weder trekken altijd te water. Zij broeden in het riet aan de kanten der binnenwateren en rivieren, leggen veeltijds maar drie eijeren, welke witachtig groen zijn met bruine vlakken. Door geheel Europa onthoudt zich deze Vogel, zoowel in het Zuiden als in het Noorden, echter zelden aan de ftranden der Zee, maar aan de oevers der meren en moerasfen, welke dik met riet begroeid zijn, waarin zij zich kunnen verfchuilen, en, zoo als wij zeiden, broeden; de jongen twee jaar oud zijnde, hebben dan de vederkleur als de ouden. Zij ruijen maar éénmaal in het jaar, in den Herfst, en zijn dus in den Zomer en in den Winter van dezelfde kleur.

249

ANAS CYGNUS.

TAB. I.

BLANK PAGE

ANAS CYGNUS,
DE WILDE ZWAAN
EN
ANAS OLOR,
DE
TAMME, OF KNOBBEL-ZWAAN.

Onder de menigvuldige water-vogelen, die zich, niet alleen in ons Vaderland, maar in geheel Europa onthouden, munt bovenal uit *de Zwaan*, niet zoo zeer om hare ſchitterende als wel om hare eenvoudige witte kleur, en ook vooral door hare majestueuſe houding en geheele geſtalte, bijzonder als zij zwemmende door het water ſchuimt, en alles voor haar als het ware uit den weg gaat. Deze groote en fraaije, deze Koning der Watervogelen, werd reeds voorlang door ons beſtemd, om met denzelven, ingevolge onze gedane belofte om met het einde van het Vijfde Deel, dit ons werk over de Nederlandſche Vogelen te zullen ſluiten. Offchoon wij nog wel eenige weinige Vogelen, die zich ſomtijds in ons Vaderland vertoonen, in dit werk zouden hebben kunnen plaatſen, zoo meenden wij echter onze belofte te moeten houden, en geven alzoo nu ten ſlotte, op de 49ste en 50ste Plaat van het Vijfde Deel, de Afbeelding van dezen waarlijk ſierlijken Vogel. Wij hebben geoordeeld twee Platen hiervan te moeten geven, zijnde op de eerſte Plaat de Vogel, zoo als hij zich bij ons in zijnen vrijen of wilden natuurſtaat voordoet, in zijn geheel afgebeeld, zoo groot als dezelve gevoegelijk op de Plaat konde geſteld worden, zijnde bijna de helft der grootte, en op de tweede Plaat is, boven aan, de Afbeelding levensgroot van den Kop der Tamme Zwaan, zijnde de derde figuur op de Plaat, de Afbeelding van het borstbeen der Wilde Zwaan, om te doen zien hoedanig gebogen de luchtpijp daardoor heengaat, hetgene bij de Tamme Zwaan in het geheel geen plaats vindt. Wij zullen nu van de beide ſoorten zoo veel mogelijk ieder afzonderlijk geven de

B E S C H R Y V I N G.

Met geene ſchitterende kleuren pronkende, maar eenvoudig wit, lijdt het echter geene tegenſpraak, dat de Zwaan waarlijk een fraaije Vogel is; moedig is hare houding, en in het geheel niet ſchroomachtig zijnde, verdedigt zij zich zelve, en vooral hare jongen

met

met drift; een ſlag met hare vleugelen doet dikwijls den jagthond terug deinzen. Sierlijk zwemt zij over het water, draaijende haren langen hals met zwier, hier ſpreidt zij haren trotſchheid ten toon, alsof zij over het vloeijende element heerſchappij voerde. Door den Schepper daargeſteld om op het water haar verblijf te houden, is zij daartoe ook geheel geſchikt; het loopen op het land is haar oneigen, maar te beter doorklieft zij de lucht met hare vleugelen. Onder de trekvogelen behoorende, verreist de Zwaan van het Noorden naar het Zuiden door de lucht, en niet gelijk wel andere groote Zwemvogelen doen langs het water; doch in haren overtogt ſtrijkt zij menigmaal hier en daar neder, en onthoudt zich dan weder op hetzelve. Niet alleen is het een fraaije maar ook een groote Vogel, zijnde bijna vijf voet lang en heeft eene vlugt van acht voeten. Hare kleur is geheel wit, met uitzondering van den Kop en den nek, die min of meer geelachtig zijn; de bek is zwart, aan de zijde met geel was, dat om de oogen heen gaat, de pooten zijn zwart, en de vingers, geheel tot aan de nagels, door zwemvliezen verbonden.

Het Wijfje is wat kleiner dan het Mannetje, maar van dezelfde kleur; geheel anders is het met de jonge Zwanen, deze zijn in het eerſte jaar lichtgrijs van kleur, de pooten roodachtig grijs, het was en om de oogen blaauwachtig; bij de tweede ruijing komen er reeds witte vederen, en met het tweede jaar is het vederkleed als bij de oude.

De Zwanen voeden zich met waterplanten, inſekten, kuit van viſch, enz.; zij houden haar verblijf in het Noorden, van waar zij tegen den winter Zuidwaarts trekken. Zij onthouden zich veel langs onze Zeeſtranden, en dikwijls ook op onze groote binnenwateren, menigvuldig op het Y voor *Amſterdam*, op de groote Meren in *Vriesland*. Zij broeden aan de kanten van het water in het gras, leggen vijf of zes Eijeren, die olijfgroenachtig van kleur, en met eene witachtige aarde beſtreken ſchijnen te zijn.

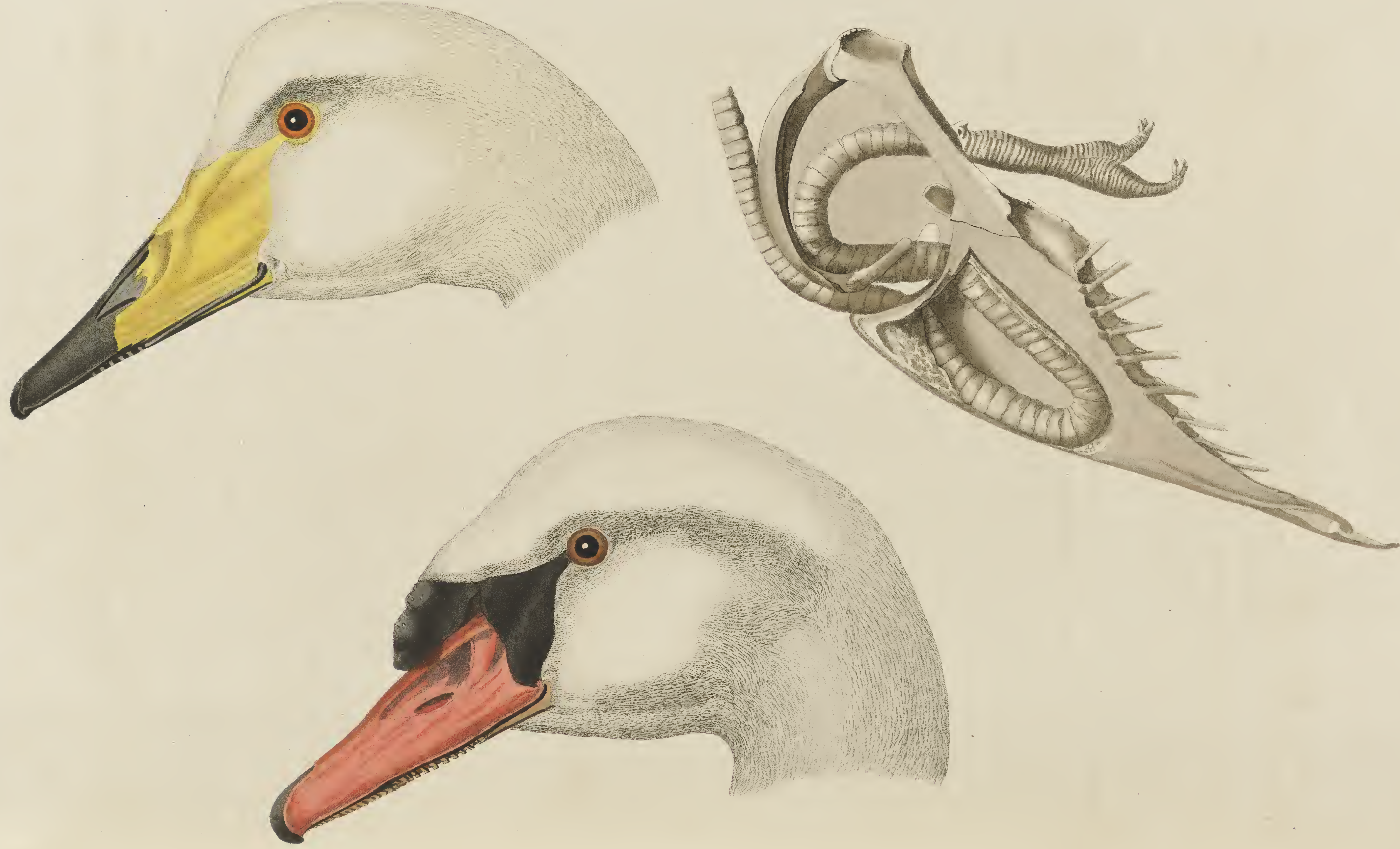
Offchoon er veel gelijkenis beſtaat tusſchen de Wilde en Tamme Zwaan, zoo is er echter een groot zigtbaar onderſcheidingsteeken tusſchen deze twee Vogelſoorten, hierin beſtaande, dat de Tamme eenen dikken knobbel op het voorhoofd heeft, en de Wilde geheel niet; op de tweede bijgevoegde Plaat is dit teeken duidelijk te zien aan de beide levensgroot afgebeelde Koppen, zijnde de bovenſte naar dien van eene Wilde en de onderſte naar dien van eene Tamme Zwaan geteekend. In de kleur der vederen is zeer weinig verſchil, echter is de Tamme zuiverder wit; de bek is rood, uitgezonderd de randen, de neusgaten, den knobbel op het voorhoofd en rondom de oogen, hetgeen alles zwart is; de oogkringen zijn bruin, en de oogen zelven zijn zwart; de pooten zijn met eenen roodachtigen weerſchijn. De beide ſoorten zijn van dezelfde grootte. Het Wijfje is kleiner dan het mannetje, de knobbel op het voorhoofd is zoo groot niet, en de hals is dunner.

De jongen zijn in het eerſte jaar bruin aschkleurig, de bek en pooten loodkleurig; in het tweede jaar wordt de bek geelachtig en de vederen grijs en wit gemengd; in het derde jaar hebben zij de kleur der volwassenen, en zijn dan zuiver wit.

Het is bijzonder eigen aan deze Vogels, dat het vel met een zeer zacht dons onder de andere vederen bedekt is, en het is voornamelijk om dit dons en om de vederen, dat

de

ANAS CYGNUS. TAB. II.

BLANK
PAGE

de Zwaan menigvuldig hier en daar in ons Vaderland voortgeteeld wordt, ook zijn de pennen harer vleugelen algemeen bekend en geacht.

De Tamme of Knobbelzwaan, onthoudt zich in haren wilden ſtaat op de groote zeeën langs de oostelijke kusten van *Europa*, en is ſedert vele jaren aan de verkeering onder de menſchen gewoon, zoodat zij als onder ons huisgevogelte behoorende kan gerekend worden. In ons Vaderland is zij zeer gemeen, zoowel op de publieke wateren, als op binnen-vijvers; zij leggen meer Eijeren dan de andere ſoort, dikwijls zeven of acht, lichtgroen van kleur, met eene witachtige zelfſtandigheid overtogen, of ook wel zonder dezelve; zij maken haar nest aan de kanten van het water in het riet, en broeden bijna twee maanden; zij voeden zich even als de andere ſoort met planten en inſekten, en vreten ook gaarne brood.

AANTEEKENINGEN.

Men vindt bij de ouden vele dieren aangeteekend wegens derzelver welluidend gezang. Zij ſpreken van Krekels, van Patrijzen, en van meer andere dierſoorten, als met eene bevallig klinkende ſtem begaafd, die daarentegen onze ooren ſlechts met een onbehagelijk geluid, of met een ordeloos gegons vermoeijen, ja wat meer is, die zelfs voor ons geheel zwijgen. De latere ontdekkingen desaangaande, heeft men in dit geval altijd voor beſlisſend gehouden, en daardoor alles op de lijst der ſprookjes geſchreven, wat door dezelve niet bewaarheid werd. Alleen heeft men lang in twijfel geſtaan, waartoe men, hetgeen de Ouden van de Zwaan beweerden, zoude rangſchikken. Van deze Vogels toch werd verhaald, dat zij, bijzonder bij hun ſterven, een treurig gezang deden hooren, hetwelk ieder tot medelijden met hunnen toeſtand opwekte. Wat er van de zaak zij, ſchijnt bijna tot heden nog onbeſlist, omdat men onder de verdedigers, zoowel als onder de beſtrijders, van dezelve, zoo vele aanzienlijke Geleerden kan opnoemen. ARISTOTELES, CHRYSIPPUS, PHILOSTATES, CICERO en vele anderen, waren er verre af, om het gezang der Zwanen als een verdichtſel te beſchouwen, gelijk hier en daar uit de werken van ieder dezer mannen te zien is. PLINIUS, ATHENAEUS en AELIANUS integendeel, oordeelden dat alle verzekeringen hieromtrent, geen geloof verdienden, en plaatſen den Zwanenzang in de groote rij der fabelen, die alleen door derzelver menigvuldig gebruik, gezag hadden bekomen; en waarlijk vele Dichters van verſchillende tijden en volken, hebben, na CALLIMACHUS en MOSSCHUS, van het gezang der Zwanen, in hunne figuurlijke taal gebruik gemaakt, ook zelfs bij de onzen zijn hiervan voorbeelden voorhanden; onder vele herinnere men zich ſlechts den aanvang van het dichtſtuk, getiteld: De lof der Welſprekendheid, door den Hooggeleerden Heer A. SIMONS vervaardigd.

Verhef u boven leed en zing uw laatſte lied,
Gelijk de veege Zwaan, gedoken in het riet,
Met omgekeerden hals en ongewasſchen veeren
Doet op haar' tooverzang de ſtroomen wederkeeren, enz.

 De

De gronden van zoo vele verſcheidene en uiteenloopende gedachten en oordeelvellingen, de oorzaak bij de Ouden van eene onbesliste uitſpraak in dit geſchil, is te zoeken, naar ons oordeel, in de bijzondere zamenſtelling van de luchtpijp der Zwanen; dezelve loopt namelijk met eene bogt, welke aan die eener trompet zeer gelijk is, door het borstbeen, hetwelk even zoo als bij den Kraanvogel, hier voor op Plaat 36 in dit Deel afgebeeld, plaats vindt. Op de tweede hier bijgevoegde Plaat, is dit borstbeen afgebeeld, aan de eene zijde geopend om de plaatſing der gebogene luchtpijp in hetzelve te doen zien. Dit eigenaardige heeft de Wilde Zwaan en geenszins de Tamme, waarom men in de geſchillen, van welke wij zoo even geſproken hebben, vooral op dit onderſcheid lette. Wat ons gevoelen betreft, gaarne bekennen wij het gezang der Wilde Zwanen nimmer gehoord te hebben, terwijl het ons altijd als eene moeijelijke vraag voorkwam, waarom deze Vogels zulk eenen ongewonen bouw van borst en luchtpijp bezaten. Doch al hetgeen men over hunnen zang, over het meer of min welluidende van dezelve voor of tegen geſproken en geſchreven hebben daargelaten, komt ons ter oplosſing dier vraag het gevoelen van ALDROVANDUS het aannemelijkſte voor; volgens hem, zijn de Wilde Zwanen door dit alles in ſtaat geſteld, om met haren kop en hals eenen geruimen tijd in het water gedompeld, met hare pooten in de hoogte geheven, derzelver voedſel onder hetzelve te zoeken, niet behoevende ter bekoming van verſche lucht zoo ſpoedig weder den kop op te ſteken, als hebbende in hare kromgebogene luchtpijp daarvan eenen genoegzamen voorraad.

ALPHABETISCHE
NAAMLIJST
van het VIJFDE en LAATSTE DEEL
DER
NEDERLANDZCHE VOGELEN.

INDEX ALPHABETICUS.

SYSTE-

SYSTEMATISCHE
NAAMLIJST
DER
VOGELEN,
DIE IN DE VIJF DEELEN DEZES WERKS ZIJN AFGEBEELD.

SAXICOLA. *STEENVOGEL.*

Saxicola Aenanthe.	2 Deel	85 Plaat.
Saxicola Aenanthe Juvenalis.	3 —	140 —

ACCENTORES. *BERGVOGELS.*

Accentor Alpinus.	5 —	202 —
Accentor Modularis.	5 —	205 —

MOTACILLAE. *KWIKSTAARTEN.*

Motacilla Alba.	2 —	63 —
Motacilla Boarula.	5 —	220 —
Motacilla Flava.	2 —	55 —

ANTHUS. *PIEPERT.*

Anthus Pratensis.	3 —	108 —

GRANIVORES. *GRAANVRETERS.*

ALAUDAE. *LEEUWRIKKEN.*

Alauda Cristata.	4 —	179 —
Alauda Arvensis.	1 —	15 —
Alauda Arvensis maculata.	4 —	194 —
Alauda Arborea.	4 —	179 —

PARI. *MEESEN.*

Parus Major.	2 —	60 —
Parus Ater.	1 —	25 —
Parus Cœruleus.	1 —	24 —
Parus Cristatus.	5 —	226 —
Parus Palustris.	1 —	25 —
Parus Caudatus.	1 —	26 —
Parus Biarmicus.	1 —	47 —

EMBERIZAE. *GORSEN.*

Emberiza Citrinella.	2 —	61 —
Emberiza Miliaria.	5 —	222 —
Emberiza Schoeniclus.	1 —	45 —
Emberiza Hortulana.	2 —	73 —
Emberiza Nivalis.	4 —	154 —

LOXIA. *KRUISVINK.*

Loxia Curvirostra.	3 —	114 —

PYRRHULA. *GOUDVINK.*

Pyrrhula Vulgaris.	2 —	69 —

FRINGILLAE. *VINKEN.*

Fringilla Coccothraustes.	2 Deel	71 Plaat.
Fringilla Chloris.	1 —	40 —
Fringilla Domestica.	1 —	43 —
Fringilla Montana.	1 —	44 —
Fringilla Cœlebs.	2 —	73 —
Fringilla Montifringilla.	3 —	116 —
Fringilla Cannabina.	2 —	82 —
Fringilla Linota.	4 —	170 —
Fringilla Spinus.	2 —	70 —
Fringilla Linaria.	4 —	173 —
Fringilla Carduelis	4 —	168 —
Fringilla Canaria.	5 —	242 —

ZYGODACTYLI. *GELIJK-VINGERIGE.*

CUCULUS. *KOEKKOEK.*

Cuculus Canorus.	2 —	62 —
Cuculus Canorus Juvenalis	4 —	167 —

PICI. *SPECHTEN.*

Picus Martius.	4 —	196 —
Picus Viridis	1 —	23 —
Picus Viridis albus.	4 —	190 —
Picus Canus.	4 —	198 —
Picus Major.	1 —	22 —
Picus Medius.	4 —	177 —
Picus Minor.	4 —	182 —

YUNX. *DRAAIHALS.*

Yunx Torquilla.	4 —	175 —

ANISODACTYLI. *ONGELIJK-VINGERIGE.*

SITTA. *BOOMKLEVER.*

Sitta Europea.	5 —	219 —

CERTHIA, *BOOMKRUIPER.*

Certhia Familiaris.	1 —	31 —

UPUPA. *HOP.*

Upupa Epops.	2 —	67 —

ALCIONES. *GEVLIESDE SNELVLIEGERS.*

ALCEDO. *IJSVOGEL.*

Alcedo Ispida.	3 —	146 —

CHELIDONES. *ONGEVLIESDE SNELVLIEGERS.*

HIRUNDINES. *ZWALUWEN.*

Hirundo Rustica.	1 Deel	17 Plaat.
Hirundo Urbica.	1 —	18 ——
Hurundo Riparia.	1 —	19 ——

CYPSELUS. *GIERZWALUW.*

Cypselus Murarius.	1 —	20 ——

CAPRIMULGUS. *GEITEMELKER.*

Caprimulgus Europeus.	1 —	21 ——

COLUMBAE. *GOEDEVLIEGERS OF DUIVEN.*

COLUMBAE. *DUIVEN.*

Columba Palumbus.	1 —	4 ——
Columba Ænas.	5 —	207 ——
Columba Livia.	1 —	7 ——
Columba Turtur.	1 —	6 ——
Columba Cucullata.	5 —	211 ——
Columba Turbita.	5 —	214 ——
Columba Tremula.	5 —	210 ——
Columba Gutturosa.	5 —	208 ——
Colomba Risoria.	5 —	215 ——

GALLINAE. *HALVEVLIEGERS OF HOENDERS.*

PAVO. *PAAUW.*

Pavo Cristatus	5 —	244 ——

GALLUS. *HUISHOEN.*

Gallus Domesticus.	5 —	240 ——

PHASIANUS. *FAISANT.*

Phaisianus Colchicus.	2 —	83 ——

MELEAGRIS. *KALKOEN.*

Meleagris Gallopavo.	5 —	230 ——

NUMIDA. *PARELHOEN.*

Numida Meleagris.	5 —	231 ——

TETRAO. *BERKHOEN.*

Tetrao Tetrix.	2 —	86 ——

PERDICES. *VELDHOEN.*

Perdix Cinerea.	2 —	96 ——
Perdix Coturnix.	2 —	74 ——

CURSORES. *LOOPERS.*

OTIS. *TRAPGANS.*

Otis Tarda.	5 —	234 ——

GRALLATORES. *STELTLOOPERS.*

CALIDRIS. *ZANDLOOPER.*

Calidris Arenaria.	3 —	145 ——

HAEMATOPUS. *SCHOLAEKSTER.*

Haematopus Ostralegus.	1 Deel	27 Plaat.

CHARADRII. *PLEVIEREN.*

Charadrius Pluvialis.	3 —	128 ——
Charadrius Hiaticula.	3 —	136 ——
Charadrius Cantianus.	5 —	239 ——

VANELLI. *KIEVITEN.*

Vanellus Melanogaster.	5 —	243 ——
Vanellus Cristatus.	1 —	36 ——
Vanellus Cristatus alba.	4 —	189 ——

STREPSILAS. *STEENKEERDER.*

Strepsilas Collaris.	3 —	149 ——

GRUS. *KRAANVOGEL.*

Grus Cinerea.	5 —	236 ——

ARDEAE. *REIGERS.*

Ardea Cinerea.	3 —	148 ——
Ardea Purpurea.	4 —	180 ——
Ardea Nycticorax.	2 —	78 ——
Ardea Stellaris.	1 —	41 ——
Ardea Stellaris.	4 —	174 ——
Ardea Balloides.	5 —	232 ——
Ardea Minuta.	1 —	29 ——

CICONIAE. *OIIEVAARS.*

Ciconia Alba.	2 —	91 ——
Ciconia Nigra.	5 —	233 ——

RECURVIROSTRA. *KLUIT.*

Recurvirostra Avocetta.	1 —	37 ——

PLATALEA. *LEPELAAR.*

Platalea Leucorodia.	2 —	89 ——

NUMENII. *WULPEN.*

Numenius Arquata.	2 —	58 ——
Numenius Phoeopus.	4 —	156 ——

TRINGAE. *STRANDLOOPERS.*

Tringa Maritima.	5 —	225 ——
Tringa Minuta.	3 —	139 ——
Tringa Pugnax.	1 —	16 ——
Tringa Subarquata.	5 —	217 ——
Tringa Variabilis hibernus.	3 —	145 ——

TOTANI. *RUITERS.*

Totanus Fuscus.	3 —	132 ——
Totanus Fuscus hibernus.	3 —	137 ——
Totanus Calidris.	3 —	133 ——
Totanus Hypoleucos.	3 —	149 ——
Totanus Glottis.	4 —	163 ——

LIMOSAE. *SLIJKTREDERS.*

Limosa Melanura.	1 —	28 ——
Limosa Melanura hibernus.	4 —	164 ——